تصوير ابو عبدالرحمن الكردي

قەڵای ئاژەڵان

www.iqra.ahlamontada.com

جۆرج ئۆرویل
وەرگێڕانی: عەبدولخالق عەوەکۆلی

چوار

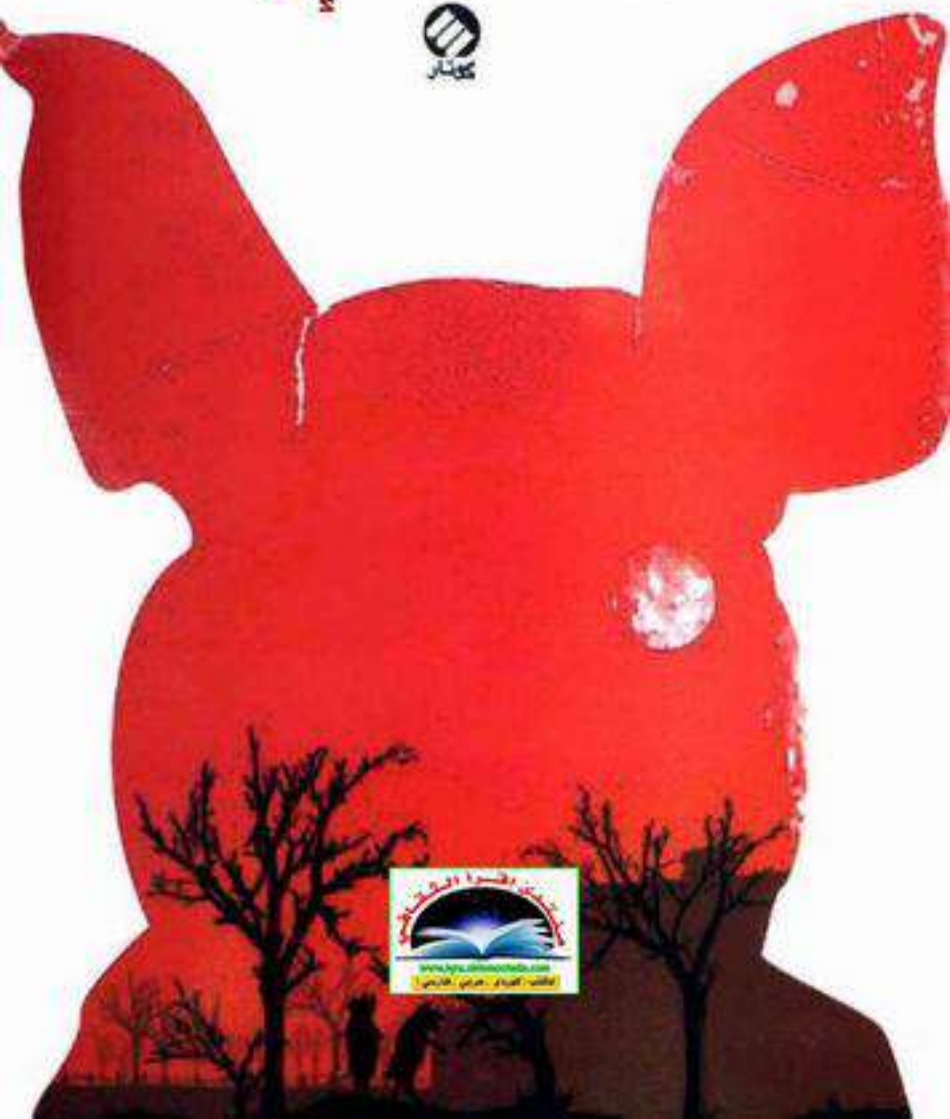

قەلاّی ئاژەلاّن

□

جۆرج ئۆرویل
وەرگێڕانی: عەبدولخالق تەوەکولی

گوتار

اورول، جورج، ۱۹۵۰ـ۱۹۰۳م Orwell, George
قەلای ئاژەلان / جۆرج ئۆرویل؛ وەرگێڕانی عەبدولخالق تەوەکولی
سقز: گوتار ۱۳۹۵
ISBN: 978-600-7959-48-0
فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیپا
موضوع: داستان‌های انگلیسی قرن ۲۰م.
شناسه افزوده: توکلی، عبدالخالق، ۱۳۵۴ ـ مترجم
۱۳۹۵: ۸ق۸۷۳الف/۳ PZ ۸۲۳/۹۱۲
کتابخانه‌ی ملی ایران: ۴۱۹۰۸۶۲
■ حق چاپ برای مترجم محفوظ است.

قەلای ئاژەلان
جۆرج ئۆرویل
وەرگێڕانی عەبدولخالق تەوەکولی
دیزاینی بەرگ و ناوەڕۆک: ئازاد سورخی
ساڵی چاپ: ۱۳۹۵
ژمارە: ۱۰۰۰ دانە
ناوەندی چاپ و بڵاوکردنەوەی گوتار
سەقز، پاساژی ماد، نهۆمی ۳، یەکەی ۳۲
تەلەفوون: ۳۶۲۲۷۰۳۰ - ۰۸۷

□

پێشکەش بە:
ئامینە، هەژیر و هێژان

پێرست

وەرزی ۱ ..... ۹
وەرزی ۲ ..... ۲۱
وەرزی ۳ ..... ۳۱
وەرزی ۴ ..... ۴۱
وەرزی ۵ ..... ۴۹
وەرزی ۶ ..... ۶۳
وەرزی ۷ ..... ۷۳
وەرزی ۸ ..... ۸۷
وەرزی ۹ ..... ۱۰۳
وەرزی ۱۰ ..... ۱۱۷

□

وەرزی ١

ئاغای جۆنز خاوەنی مەزرای مانێر بە ڕادەیەک سەرخۆش بوو کە شەو، کاتێک دەرکەی کولانەکەی داخست لە بیری کرد سەری کڵاوڕۆژنەکەی بنێتەوە. لۆژە لۆژ بە یارمەتی ڕووناکی کزی چرا لەنتەرەکەی هەموو حەوشەکە گەڕا، لە پشت دەرکەکەوە پێڵاوەکانی داکەند و دواییین پێکی لە بۆشکەی سەر هەیوانەکە پڕ کرد. پەتوکۆ بەرەو هۆدەکەی خۆی ڕێکەوت. بزرکاندن و پڕخەپڕخی خێزانی تا ڕادەیەک لە نەشەی خست.

بە کۆژانەوەی ژووری نووستنەکە، جموجۆڵێک کەوتە ناو مەزراکەوە. لە ڕۆژدا هەواڵێک کەوتبووە سەر زاران، کە مێجەری پیر، ئەو یەکانەی کە خەڵاتی پێشانگای ئاژەڵانی پێدرابوو، شەوی ڕابردوو خەونکی سەیری دیوە و دەیهەوێ بۆ ئاژەڵەکانی تری وەگێڕێ. بڕیار درابوو هەر کە مەترسی ئاغای جۆنز لە ناودا نەما، تێکڕا لە عەمبارە گەورەکە کۆ ببنەوە. مێجەری پیر(هەموو کات ئەویان بەم ناوە بانگ دەکرد ئەگە چی بە نازناوی ویلنگدێن لە پێشانگاکەدا بەشداری کردبوو) تا ئەو ڕادەیە جێی ڕێز بوو کە هەموو

ئازەڵـــەکان ئامادە بـــوون کاتژمێرێک لە کاتی خەوی خۆیان بۆ بیســـتنی وتەکانی تەرخان بکەن.

لە ســـەرووی عەممارەکە، مێجێر، لە بەرزاییەکی شـــێوە ســـەکۆ لە سەر تۆزێک بەڵمەگیا ڕاکشـــابوو. دوازدە ساڵ لە تەمەنی تێپەڕیبوو. لەم دواییانـــەدا تۆزێک لەش قورس و قەڵەو ببوو، بەڵام ســـەرەڕای ئەمانەش یەکانەیەکی بەشکۆ بو. هەرچەند کە بڕەکانی هیچ کات هەڵنەکەندرابوون، بـــەڵام ڕواڵەتێکی دڵ ڕەحم و لێزانی هەبـــوو. زۆری نەخایەند کە هەموو ئـــاژەڵ و پەلـــەوەری ناو مەزراکە، بە شـــێوەیەکی تایبەت بە خۆیان، خڕ بوونەوە.

لە پێشدا سەگەکان، بلۆبڵ و جێسی و پێنجر هاتن، پاشان بەرازەکان لە پێش سەکۆکە لە سەر بەڵمە گیاکان جێگیر بوون. کەڵەباب و مریشکەکان لە ســـەر لێوارەی پەنجەرەکە هەڵنیشتن و کۆترەکان بە باڵ لێدان چوونە سەر نیرگەی عەممارەکە. مەڕ و گاگەلەکەش لە پشت سەری بەرازەکانەوە مۆڵین و دەستیان کرد بە کاوێژکردن.

ئەو دوو ئەسپەش کە داشقەکەی جۆنزیان ڕادەکێشا (باکسەر و کلوور) پێکەوە هاتنە ژورەوە. لە ترســـی ئەوەی کە نەوەک گیان لەبەرێکی چکۆلە ژێرپێ بنێن، سمە گەورە تووکنەکانیان بەهێمنی لە سەر عەرز دادەنا.

کلوور ماینێکی قەڵەو و جوانعەمر بوو، پاش بە دونیا هێنانی چوارەمین جوانووی کە تێکشکا، چیتر وەک خۆی لێنەهاتەوە.

باکسەریش، بارگینێکی درشت بوو کە بەرزاییەکەی دەگەیشتە هەژدە بست. لە تاقەتیشـــدا هێزی دوو بارگینی ئاسایی هەبوو. خەتێکی سپی بە بەر لمبۆزیەوە بوو کە ڕواڵەتێکی گەوجانەی پێدابوو. لە ڕاستیشدا لە ڕیزی زیرەکانـــدا نەبوو، بەڵام خۆڕاگری و تاقەت و تواناکەی ببووە هۆی ئەوە کە

جێی رێزی هەمووان بێ.

دوای ئەسپەکان مورێل بزنە سپییەکە و بنجامینی گوێدرێژ وەژوور کەوتن. بنجامین پیرترین و نەگونجاوترین ئاژەڵی ناو مەزراکە بوو. قسەی نەدەکرد، کە شتێکیشی بگوتبایە ڕەق و بە تەوس و توانج بوو. بۆ وێنە دەیگوت: «خودا کلکی داومێ کە مێشی پێدەرکەم ، بەڵام خۆزگە نە کلکی دەدامێ و نە مێشیشی دروست دەکرد». لە ناو ئاژەڵ و پەلەوەرەکانی مەزراکە، تەنیا ئەو بوو کە هیچ کات پێنەدەکەنی و هەر کاتیش هۆکەیان لێدەپرسی، دەیگوت: «شتێکی وانابینم شیاوی پێکەنین بێ».

سەرەڕای ئەمانەش، بێئەوەی نیشانی بدا، ڕێزی بۆ باکسر هەبوو. ئەم دووانە واتە بنجامین و باکسەر، هەموو ڕۆژێکی یەکشەممە، بێ ئەوەی یەکتر بدوێنن، لە سەوزەڵانی پشت مەزراکەدا، پێکەوە دەلەوەڕان. دوو ئەسپەکە تازە جێگۆرکێیان کردبوو کە پۆلێک بێچووە مراوی بێ دایک بە واقەواق وەژوور کەوتن. لەم لا بۆ ئەولا بە شوێن جێیەکدا دەگەڕان کە ژێر سم و لاقان نەکەون. کلوور بە دوو دەستەکانی خۆی شێوە حەسارێکی بۆ دروست کردن و جووجکەکانیش هەر بەدوای نیشتەجێ بوونیان کەوتنە وهنەوز دان.

لە دواییین کاتدا مالی، ئەو ماینە حۆلە سپییەی کە کالیسکەکەی ئاغای جۆنزی ڕادەکێشا، لە کاتێکدا کە کلۆ قەندێکی دەکروشت، بە ناز و مەکرەوە هاتە ژورەوە.

لە شوێنێکی بەرچاو ڕاوەستا و هەوڵی ئەدا سەرنجی ئەوانیتر بۆ سەر و یاڵ و بەرچاویلکەکەی ڕابکێشێ. لە دوای هەموویان پشیلە بۆر هات و بە پێی داب و نەریتی خۆی بۆ دۆزینەوەی شوێنێکی گەرم و نەرم چاوێکی بە عەممارەکەدا گێڕا و پاشان بە زۆر خۆی لە بەینی باکسەر و کلوور خزاند

و بە ئاسووەیی دەستی کرد بە وەنەوزدان و پرخە پرخ. تەنانەت یەک وشەش لە وتەکانی مێجرِ تێنەگەیی.

بێجگە لە مۆزز، قەلەرەشە مالّییەکەی ئاغای جۆنز، کە بە سەر پەلەداریکی سەربانەکەوە خەوی لێکەوتبوو، هەموو ئاژەلەکان هاتبوون. کاتێک مێجر دڵنیا بوو هەموو جێگیر بوون و چاوەڕوانن، دوو قۆزەی لە خۆی هێنا و گەرووی ساف کرد و بەمجۆرە دەستی پێکرد:

«هاوڕێیان، هەموو سەبارەت بەو خەوە سەیر و سەمەرەی کە دوێنێ شەو دیومە، کەم تا کورت شتێکتان بیستووە. لەمەڕ چی و چۆنی خەوەکە لە دواییدا دەدوێم.

بەڵام ئێستا شتێک هەیە کە دەمهەوێ لەو بارەوە تۆزێک بدوێم. تکایە بە وردی گوێ بۆ وتەکانم ڕادێرن. هاوڕێیان پێم وا نییە من زیاتر لە چەند مانگێتر لەناو ئێوەدا بمێنم. وا هەست دەکەم کە لە سەرمە و ئەرکی سەر شانمە پێش ئەوەی مردن بەرۆکم بگرێ، زانیاری و ئەزموونی ئەم چەند ساڵەی تەمەنی خۆمتان بۆ باس بکەم. من تەمەنێکی درێژم هەیە. لە تەویلەدا مۆڵەتی بیرکردنەوەی زۆرم هەبووە، واش دێتە بەرچاوم کە دەتوانم بڵێم بەڕادەیەک زیاتر لە ئێوە لە ڕووالەتی ئەم جیهانە تێگەیشتووییم هەیە و هەر لەم بارەشەوە دەمهەوێ لە گەڵتانا بدوێم».

«هاوڕێیان، ڕاستییە نهێنییەکانی ژیانی ئێمە چییە؟ دەبێ بڵێین کە ژیانمان کەم و کورتە. بە زەحمەت و نەهامەتییە. کە دێینە دونیاوە هەموو کات زگ برسی و چاو لە دەستی مرۆڤین. لە ناو ئێمەدا ئەوەی بە تاقەتە، بە هۆی مرۆڤەکانەوە ژێر کار دەخرێ. ژیانی هەر کام لە ئێمە نەبوونی و کولەمەرگی و نۆکەرییە. ئەمە ڕاستییەکی حاشا هەڵنەگرە».

«بە ڕای ئێوە ئەم شێوە ژیانە ویستی سروشتە؟ بە ڕای ئێوە ئەم وڵاتە

ئەوەندە نەدار و نەبووە کە دانیشتوانی بۆ تێر نابێ؟ هاورێیان، نا، نا! هەزاران جار نا! ولاتی بەریتانیا، بە بەر و بوومە و باری کەش و هەواشـــی لەبارە و برشـــتی بەرهەم هێنانی خواردنی بۆ ریژەیەکی زۆر زیاتر لەوانەی هەیە کە ئێستا تێیدا دەژین.

هەر ئەم مەزرایەی ئێمە دەتوانێ دوازدە ئەســـپ، بیست سەر گاگەل و سەدان مەڕ ڕابگرێ. زۆریش شیاوتر لە ئێستا کە تێیدا هەین. ئاسایشتێک کە لە مێشکی ئێمەدا ناگونجێ!

ئەی کەوابوو ئێستا چۆنە کە ئێمە لەم نەهامەتی و نەگبەتییەدا دەژین؟»

«هۆیەکەی ئەمەیە کە مرۆڤ زۆربەی زۆری دەسترەنجی ئێمە دەدزێ. بەڵێ هاورێیان ولامی هەموو پرســـیارە ســـەرەکییەکانی ژیانمان لە یەک خاڵدا کۆ دەبێتەوە و ئەویش ئەوەیە کە مرۆڤ تەنیا دوژمنی ڕاســـتەقینەی ئێمەیـــە. مرۆڤ لە مەیدان دوور بخەنەوە و ڕەگ و ڕیشـــاڵی برســـیەتی و بێگاری هەڵکەنن».

«مرۆڤ تەنیا بوونەوەرێکە کە دەخوا و دەخواتەوە، بەڵام هیچ بەرهەمێکی نییـــە. نە شـــیر دەدا، نە هێلکە دەکا. زۆریش لەوە بـــێ هێزترە کە بتوانێ ئێرەخ ڕاکێشـــی. لە ڕاکردندا هێواشە و کەرۆشکی پێ ناگیرێ و سەرەڕای ئەمانەش بەسەر هەموو بوونەوەرەکاندا زاڵە!»

هەر مرۆڤە کە ئەوان ژێر کار دەکێشـــێ و لە داهاتەکەشیان ئەوەندەیان ئەداتـــێ کە نەمرن لە برســـان. هێزی ئێمەیە کـــە زەوی دەکێڵێ. هەر بە پەینی ئێمە گژوگیای ناو زەوییەکە بەرهەم دێت، بەڵام ســـەرەڕای ئەمانە هێشتا خاوەنی پێستی خۆشمان نین.

ئێوە ئەی ئەو گاگەلەی کە مۆڵیون، سااڵی ڕابردوو چەند بەرمیل شیرتان لێ دۆشـــراوە؟ ئەو شیرەی کە دەبوایە گوێلکەکانی خۆتانی پێ تێر بکرایە،

چی بەسەر هات؟

دڵۆپ بە دڵۆپی لە گاڵۆکی دوژمنەکانمانەوە چووەتە خوارەوە.

ئەی ئێوە مریشـــکە پۆپە لارەکان، پار چەند هێلکەتان کردووە؟ لەسەر چەندیـــان کڕ کەوتن و بوونە جووچک؟ هەموو بـــردران بۆ بازار و بە پارە گۆڕدرانەوە و چووە گیرفانی جۆنز و کەسەکانییەوە. ئەی تۆ کلوورا ئەو چوار جوانووەی کە دەبوایە سەری پیری دار عەسای دەستت بوونایە، لە کوێن؟ هەموو پاش ساڵێک فرۆشران و تۆش هەرگیز چاوت پێیان نەکەوتەوە.

لـــە جێی ئەو چـــوارە، بێجگە لە کەمێک کا و جۆ و گۆشـــەی تاریکی تەویلە، چیت پێ برا؟»

«تازە ناهێڵن، ئەم ژیانە نەگبەتییەی ئێمە ئاسایی بێتەوە. من لە لایەن خۆمـــەوە هیچ گلەییم نییە. بـــۆ؟! بە و هۆیەوە کە من لـــەو چەند ئاژەڵە بەختەوەرەی ناو مەزراکە بووم.

دوازدە ســـاڵ لە تەمەنم تێپەڕ بووە. پتر لە چوارســـەد بزەڵەم لێ بووە. ژیانی ئاسایی هەموو بەرازێک بەم جۆرەیە. بەڵام لە ناو ئێمەدا بە دەگمەن ڕوو دەدا یەکێکمان چەقۆی قەســـابی بەر نەکـــەوێ و زگی مرۆڤەکان بە گۆشتی خۆی تێر نەکات.

ئێوە ئەی بزەڵە خرپنەکان، لە ماوەی ساڵێکدا قیژەی هەمووتان لە سەر تەختەی قەساب، دەگاتە حەوت تەبەقەی ئاسمان.

ئەم بەڵایە بە ســـەر هەمـــوو ئێمەی بەراز، گاگەل، مریشـــک و مەڕ و بزنەکاندا دێت.

تەنانەت ئەسپ و سەگەکانیش لە ئێمە باشتر نین.

تۆ باکســـرا ڕۆژێک کـــە هێز و تواناییت نەمێنێ، جۆنز دەتفرۆشـــێ بە قەسابێک تا لەت و کوتت بکەن و بەردەم سەگە ڕاوچییەکانت بخەن. تازە

کاتێک کە ســـەگەکانیش پیر بوون، جۆنز بەرد بە ملیانەوە دەبەستێتەوە و لە نزیکترین زەلیان دەهاوێت، بۆ ئەوەی بخنکێن.

«ئێستا هاوڕێیان! ئایا وەک ڕۆژ لێتان ڕوونە کە هەموو ئەم نەگبەتیانەی کە بەسەرمان دێت بە هۆی ستەمی مرۆڤەکانەوەیە؟

ڕەگەزی مـــرۆڤ لەناو ببەن و ببنە خاوەنـــی بەرهەمی ڕەنجی خۆتان. ئەوکات دەتوانین سەربەخۆ و دەوڵەمەند بین. ئەی چی بکەین؟! زۆر ئاسانە! دەبێ شەو و ڕۆژ بۆ لەناو بردنی مرۆڤ تێبکۆشین.

هاوڕێیان پەیامێک کە ئێستا بۆم هێناون ڕاپەڕێنە!

من نازانم هەلی ئەم ڕاپەڕینە ،کەی و چۆن بۆمان دەڕەخسێ. بۆی هەیە حەفتەیەکیتر، یان نا زیاتر لە یەک ســـەدەی تر. بەڵام چۆن دەزانم ئەمەی لـــە ژێر پێمەوەن کایە، ئـــاواش لێم ڕوونە کە درەنگ یان زوو، دادوەری لە ناو هەموو گیانلەبەران جگە لە مرۆڤ بڵاو دەبێتەوە.

هاوڕێیان لەم ماوە کورتەی ژیانتانا، ئەم وتانەی من لە بیر نەکەن!

لە هەمووشـــیان پێویســـتتر ئەمەیە کە وتەکانم بگێڕنـــەوە بۆ ئەوانەی کە دوای من دێنـــە دونیاوە، بۆ ئەوەی چینی داهاتوومان تا ســـەرکەوتن نەسرەون».

«هاوڕێیان نابێ هەرگیز لە ســـەر ئەم ڕاســـتیانە دوودڵ بن. هیچ کات نابێ بەو کەســـانەی کە دەڵێن؛ مرۆڤ و ئـــاژەڵ لە قازانج و زەرەردا وەکوو یـــەک وان، باوەڕ بکەن. یان ئەوانەی وا دەڵێن مرۆڤ و گیان لەبەرانیتر بۆ بەختەوەری یەک خولقاون، بزانن کە ئەمانە هەمووی درۆن. هیچ مرۆڤێک لە پێناو بەرژەوەندی ئاژەڵێکدا تێناکۆشێ.

هەموو مرۆڤەکان بۆ ئێمە دوژمنن و ئاژەڵیش هەموو دۆستی یەک».

لەم کاتەدا جەنجاڵێکی ســـەیر بەرپا بوو. لە کاتێکدا کە مێجر خەریکی

قســـە کردن بوو، چوار مشکە کوێرە لە کونەکانی خۆیان خزابوونە دەرێ و گوێیان دابووە قسەکانی مێجر. سەگەکانیش لەگەڵ چاویان پێیان دەکەوێ، فرکەتەیان کردنە سەر. ئەوانیش بە پەلە گیانی خۆیان رزگار کرد.

مێجر چمکی خۆی بە مانای بێ دەنگبوون بەرز کردەوە.

گوتـــی: هاوڕێیان لێرەدا شـــتێک هەیە کە دەبـــێ ڕوون وەبێ، ئەویش ئەمەیە کە ئایا مشـــک و کەروێشک کە مالّی نین، لە ڕیزی دۆستەکانمانن یا دوژمنانمان؟ وەرن با دەنگی بۆ بدەین. من پێم وایە کە ئەم مەســـەلەیە کە ئایا مشـــکەکان لە دۆســـتانن، دەبێ لە کۆبوونەوەیەکدا قسەی لە سەر بکرێ و دەنگی بۆ بدرێ.

بـــە خێرایی دەنـــگ درا و بە زۆرینەی دەنگـــەوە وەرگیران. تەنیا چوار دەنگی «نا»ی تێدا بوو. سێ سەگ و یەک پشیلە. لە کۆتاییدا ڕوون بووەوە کە پشیلە دەنگی ئەرێ و نای بۆ هەردووکیان داوە.

مێجر درێژەی بە وتەکانی دا.

«وتەیەکـــی دیکـــەم نییە، بـــەس دووپاتی دەکەمەوە کە بۆ هەمیشـــە دوژمنایەتی مرۆڤ بە ئەرکی سەر شانتان بزانن. هەر گیانلەبەرێک لە سەر دوو لاق دەڕوا، دوژمنە و هەر گیانلەبەرێکیش لە سەر چوار پێ دەڕوا، یان نا باڵی هەن، دۆستمانە.

هەر وەها لە بیرتان بێ کە لە شەڕ لەگەڵ مرۆڤدا نابێ هیچ کات چاوی لێبکەن و وەک ئەوان بژین، تەنانەت ئەو کاتەش کە بە سەریاندا زاڵ بوون.

هیچ ئاژەڵێک بۆی نییە لە ناو ماڵدا بحەوێتەوە، لەســـەر تەخت بخەوێ، جل و بەرگ بپۆشـــێ و ئەلکول بخواتەوە و تووتن بکێشـــێ. هیچ ئاژەڵێک بۆی نییە دەست لە پارە بدات و سەودای پێوە بکا.

هەموو خووەکانی مرۆڤ پیس و ناحەزن. لە هەمووان گرنگتر ئەوەیە کە

کەس بۆی نییە لەگەڵ هاوڕەگەز و هاوجۆری خۆی بە تووندی بجووڵێتەوە و غـــەدری لێبکا. توانا و لاواز، زیرەک و گەلحـــۆل، هەمووی برای یەکن. هیـــچ ئاژەڵێک بۆی نییە ئاژەڵێکیتـــر لە ناو ببات. هەموو ئێمە وەکوو یەک بنەماڵەین.

ئێستاش هاوڕێیان دەچینەوە سەر باسی خەو بینینی شەوی ڕابردووم. من ناتوانم ئەم خەوەتان بۆ شی بکەمەوە. خەونێک بوو لە بارەی ڕۆژگارێک کە توخمی مرۆڤ لە ناو چووبوو، بەڵام ئەو خەوە شـــتێکی وەبیر هێنامەوە کە ماوەیەک بوو فەرامۆشم کردبوو.

ساڵانی پێشووو ئەوکات کە بزەڵەیەک بووم، دایکم و بەرازە منییەنەکان ســـروودێکی کۆنیان دەخوێندەوە کە بێجگە لە ئاهەنگ و دوو سێ وشەی سەرەکی شتێکی تریان لە یاد نەمابوو.

من ئـــەو ئاهەنگەم هەر لە منداڵییەوە دەزانی، هەرچەند ماوەیەکی زۆر بوو لە بیرم چووبووەوە، بەڵام شـــەوی ڕابردوو لەخـــەودا بیرم هاتەوە. لەو سەیرتر ئەوەیە کە وشەکانیشم بیر هاتنەوە، بەڵێ وشە بە وشەی. دڵنیام!

ئەو وشـــانەی کە لـــە زۆر کۆنەوە لە لایەن گیانلەبـــەرە چوار پێکانەوە دەگوترانەوە و ماوەیەکی زۆرە لە بیرکراون. من هەر ئێستا ئەم سروودەتان بۆ دەخوێنمەوە. پیرم و دەنگ زرا وو بێ تین، بەڵام ئێوە کاتێک ئاهەنگەکە فێر بوون، دەتوانن بە باشـــی بیخوێننەوە. ناوی ئەم ســـرووەد «ئاژەڵەکانی ئینگلیزە».

مێجر قورگی خۆی پاک کردەوە و دەســـتی کـــرد بە خوێندنەوە. هەر بەو جۆرە کە گوتبووی دەنگی زرا و نزم بوو. بەڵام بە شێوەیەکی زۆر باش خوێندییەوە. ســـروودێکی هەست بزوێن بوو. ئاهەنگەکەشی وەک ڕستەی نێوان «کۆلماتین و لاکۆکاراچ» بوو. سروودەکە ئەمە بوو.

گیـــان لەبەرانـــی دونیـــا
گـــوێ ڕادێـــرن بـــۆ ئێمـــە
مـــزگێنیتـــان پـــێ دەدەیـــن
گـــوێ بـــدەن بـــەم بەڵێنە

بـــە هیـــوای ڕۆژێکـــی وا
لـــە مـــرۆڤ پـــاک بـــێ دونیا
ئـــەم دونیـــا ســـەوز و جوانـــە
هـــەر بـــۆ ئێمـــە بـــێ تەنیـــا

نەمێنـــــێ ژێـــر چـــەپۆکی
دەســـت و پێوەنـــد، بێـــگاری
ســـەر بڕیـــن، کوشـــتن، لێدان
ســـــتەم، زوڵـــــم و زۆرداری

گەنم و جـــــــۆ و سەوزەڵانی
وێنجـــە، ڕووەکـــــی ڕووبـــار
هـــەر شـــتێک لـــە گڵ بروێ
دەیخوێـــن بە بێ ڕەنـــج و کار

کانیـــاو و جـــۆگـــە، پـــڕ ئـــاو
پێدەشـــتەکان، ســـەوز و جوان
فێنکایی و خـــۆشـــی کوێستان
خەڵاتێکـــە بـــۆ هەمـــــووان

رۆژێکـــــــی وا دەبینیـــــن
دێتەوە دەوریکـــی خـــــۆش
گاگەل، ئێســـتر، گشـــت ئاژەڵ
هەمـــوو پێی دەبـــن مەدەۆش

گـــیـــان لەبەرانـــــی دونیـــا
گـــــوێ ڕادێـــرن بـــۆ ئێمـــە
مـــــزگێنیتـــان پـــێ دەدەین
باوەڕ کـــەن بـــەم بەڵـــــێنە

خوێندنـــەوەی ئەم ســـرووەد هەســـتی ئاژەڵەکانی بزواند. هێشـــتا مێجر ســـرووەدەکەی تەواو نەکردبوو کە هەموو لە بەر خۆیانەوە دەستیان کرد بە خوێندنەوەی. تەنانەت هەرە حوڵەکەشـــیان توانی ئاهەنگەکەی و دوو سێ وشـــەی فێر بێت و زیرەکەکانیش وەکوو بەرازەکان و سەگەکان لە ماوەی چەند خولەکێکدا هەموویان لەبەر کرد. دوای ماوەیەکی کورت لە ڕاهێنان، هەموو ئاژەڵەکانی ناو مەزراکە پێکەوە یەک دەنگ سرووەدەکەیان خوێندەوە.

گاگەل بە هۆڕە هۆڕ، سەگەکان بە لووڕەلوور، مەڕ بە بارەبار، ئەسپەکان بـــە حیلکە حیلک و مراوییـــەکان بە قیڕەقیڕ. ئەم ســـرووەد بە ڕادەیەک هەســـتی هەمووانـــی بزواندبوو کە پێنج جاران بـــە دوای یەکدا دووپاتیان کردەوە. کێ دەزانێ کە ئەگەر ڕووداوێک نەدەقەوما، تا بەیانی دەیانگوتەوە.

بـــە داخەوە ئەم هـــەرا و هوریایە، ئاغای جۆنزی لە خـــەو ڕاپەڕاند. لە قەرەوێڵەکـــەی هاتە خوارەوە و بە باوەڕی ئەوەی کـــە ڕێوی هاتووەتە ناو مەزراکەوە تفەنگەکەی هەڵگرت و فیشـــەکێکی بە تاریکیەکەوە هەڵتۆقاند.

دیواری تەویلەکە چەند ساچمەی بەرکەوت و کۆ بوونەوەکە هەڵوەشایەوە و هەموو چوونەوە شوێنی حەوانەوەیان. پەلەوەر چوونە سەردارەکان و ئەوانەش کاوێژکەر بوون لە سەر بەڵمە گیاکە مانەوە. لە چەند ساتێکی کورتدا بێدەنگی باڵی بەسەر مەزراکەدا کێشا.

□

وەرزی ٢

دوای ســێ شەو مێجری بە سالاچوو لە کاتی خەودا مرد و تەرمەکەی لە بەشـــی خوارەوەی باخەکە، نێژرا. ئەم ڕووداوە لە ســەرەتای مانگی مارسدا بوو، تا سێ مانگ کاری نهێنی و شەوانە زۆر بە وریاییەوە بەڕێوە دەچوون.

وتەکانـــی ئەو شـــەوەی مێجر ببووە هۆی ئەوە کـــە ئاژەڵە ژیرەکان بە چاوێکی کراوەتر بڕوانن بـــار و دۆخەکە. ئەوان نەیاندەزانی ئەو ڕاپەڕینەی کە مێجر باســـی لێکردبوو کەی و چۆن ســـەر هەڵدەدا. بە مێشکیشـــیاندا نەدەهات کە ئەم ڕاپەڕینە لە ماوەی ژیانی ئەواندا ڕووبدات. بەڵام بە ئەرکی خۆیان دەزانی کە خۆی بۆ تەیار بکەن. کاروباری ڕاهێنان و سەرپەرشـــتی، لە ئەستۆی بەرازەکان بوو. ئەوان بە ژیر و وریا ناسرابوون.

لە هەمـــووان بەرچاوتر و زاناتـــر دوو بەرازی نێـــری جوانعەمر بوون بە ناوەکانی ســـنۆباڵ و ناپلیۆن کە ئاغای جۆنز ئەوانی بۆفرۆش دابەســـتە کردبوون. ناپلیۆن قەڵافەتێکی درشـــت و تووڕە و تووشـــی بوو. ئەو لە ناو مەزراکەدا بەوە ناسرابوو کە قسەزان نییە، بەڵام قسەی خۆی دەباتە سەر.

سنۆبالّ بەرازێکی بزێو بوو. قسەزان و کارزان، بەڵام خۆڕاگری ناپلیۆنی نەبوو.

بەرازەکانی تری مەزراکە قەڵەو و تەوەزەل بوون و لە هەموویان بەرچاوتر، بەرازێکی چکۆلە و قەڵەو بوو بە ناوی سکوئیلەر کە گووپ خڕ و چاو زیتەڵە بوو. تووند و چالاک بوو. دەنگێکی ناسکی هەبوو. قسە زانێکی لێهاتوو بوو. کاتێک لە سەر ئاریشەیەک ئەدوا بە جۆرێک قوژبنا قوژبنی دەکرد و کلکی بە پەلەپەل هەڵدەسووراند کە باوەڕی بە گوێگرەکانی دەهێنا. لەسەر سکوئیلەر دەگوترا کە دەتوانێ ڕەش بە سپی بنوێنێ!

ئەم سێ بەرازە ئامۆژگارییەکانی مێجریان وەک باوەڕێکی تۆخ پەرە پێدا و ناوی «ڕێچکەی ئاژەڵ»یان لێنا. چەند شەو لە حەفتەدا دوای نووستنی جۆنز کۆبوونەوەی نهێنیان لە تەویلەکاندا پێک دەهێنا و ئەو شتانە کە پێداویستی یەک ئاژەڵە، بۆ ئەوانی تریان شی دەکردەوە.

لە سەرەتاوە ئاژەڵەکان بە بێ وازی دەیانڕوانییە کۆبوونەوەکان، چەند دانەیان، دەمیان لە وەفاداری بە جۆنزەوە وەردەدا و ئەویان وەک خاوەنی خۆیان دەناسی و جار بە جاریش قسەی بێ کەڵکیان دەکرد.

وەکوو ئەم وتانە: «جۆنز گیامان پێ ئەدا، بەخێومان دەکا، گەر جۆنز نەبێ هەموو لە برسان دەمرین!» پۆلێکی تر پرسیاری وایان دەکرد کە دەبوونە هۆی دڵساردی، وەکو: «بە ئێمە چی کە دوای مردنمان چی ڕوو ئەدات؟»

یا دەیانگوت: «گەر ڕاپەڕین هەر سەر هەڵئەدا، تێکۆشان یان هەوڵ نەدانی ئێمە چ دەستێکی کاریگەری دەبێ لەم ڕووداوەدا».

بەرازەکان بۆ ئەوە پێیان بسەلمێنن کە ئەم پرسیار و وتانە دووڕە لە ڕۆحی ئاژەڵ بوونیان، کۆسپی زۆریان دەهاتە ڕێ. زۆربەی ئەم پرسیارە بێ

کەڵکانە لە لایەن مالی، مایینە سپیەکەی جۆنزەوە دەهاتنە ئاراوە. یەکەم پرسیاری ئەو لە سنۆبال ئەمە بوو: «بەڕای تۆ دوای ڕاپەڕین قەند دەست دەکەوێ؟» دیسانەوە مالی پرسیاری کرد، «ئایا من دەتوانم دیسان بەر چاویلکە و ملوانکەی جوانم هەبێ؟»

سنۆبال لە وەڵامدا گوتی: «هاوڕێ ئەم بەر چاویلکە و ملوانکە و گوڵینگانەی کە تۆ تا ئەو ڕادە خۆشت دەوێن، نیشانەی کۆیلایەتیی تۆن. قەبووڵ ناکرێ کە ئازادی لەم شتانە بە نرختر بێ!»

مالی قەبووڵی کرد بەڵام دیار بوو دڵنیا نەبوو.

کێشەی سەرەکی بەرازەکان بە درۆ خستنەوەی موزز، قشقرە مالییەکەی جۆنز بوو. موزز سیخوڕ و قسەبەر بوو، سەرەڕای ئەمانەش، وتە بێژێکی زۆر چالاک بوو. دەیگوت من وڵاتێکی سەیر دەزانم بە ناوی شیر و هەنگوین کە هەموو ئاژەڵەکان پاش مردن دەچنە ئەوێ. موزز دەیگوت ئەو وڵاتە لە ئاسمانە و تۆزێک لە سەرووی هەورەکانەوەیە.

دەیگوت لەوێ هەر حەوت ڕۆژی حەفتە یەک شەممەیە. لە هەموو وەرزەکانی ساڵدا وێنجە و شەوەر هەیە و دارەکان نەبات دەگرن.

بە هۆی ئەوەوە کە موزز سیخوڕ بوو کاری نەدەکرد. ئاژەڵەکان ڕقیان لێی بوو. بەڵام تاق تاقی ئاژەڵەکان باوەڕیان بە بوونی وڵاتی شیر و هەنگوین هەبوو. بۆ ئەوەی بەرازەکان پێیان بسەلمێنن کە موزز دِرۆ ئەکا، لە ڕووی ناچارییەوە دەکەوتنە قسە و بەڵگە هێنانەوە.

فەرمانبەرترین ئاژەڵ بۆ بەرازەکان باکسر و کلوور، دوو ئەسپە بارەبەرەکەی جۆنز بوون.

چارەسەر کردنی زۆر کێشە و ئاریشە بۆ ئەم دووانە دژوار بوو، بەڵام لەو کاتەوە بەرازەکانیان بە مامۆستای خۆیان زانی، هەموو ڕێنماییەکییان

وەردەگرت و بە زمانێکی ساکار فێری ئەوانیتریان دەکرد. هیچ کات لە چوون بۆ کۆبوونەوە نەچنییەکان دوا نەدەکەوتن. خوێندنەوەی سروودی گیانلەبەرانی ئینگلیز کە هەموو کات دوای کۆتایی کۆبوونەوەکان دەخوێندرایەوە، لەِ لایەن باکسر و کلوورەوە ڕابەری دەکرا.

بە ڕێکەوت ڕاپەڕینەکە زووتر و ئاسانتر لەوەی کە چاوەڕوان دەکرا، ڕووی دا. ڕاستە کە ئاغای جۆنز ئەربابێکی دڵڕەق و ناجوامێر بوو، بەڵام لە سالانی ڕابردوودا وەرزێڕێکی لێهاتوو بە توانا بوو. لەم دواییانەدا تووشی ڕۆژ ڕەشی هاتبوو. لەدوای ئەوەی لە ململانێیەکی دادوەریدا شکستی هێنابوو، پاش زەرەری مالی توشی شێوە خەمۆکییەک هاتبوو. هەر بەم هۆیەوە ملی دابووە مەی خواردنەوە.

زۆربەی ڕۆژان، تا ئێوارە لە چیشتخانەکەدا لە سەر کورسییە دارەکە دادەنیشت و خۆی بە خوێندنەوەی ڕۆژنامەوە خەریک دەکرد و بە دەمیەوە دەیخواردەوە.

جار بە جار لەتە نانێکی لە ناو عارەقەکەدا دەخووساند و دەیدا بە موزز. بەردەستەکانی، ناڕاست و لەش قورس بوون. مەزراکە پڕ ببوو لە بژار و مالەکە پێویستی بە نۆژەن کردنەوە بوو. پەرژینەکان هەموو شەقارشەقار ببوون. زۆربەی ئاژەڵەکانی ناو مەزراکە برسی و نیوە تێر بوون.

مانگی ژوئەن هات و وێنجەکە ئامادەی دروونەوە بوو. لە شەوی نیوەی هاویندا کە هاوکات بوو لەگەڵ ڕۆژی شەممە، ئاغای جۆنز چوو بۆ ولینگدێن. لە مەیخانەی شێرەسوور تا ئەو ڕادە خواردیەوە کە نەیتوانی تا نیوەڕۆی یەکشەممە بگەڕێتەوە.

کارەکەرەکان مانگاکانیان دۆشی و بێ ئەوەی لە بیری ئالیکی ئاژەڵەکاندا بن، خۆیان بە ڕاوە کەرێشکەوە سەرقاڵ کرد. ئاغای جۆنزیش

دوای گەڕانەوەی لە ســـەر کورسییەک، لاپەڕەی ڕۆژنامەیەکی خستە سەر دەم و چـــاوی و خەوی لێکەوت. ئاژەڵەکانی ناو مەزراکە تا شـــەو بێ تفاق و خواردن مانەوە. برســـییەتی زۆری هێنـــا. یەکێک لە مانگاکان بە هێزی شـــان و شاخی خۆی دەرکەی کادێنکەی شکاند و تێکڕا دەستیان کرد بە خـــواردن. هەر لەم کاتەدا بوو کە جۆنز بەئاگا هاتەوە و لەگەڵ چوار کەس لە بەردەستەکانی قامچی بە دەستە لە دەرکەی کادێنەکەوە، وەژوور کەوتن و بێ وەستان، دەستیان کرد بە لێدانی ئاژەڵە برسییەکان.

بەڕاســـتی ئەمە ئیتر لە تاقەتی ئەم برســـییانە بەدەر بوو. هەر بۆیە بێ بیر کردنەوە و پیلان دارشـــتنێکی پێشـــووو، هەڵمەتیان بردە ســـەر جۆنز و داروودەســـتەکەی. لە هەموو لایەکەوە بەر شـــاخ و لەقە دەکەوتن. نەیان دەتوانی هێوریان بکەنەوە. تا ئێســـتا هەڵـــس و کەوتی وایان لە ئاژەڵەکان نەدیبوو. ئەم ڕاپەڕینـــە کوتووپڕە لە لایەن ئەو ئاژەڵانەی کە هەرکات هەر چـــۆن پێیان خۆش بوو لە گەڵیاندا جووڵابوونەوە، هێزی بیر کردنەوەی لە جۆنز و دار و دەستەکەی بڕی.

دوای ماوەیەکی کورت کە زانیان هیچیان بۆ ناکرێ هەڵاتن. دوای چەند خولەکێک هەر چوار و پێنجیان لەســـەر جادەی عارەبانەکەوە بەرەو جادە پانەکە ڕایان دەکـــرد. خانمی جۆنزیش کە ئەم ڕووداوەی لە پەنجەرەکەوە دەدی، بـــە پەلە تۆزێک کـــەل و پەلی لە بوخچێکەوە پێچا و لە ڕێگایەکی نهێنییەوە هەڵات. موززیش کە بەســـەر دارێکەوە هەڵنیشـــتبوو بە قارەقار دوای کەوت.

لە ماوەیەکی کورتدا، ئاژەڵەکان جۆنز و پیاوەکانیان لە جادەکەش دوور خستەوە و دەروازە گەورەکەیان لە سەر داخستن بێ ئەوەی بۆخۆیان بزانن کە چۆن بوو، ڕاپەڕین دەستی پێکرد و تەواویش بوو. جۆنز هەڵات و مەزرا

کەوتە دەست ئاژەڵەکان.

لە یەکەم ساتەکانی سەرکەوتندا کەس باوەڕی نەدەکرد. یەکەم کاریان ئــەوە بوو کە هەموویان مەزراکە بگەڕێن تا دڵنیابن کە هیچ مرۆڤێکی تێدا نەماوە.

بە چوار نالّ و تەقلە غار بە دەوری باخەکەدا گەڕان. لە پاشــاندا چوونە ناو مالّی مەزراکەوە تا دواپین شــوێنەوارەکانی جۆنز بسڕنەوە. دەرگای ئەو عەممارەی کە لە پشــت تەوێلەکەوە بوو شکا. دەمبێن، لووتەوانە، زنجیری سەگەکان و ئەو چەقۆ تیژانەی کە جۆنز، بەراز و بەرانەکانی پێ دەخەساند و ســەردەبڕی، هەموو خرانــە ناو چاڵاوەکەوە. هەوســار و لەغاوەکان، بەر چاویلکە و تۆبەرە بێ کەڵکەکان، خرانە ناو ئەو ئاگرەی کە لە ناو باخچەکەدا داگیرسابوو. قامچییەکانیش هەر بەو جۆرە.

کاتێک ئاژەڵەکان قامچییەکانیان لە ناو ئاگرەکەدا دی کە دەســووتێن، دەســتیان کرد بە خۆشی دەربڕین. ســنۆبالّیش ئەو گوڵینگە و ڕووبانانەی کە ڕۆژگارێک کلک و یالّی ئەســپەکانیان پێ دەڕازاندنەوە، لە ناو ئاگرەکە هاویشــت و گوتی: «ڕووبان وەک جل و بەرگی مرۆڤ وایە و هێمایەکە لە مرۆڤایەتی. ئاژەڵ دەبێ ڕووت بێت». باکسر بە بیستنی ئەم قسە ئەو کڵاوە حەســیرەی کە لە گەرمای هاویندا پارێزگاری لە گوێچکەکانی دەکرد و لە مێشەکان دەیپاراست، لەگەڵ شتەکانیتر لە ئاگرەکەی هاویشت.

لە ماوەیەکی کورت زۆربەی ئەو شــتانەی کە جۆنزی دەهێنایەوە بیری ئاژەڵەکان، لەناوچوون. پاشــان ناپلیۆن ئەوانی بردەوە بۆ ناو تەوێلەکە و بە هەر کامیان دوو ئەوەندەی جیرەی پێشوویان خواردنی پێدان، بە هەرکام لە سەگەکانیش دوو بسکیتی دا. هەموو خۆیان بۆ خەو ساز کرد و نووستن. نووستنێک کە تا ئەوکات وێنەی ئەویان لە خەویشدا نەدیبوو.

بـــەڵام هەمـــوو وەک ڕۆژانی پێشـــووو بەیانی زوو هەڵســـان و ڕووداوە پرشـــکۆکانی شەوی پێشوویان وەبیرهاتنەوە و بە کۆمەڵ بەرەو لەوەڕگاکە ڕۆیشـــتن. بارستایەکی داپۆشـــراو بە گژوگیای، لێبوو کە سوار بوو بە سەر هەموو مەزراکەدا. ئاژەڵەکان چوونە سەر ئەو شوێنە و لەبەر گزنگی بەیانیدا، تێر سەیری دەور و بەری خۆیان کرد. ئەوەی کە ئەیاندی، ئی خۆیان بوو.

ســـەرخۆش لەم ڕووداوانە کەوتنە سەر سەما و غارکردن و باز بازێن و فرت و هووڕ. لەناو شەونم و گوڵاڵەکاندا خۆیان دەگلاندەوە و لە هەموو ئەو گیا شیرین و بەتامانە خۆیان تێر کرد.

گڵمەتەکانیان ورد کرد و بۆنی گیاکانیان هەڵمژی. لە دوای هەموو ئەو کارانە، ســـووڕێک بە دەوری مەزراکەدا گەڕان و هاوکات لەگەڵ ئەوەی کە بێدەنگی چاویان دەگێڕا بە ســـەر کێڵگە و باخ و ئەســـتێر و دارســـتانە چکۆلەکەدا، بارەقەڵا و دەستخۆشیان لە خۆیان دەکرد.

جۆرێک دەیانڕوانییە ئەم شتانە کە دەتگوت پێشتر هیچ کامیان نەبینیوە. ئێســـتاش بە ئەستەم باوەڕیان دەکرد کە خاوەنی ئەم مەزرایە و هەموو ئەو شـــتانەن کە تێیدایە. پاشان هەموو بەرەو بینای مەزراکە ڕێزەڵەیان بەست و لە پشت دەرگاکە بێدەنگ ڕاوەستان. ئەم بینایەش هی ئەوان بوو، بەڵام دەترسان بچنە ناوێوە.

دوای ماوەیەکی کورت، ســـنۆباڵ و ناپلیۆن دەرگاکەیان بە هێزی شان کردەوە.

دانەدانە، بە دوای یەکدا بەوپەڕی وریایی و وردبینییەوە هەنگاویان نایە نـــاو بیناکەوە. هەر بە هێمنی هۆدە بە هۆدە گەڕان. دەترســـان بە دەنگی بەرز لەگەڵ یەک بدوێن. بە ترســـەوە دەیانڕوانییە کەل و پەلە جوانەکان. تەختی خەوەکان و دۆشەکە پەڕەکان، ئاوێنە، قاڵی دەستکردی بڕۆکسل و

قاپی وێنەکەی شـــاژنەویکتۆریا کە لە سەرووی شۆمینەی ژووری میوانەکە هەڵواسرابوو.

تـــازە گەڕابوونەوە دەم دەرگاکەوە کە هەســـتیان بە نەبوونی مالی کرد. وەرسووڕانەوە و بینیان کە لە ژووری خەوەکەیە. رووبانێکی ڕەنگ شینی لە ســـەر مێزی تەوالێتەکەی خانمی جۆنز هەڵگرتبوو بە سەر شانەکانی بەری دابووەوە و بە شـــێوەیەکی گەوجانە لە بەر ئاوێنەکەدا خۆی دەنواند. زۆری بە سەردا هاتن و لۆمەیان کرد. تێکڕا لە ژووڕەکە چوونە دەرەوە.

چەند پارچە گۆشـــتی بەراز کە لە ناو چێشـــتخانەکەدا هەڵواســـرابوون داگیران و ژێر گڵ خران. بەرمیلە شـــەرابەکەش کەوتە بەر لەقەی باکسر و تێکشکا. بێجگە لەم دوو شتە دەست لە هیچیتر نەدرا. هەموو ڕایان لەسەر ئـــەوە بوو کە بیناکـــە وەک مۆزەخانەیەک بپارێـــزرێ و بڕیاریش درا هیچ ئازەڵێک بۆی نییە لەم بینایەدا بژی. هەموو ناشتایان کرد و پاشان سنۆباڵ و ناپلیۆن دیسان لە شوێنێکی دیاریکراودا کۆیان کردنەوە.

ســـنۆباڵ گوتی: هاوڕێیان، کاتژمێر شەش و نیوە و ڕۆژێکی درێژمان لە پێشە. ئەمڕۆ خەریکی دروونی وێنجەکە دەبین، بەڵام شتێکی تر هەیە کە دەبێ بەم نزیکانە لە سەری بدوێین.

بەرازەکان ئەوەیان درکاند کە لە ماوەی ســـێ مانگی ڕابردوودا، لەڕووی کتێبـــە کۆنەکانی منداڵەکانی جۆنـــزەوە کە لە زبڵدانەکـــەدا بوون، فێری نووســـین و خوێندنەوە بوون. ناپلیۆن ئەمری کرد کە ڕەنگی ڕەش و سپی هەڵگرن و بەرەو دەرگا گەورەکەی مەزراکە ڕێکەون.

پاشـــان بە هۆی ئەوەی کە ســـنۆباڵ لە ئەوانی تر باشـــتر دەینووسی، فڵچەیەکی باریکی خســـتە بەینی سمەکانیەوە و وشەکانی مەزرای مانێزی سڕییەوە و لە جێی ئەوان بە ڕەنگی سپی نووسی؛ «قەلای ئازەلان» تا لەوە

بە دوا بەو ناوە بناسرێت.

پاشـــان هەموو بەرەو مەزراکە گەرانەوە و ناپلیۆن و ســـنۆبالّ ناردیان تا نەردیوانێکیان هێنا و بە دیواری تەویلەکەوە هەڵیان پەســـارد. گوتیان کە لە ماوەی ســـێ مانگ دەوامدا توانیویانە کـــە بنەمای ئاژەڵبوون لە حەوت برگەی دەســـتووریدا وەک یاســـایەک، کورت بکەنەوە. ئەم حەوت برگە لە سەر دیوارەکە دەنووسرێتەوە و گۆرانیشیان تێدا نابێ. هەموو ئاژەڵەکانی ناو مەزراکە لە ســـەریانە بەرێزەوە ملکەجیان بن و لێیان لا نەدەن. سنۆبالّ بە لەقەلەق بە ســـەر نەردیوانەکەدا سەرکەوت و دەست بەکار بوو. سکووئیلێر چەند پلە بەرەو خوارتر قاپە رەنگەکەی بۆ گرتبوو.

حەوت برگەکە لە سەر دیوارە رەشەکە بە پیتی سپی درشت کە لە سی مەتریەوە دەخوێندرانەوە بەم جۆرە نووسران.

حەوت برگەی یاسای قەڵای ئاژەڵان:

۱. ئەوەی دوو پێیە، دوژمنە.

۲. ئەوەی چوار پێیە یان دوو باڵی هەیە دۆستە.

۳. هیچ ئاژەڵێک بۆی نییە جل و بەرگ بپۆشێ.

۴. هیچ ئاژەڵێک لەسەر تەخت ناخەوێ.

۵. هیچ ئاژەڵێک ئەلکول ناخواتەوە.

۶. هیچ ئاژەڵێک ، ئاژەڵێکیتر لە ناو نابات.

۷. هەموو ئاژەڵەکان یەکسانن.

زۆر بە خاوێنی نووســـرا، جگە لەوەی کە جل بە چل نووسرابوو و یەکێک لە واوەکان سەروژێر بوو، ئەوانیتر سەرڕاست بوون.

ســـنۆبالّ هەر حەوت برگەکەی بـــە دەنگی بەرز خوێنـــدەوە. تێکڕای ئاژەڵـــەکان بە ســـەرلەقاندن، رەزامەنـــدی خۆیان دەربـــڕی و زیرەکەکان

دەستیان کرد بە لەبەرکردنی برگەکانی یاساکە.

سنۆبالّ فلّچەکەی فرێدا و هاواری کرد: «ئێستاش هاوڕێیان، با برۆین بەرەو وێنجەزارەکە. وەرن با هەموو وێنجەکە لە ماوەیەکی کورتتر لە جۆنز و پیاوەکانی کۆ وەکەین».

بەڵام لەم کاتەدا ئەو سێ مانگایە کە ماوەیەک بوو بێ تاقەت دەهاتنە بەرچاو بە دەنگی بەرز دەستیان کرد بە هۆڕە هۆڕ. بیست وچوار کاتژمێر بوو کە نەدۆشرابوون و گوانەکانیان لێ بەگیر وێستابوون. بەرازەکان دوای ماوەیەک بیر کردنەوە، ناردیان بە دوای چەند سەتڵ و سەرکەوتووانە مانگاکانیان دۆشین و زۆری پێ نەچوو کە شەش سەتڵی پڕ لە شیری کەف کردوو لە پەنای یەکدا ڕێز کران. زۆربەی ئازەڵەکان بە ئیشتیا و کەیفەوە چاویان لە سەتڵەکان بڕین. یەکیان گوتی ئەم هەموو شیرە چی لێبکەین؟

یەکێک لە باڵندەکان گوتی: جۆنز جار و بار تۆزێکی لێ هەوێن دەکرد. ناپلیۆن خۆی خستە بەر سەتڵەکان و هاواری کرد:

«هاوڕێیان سەیری سەتڵە شیرەکان مەکەن! لە دواییدا مشووریان دەخۆین. ئێستا گرنگ کۆ کردنەوەی بەرهەمی کشت و کاڵەکەمانە. هاوڕێ سنۆبالّ پێشڕەوتان دەبێ. منیش دوای ماوەیەکی کورت دەگەمە لاتان. هاوڕێیان بۆ پێشەوە ، وێنجە چاوەڕوانتانە».

بەم جۆرە ئازەڵەکان پێکەوە بۆ کۆ کردنەوەی وێنجەکە ڕێکەوتن. شەو گەڕانەوەو سەیریان کرد کە شیری لێنەماوە!

□

وەرزی ٣

چەند هیلاک بوون و چەندیان ئارەق ڕشت تا توانیان وێنجەکە کۆ وەکەن و لە کادێنی کەن، بەڵام ئیشـــەکەیان بە نرخ و بایەخدار بوو. زیاتر لەوەی چاوەڕوان دەکرا سەرکەوتووانە بوو.

زۆر جاران ئیشـــەکان دژوار بوون، ئاخر ئەو ئامێرانەی بەکار دەهێنران، بۆ مرۆڤەکان دروست کرابوون نەک بۆ ئاژەڵەکان و هەروەها ئاژەڵەکان هیچ کام نەیان دەتوانی ئامێرێک کە مەرجی ئیش پێکردنی ڕاوەســـتان لەسەر دوو پـــێ بـــوو بەکار بهێنن، بەڵام بەرازە ژیر و وریاکان بۆ هەر کۆســـپێک ڕێگا چارەیەکیان دەدۆزیەوە. ئەســـپەکان کە بســـت بەبستی مەزراکەیان دەزانـــی و تێیدا گەڕابوون، لـــە کار و باری درووێنە و گڵ هێنان لە جۆنز و کارەکەرەکانی زۆر وەستاتر بوون. بەرازەکان کاریان نەدەکرد، بەس بەسەر کاری ئەوانی دیکەدا ڕادەگەیشتن و سەرپەرشتیان دەکرد.

ئاسایی بوو کە بە هۆی زانیاری و زیرەکی زیاتر، ڕابەر و پێشەوا بن.

باکســـر و کلوور خۆیان بە ئامێری درووێنە و کێڵان و ... وە دەبەستەوە

(هەڵبەتە ئەم ڕۆژانە پێویستیان بە هەوسارو لەغاو نەبوو) و دەورادەوری مەزراکەیان بە هەنگاوی قورس و پتەو دەپێوا و یەکێک لە بەرازەکان بە دوایاندا دەڕۆیی و جاربەجاریش دەیگوت: «هاوڕێ هەچەلا» یان «هاوڕێ چۆۆۆۆش»ا هەموو ئاژەڵەکان و تەنانەت کەم هێزەکانیش لە کار و باری مەزراکەدا بەشداریان دەکرد، تەنانەت مراوی و مریشکەکانیش لە بەر تیشکی هەتاودا ڕەنجیان دەکێشا و وردە و پردەی وێنجەکانیان بە دەندووکیان کۆ دەکردەوە. لە ئەنجامدا کاری خەرمان هەڵگرتنەوە و کێشان، دوو ڕۆژ زووتر لە کاتی جۆنز و کارەکەرەکانی تەواو بوو. هەروەها زۆرترین ڕێژەی بەرهەمێک بوو کە مەزراکە تا ئێستا بە خۆیەوە دیبووی. هیچ شتێک بە فیڕۆ نەچووبوو. قاز و مراوییەکان بەو چاوە تیژانەی خۆیان دوا لاسقی وێنجەکەیان کۆ کردبووەوە و لە هەموو مەزراکەشدا هیچ بوونەوەرێک بەقەد دەنکە نیسکێکی دزی لە بەرهەمەکە نەکردبوو. لە هەموو وەرزی هاویندا ئیش و کاری مەزراکە بە بێ دەغەڵی کردن و دوا کەوتن لەو پەڕی ڕێک و پێکیدا بەڕێوە دەچوو. ئاژەڵەکانی ناو مەزراکە بە ڕادەیەک کەیف خۆش بوون کە تا ئەوکات لە مێشکی هیچ کامیاندا نەگونجابوو. پاروو بە پاروو تام و چێژێکی تایبەتی هەبوو. لە بەر ئەوەی کە ئەم خواردنە هەمووی ئی خۆیانە و بە دەستی خۆشیان بەرهەم هێنراوە، هەر بۆیەش لەگەڵ ئەو خواردنەی کە بە دەستی خاوەنە پیسکەکەیان بە سەریاندا دابەش دەکرا، جیاوازییەکی زۆری هەبوو.

بە ڕۆیشتنی مرۆڤە سەربار و بێ کەڵکەکان خواردنێکی زیاتریان هەبوو، هەرچەند کە لە کارەکاندا دەست هەڵێن و ماموستا نەبوون بەڵام کاتی پشوودانی زیاتریان هەبوو. هەڵبەتە گیر و گرفتی جۆراوجۆریان بۆ دەهاتە پێش. وەکوو دوای دروون و کۆ کردنەوەی دەغڵ و دانەکە دەبوایە وەک

کۆن بە ســـمی خۆیان گێرەی بکەن و بە فوو لێ کردنیش کا و دانەکەی لە یـــەک جیا بکەنەوە، ئاخـــر مەزراکە ئامێری گێرەکردنـــی نەبوو، بەڵام ئـــەم جارەش بەرازەکان بە زیرەکی و لێهاتوویی و باکســـر بە هێزی بازوو کارەکەیان بردە پێش و تەواویان کرد.

باکسر لە ڕاپەڕاندن و بۆ پێشەوە بردنی کارەکان جێی ئافەرینی هەموو بوونەوەرەکانی ناو مەزراکە بوو. پێشـــتریش ئازا و پڕکار بوو، بەڵام ئێســـتا زیاتر لە هەموو کات وەک ئەســـپێکی ئازا و پاڵەوان دەهاتە بەرچاو. ڕۆژی وا هەبوو، زۆرینەی ئەرکەکان دەهاتە ســـەر شانی ئەو. بەیانی تا ئێوارە هەر شـــتێکی قورس و دژوار هەبوایە لە ئەستۆی ئەو بوو. داوای لە کەڵەبابەکە کردبـــوو کە بەیانیان زووتر لە ئەوانیتر بە ئاگای وەکا تا لە هەر شـــوێنێک کارێکی ناتەواو هەبێ بە مەیلی خۆی تەواوی بکات.

هەرکات گرفتێک یان پرســـیارێک پێش بهاتبایە، وەڵامی باکسر ئەمە بوو: «من زیاتر کار دەکەم». ئەم وەڵامەی کردبوو بە دروشـــمی خۆی. هەر کەس بە پێی توانای خۆی ئیشـــی دەکرد. مراوی و مریشـــکەکان لە کاتی خەرمان هەڵگرتندا نزیک لە پەنجا کیلۆ دەغڵی بڵاوە بوویان کۆ دەکردەوە. نە کەســـێک دزی دەکرد و نە کەســـیش لە بەشـــی خۆی ناڕازی بو. شەڕ و کێشـــە و جووتە هاویشـــتن و گاز گرتن و لە یەک مراندن کە شـــتێکی ئاسایی ناو ئاژەڵەکان بوو، باوی نەمابوو و تۆوی هەڵگیرابوو. کەس خۆی لە کار نەدەدزییەوە. هەڵبەت «مالی» بەیانان تۆزێک درەنگ لە خەو هەڵدەستا و لـــە کاتی کار کردنیشـــدا بە بیانووی جۆراوجۆر کاری بەجێدەهێشـــت. هەڵس‌وکەوتی پشیلەکەش بە جۆرێک نامۆ دەهاتە بەر چاو. هەر لە زووەوە کاتـــی ئیش بـــزر دەبوو و لە دوای تەواو بوونی ئیشـــەکە و پێگەیشـــتنی خواردن، قـــوت دەبووەوە. هەموو کاتیش بە شـــێوەیەک بۆ بزر بوونەکەی

پاســـاوی دەهێنایەوە و بە جۆرێک میاومیاوی دەکرد کە کەس شکی سەر نەدەبرد کە درۆ دەکات. «بنجامین» کەرە پیرەکە، لەدوای ڕاپەڕینەکە هیچ گۆڕانێکی بەســـەردا نەهاتبوو. وەک پێشـــووو لە کاردا کەللەڕەق و خاو و خلیچک بوو. نە خۆی لە کار دەدزیەوە و نە کاری زیاتری دەکرد. هیچ کات لە بارەی ڕاپەڕینەکە و دەستکەوتەکانی نەئەدواو هەرکاتیش لێیان دەپرسی کـــە ئایا خۆت لە دەورەی جۆنـــز بە بەختەوەرتر نازانـــی، بەس دەیگوت: «جەماعـــەت کـــەر تەمەن درێژن. هیچ کام لە ئێوە تاکوو ئێســـتا کەرێکی مردووتان نەدیوە». ئەوانیش ناچار بەم ولامە تونێکڵدارە ڕازی دەبوون.

یەکشەممانە پشوو بوو. ناشتا، یەک کاتژمێر درەنگتر لە کاتە ئاساییەکان دەخورا و دوای ئەویش ڕێوڕەسمێکی بێ وەستان و بە پەلە بەڕێوە دەچوو. پێشـــەکی ڕێوڕەســـمەکە هەڵکردنی ئالا بوو. سنۆباڵ لە عەممارەکە، پەڕۆ کۆنێکی سەوزڕەنگی پەیدا کردبوو کە ئی خانمی جۆنز بوو. لە سەر پەڕۆکە بە ڕەنگێکی ســـپی، وێنەی سمێک و شاخێکی کێشابوو. ئەم ئالایە ڕۆژانی یەکشەممە لە حەوشەکەدا هەڵدەدرا.

سنۆباڵ دەیگوت ڕەنگی ئالاکە سەوزە، لە بەر ئەوەی هێمایەکە بۆ مەزرا سەرسەوزەکانی ئینگلستان. سم و شاخەکەش هێمای کۆمارە داهاتووەکەی ئاژەڵەکانە کە لە دوای کوشـــتن و لـــە ناو بردنی مرۆڤەکان دادەمەزرێ. لە دوای هەڵدانـــی ئالاکە، هەموو ئاژەڵی مەزراکـــە لە تەویلەکە کۆبوونەوەیان هەبوو کە پێیان دەگوت «میتینگ». لەو کۆبوونەوەدا کار و باری حەوتووی داهاتـــوو دەخرایە بەر باس و لێکۆڵینـــەوە و بڕیاری دەرکراویش بە دەنگی بەرز دەخوێندرانەوە. هەموو کات بەرازەکان بڕیاردەر بوون و ئەوانی دیکەش هیـــچ کات نەیاندەتوانی بڕیارێک دەرکەن، بەڵام فێـــری دەنگدان ببوون. ســـنۆباڵ و ناپلیۆن لە باســـی ڕاوێژەکان لە هەمووان پڕکارتر بوون، بەڵام

ئەمەش دەزانرا کە ئەم دووانە هیچ کات یەک دەنگ نەبوون. پێشنیار لە لایەن هەر کامێکیان بووایە، ئەوی دیکەیان دژی دەوەستا. تەنانەت لەو شتانەش کە لە بنەڕەتەوە جێی هیچ دژایەتییەک نەبوو. وەکوو تەرخان کردنی پارچە زەوییەک لە پشت باخەکەوە بۆ ئەو ئاژەڵانەی کە پیر و پەرکووت و لەکارکەوتوو بوون. دواییەن بەشی هەموو ئەو میتینگانە، خوێندنەوەی سروودی «ئاژەڵەکانی ئینگلیز» بوو.

دوانیوەڕۆش تەرخان کرابوو بۆ حەسانەوە.

بەرازەکان عەممارەکەیان کردبوو بە بنکەی سەرکردایەتی. شەوانە لەوێ لەڕووی ئەو کتێبانەی کە لە مااڵەکەی جۆنزەوە گوێزرابوونەوە، بۆ ئەوەی فێری ئاسینگەری، دارتاشی و پیشە پێویستەکانیتر ببن، سنۆبااڵ خەریکی پێکهێنانی تەشکیلاتێک بوو کە پێیان دەگوترا «کۆمیتەی ئاژەڵی». لەم ئیشەشدا زۆر ماندوو نەناسانە هەوڵی دەدا. بۆ مریشکەکان کۆمیتەی هێلکەکەران، بۆ گاگەلەکە کۆمیتەی کلک تیژان و کۆمیتەی پێدا چوونەوەش بۆ فێر کردن و بار هێنانی هاوڕێ ڕام نەبووەکان (مەبەست ڕام کردنی مشک و کەرۆشک و ... بوو). بۆ مەڕەکان کۆمیتەی خوری سپیەکان و زۆر کۆمیتەی دیکەش دامەزران. هەروەها چەند خولێک بۆ فێر کردنی خوێندن و نووسین دامەزرابوو. هەر چەند کە ئەم بیرۆکانە هەر زوو شکستیان هێنا، وەکوو کۆمیتەی پێداچوونەوە کە هەر دوای دامەزراندن هەڵوەشایەوە. هۆکارەکەشی ئەمە بوو کە ئاژەڵە ڕام نەبووەکان لە سەر خوو ڕەوشتی خۆیان لایان نەدەدا و هەرکاتیش لە گەڵیان لە ڕووی یاساوە دەجووڵانەوە، یاخی دەبوون. پشیلە بووە ئەندامی یەکێک لەم کۆمیتانە و چەند ڕۆژێش زۆر تێکۆشەر بوو. ڕۆژێک هاوڕێکانی دیبوویان کە لە سەر بانەکەوە وەستاوە و لەگەڵ چۆلەکەکان کە لە دووڕە دەستیەوە

وەستابوون دەدوا. دەیگوت ئێستا هەموو ئاژەڵەکانی ناو مەزراکە لەگەڵ یەک هاوڕێن و هەر چۆلەکەیەک ئارەزووی هەبێ دەتوانێ بفڕێ و لەسەر چمکەکانم بنیشێتەوە. بەڵام چۆلەکەکان پتر لێی دوور دەکەوتنەوە.

خولەکانی فێرکردنی خوێندن و نووسین، سەرکەوتووانە بەڕێوە دەچوون. لە پاییزدا زۆربەی زۆری ئاژەڵەکان کەم تا کورت فێری نووسین و خوێندنەوە ببوون.

بەرازەکان بە تەواوی خوێندنەوە و نووسینەوە فێربوون. سەگەکان لە خوێندنەوەدا باش بوون، بەڵام لە حەوت فەرمانەکە زیاتر، تامەزرۆی خوێندنەوەی شتیتر نەبوون.

موریەل «بزنە سپیەکە» لە خوێندنەوەدا لە سەگەکان باشتر بوو. جاربەجاریش پەڕێکی لە ڕۆژنامەی ناو زبڵدانەکەی بۆ ئەوانیتر دەخوێندەوە.

بنجامین بەباشی بەرازەکان فێر ببوو، بەڵام کەڵکی لێ وەرنەدەگرت. دەیگوت تا ئەو شوێنەی بزانم شتێک نییە کە شیاوی خوێندنەوە بێ. کلوور زۆربەی پیتەکانی دەزانی، بەڵام لە دروست کردنی وشەدا کۆڵ بوو. باکسر لە پیتی «ت» بەر نەکەوت. بە سمە گەورەکەی لە سەر گڵەکە ئەلف ـ ب ـ پ ـ ت ی دەکێشانەوە و لە دواییدا بە گوێی تەپەوە دەیڕوانییە پیتەکان. جار بە جاریش یالەکانی دەجووڵاند و بە هەموو تواناوە دەیویست پیتەکانی دواییشی بیر بێنێتەوە. بەڵام بێسوود بوو. چەند جاریش چ ـ ح ـ خ ـ فێر ببوو، بەڵام هەرکات کە ئەوانی لە بیر بوون بۆی دەردەکەوت کە ئەلف و ب و پ و ت ی لە بیر چوونەتەوە. لە پاشاندا بەو باوەڕە گەیشت کە ئەو چوار پیتەی بەسە و هەموو ڕۆژێک یەک دوو جاران بیانووسێتەوە بۆ ئەوەی لە بیری نەچنەوە.

مالی لە چوار پیتی ناوەکەی خۆی زیاتر نەیویست شتێکی تر فێر

ببێ. ئەم پیتانەی بە لقی ناسکی دارەکان دروست دەکرد و بە چەند گوڵ دەیڕازاندنەوە و بە ئافەرین گوتن بە خۆی بە دەورەیاندا دەگەڕا. ئەوانیتر لە پیتی ئەلف زیاتر شـــتێک فێر نەبوون. هەروەها دواتر دەرکەوت کە ئاژەڵە گێژەکان وەکوو مەڕ ـ مریشـــک و مراوییـــەکان، توانایی فێر بوونی حەوت فەرمانەکەیان نییە.

ســـنۆبالّ دوای ماوەیەک بیر کردنەوە، ڕایگەیاند کە حەوت فەرمانەکە، بە «چوار پێ بـــاش و دوو پێ خراپ» کورت دەبێتەوە. هەروەها گوتی ئەم دروشمە بریتییە لە بنەمایەکی ئاژەڵی. هەرکەس بە باشی لە ناوەڕۆکەکەی تێبگا لە شـــەڕ و کێشـــەی مرۆڤ بـــەدوور دەبێ. لە ســـەرەتادا باڵندەکان نارەزایەتی خۆیان دەربڕی.

ئاخر ئەوان لە ڕووالەتدا دوو پێیان هەیە، بەڵام سنۆبالّ پێی سەلماندن کە بەو جـــۆرە نییە. گوتی: «هاوڕێیان، باڵی پەلـــەوەر، ئەندامێکە بۆ فڕین و ڕۆیشـــتن نەک بۆ کۆکردنەوەی دانەوێڵە و شـــتی وا، هەر بۆیە دەکرێ وەک پێ بێنە ئەژمار. دەســـت هێما و نیشانەی مرۆڤە کە بەو دووانە، کارە ناپەسەندەکانی خۆی ئەنجام ئەدا».

باڵندەکان شتێکی ئەوتۆ لە وتە دوور و درێژەکانی سنۆبالّ تێنەگەیشتن، بەڵام شیکردنەوەکەیان وەرگرت و هەموو خۆیان بۆ فێربوونی دروشمی نوێ ئامادە کرد. «چوار پێ باش، دوو پێ خراپ» لە ســـەر دیواری قەڵاکە و لە ســـەرووی حەوت فەرمانەکەوە بە پیتی درشت نووسرایەوە. کاتێک فێری بوون، مەڕەکان زۆر خولیای بوون کە هەرکات لە ناو مەزراکەدا پشـــوویان دەدا، «چـــوار پـــێ باش، دوو پێ خراپ» یان بە بارەبـــارِ بۆ ماوەیەکی درێژ دەگوتەوە بێ ئەوەی ماندوو ببن.

ناپلیۆن زبانی خێری لە ســـەر کۆمیتەکانی سنۆبالّ نەدەگێڕا و دەیگوت

که ڕاهێنانی گەنجەکان لە پێش هەر کارێکەوەیە کە بمانهەوێ بۆ پیرەکانی بکەین.

هەر لەم کاتانەدا بوو کە دوای کۆ کردنەوەی وێنجەکە، جێسی و بلوبڵ بە هەر دووکیان نۆ تووڵەی ساغ و جوانیان بوو. ناپلیۆن تووڵەکانی دوای گیرانەوەیان لە شیر لە دایکەکانیان ستاند و گوتی بۆخۆم سەرپەرشتی گەورەکردن و ڕاهێنانیان دەکەم. هەر زوو ئەوانی بۆ بااڵ خانەی سەر ئەنباریەکە ڕاگوێست و لە وەها دوورەپەرێزیەکدا ڕایگرتن کە پاش ماوەیەک لە بیر چوونەوە. موشکیلەی شیرەکەش تەواو بوو. هەموو ڕۆژێک لەگەڵ خواردنی بەرازەکان تێکەڵ دەکرا. سێوەکانیش گەییەن و بندارەکان بە سێوە وەریوەکان داپۆشرا. ئاژەڵەکانی ناو مەزراکە وایاندەزانی کە سێوەکان لە ناو هەموویاندا وەک یەک دابەش دەکرێ، بەاڵم فەرمانێک دەرچوو کە هەر بەو هۆیەوە سێوەکان کۆکرانەوەو بۆ خواردنی بەرازەکان بردرانە ناو عەمبارەکەوە. دوای دەرچوونی فەرمانەکە کۆمەڵێک لە ئاژەڵەکان دەنگی نارەزایەتیان بەرز بووەوە، بەاڵم بێسوود بوو. چون هەموو بەرازەکان تەنانەت سنۆباڵ و ناپلیۆنیش لە بەڕێوەچوونی ئەم فەرمانەدا یەکدەنگ بوون. هەروەها سکوئیلەر ئەرکی شیکردنەوە و ڕازی کردنی ئاژەڵەکانی پێ سپێردرا.

بە دەنگێکی بەرز گوتی: «هیوادارم هاوڕێکان وایان بیر نەکردبێتەوە کە ئێمەی بەراز ئەم ئیشەمان لە ڕووی خۆپەسەندی و زۆرداریەوە کردبێت. زۆربەی ئێمەی بەراز شیر و سێومان پێخۆش نییە. تەنانەت من بۆ خۆم ڕقم لەم دوو خواردنەیە. تەنیا مەبەستمان لە خواردنی شیر و سێو لەش ساغیمانە. شیر و سێو (لە ڕێگای زانستییەوە دەرکەوتووە، هاوڕێیان!) کانزاگەلێکیان تێدایە کە دەبنە هۆی لەشساغی بەرازەکان، هەر

بۆیە پێویستە بۆمان. ئێمەی بەراز ئیشەکانمان بە مێشک و بیرە. هەموو کارە تەشکیلاتیەکانی مەزراکە پێوەندی بە ئێمەوە هەیە و ئێمەش شەو و رۆژ هەوڵ ئەدەین لە پێناوی پێش بردنی شێوەی ژیانی ئاژەڵەکانی ناو مەزراکەدا تێبکۆشین. تەنیا لە بەر ئێوەیە کە شیر و سێو دەخۆین. ئێوە دەزانن کە ئەگەر ئێمە ئەرکەکانمان بە باشی بەرێوە نەبەین چی دەقەومێ؟ جۆنز دەگەرێتەوە! بەڵێ، جۆنز دەگەرێتەوە!».

لە کاتێکدا هات و چووی دەکرد و کلکی هەڵدەسووراند و بە شێوەیەکی پارانەوە و داواکاریانە هاواری کرد: «هاورێیان بە دڵنیاییەوە دەڵێم کە هیچ کام لە ئێوە گەرانەوەی جۆنزی ناوێ و پێی خۆش نییە!».

نەبوونی ویستی گەرانەوەی جۆنز یەکێک لەو بابەتانە بوو کە لە ناو ئاژەڵەکاندا بە کۆی دەنگەوە پەسەند دەکرا. کاتێک بەم جۆرە کۆتایی بە وتارەکەی هێنا، رێی هەموو قسە و باسێکی بڕی. گرنگی ڕاگرتنی لەش ساغی بەرازەکانیش کە ڕوون و ئاشکرا بوو. هەر بۆیەش بێ هیچ لێدوانێک ڕازی بوون کە شیر و سێوە بارێزەکان و هەروەها سێوی سەردارەکان پاش پێگەیشتنیان تەرخان بکرێن بۆ بەرازەکان.

□

وەرزی ۴

تـــا ئاخر و ئۆخری هاوین قســـە و باســـی قـــەڵای ئاژەڵان لـــە ناو نیوەی گوندەکەدا بڵاو ببووەوە. هەموو ڕۆژێک سنۆباڵ و ناپلیۆن پۆل پۆل کۆتریان بـــۆ مەزراکانی دەور و بەر دەنـــارد تا لەگەڵ ئاژەڵەکانیـــان تێکەڵ ببن و چیرۆکـــی ڕاپەڕینەکەیان بۆ وەگێڕن و خوێندنەوەی ســـروودی (ئاژەڵانی ئینگلیز) یان فێر بکەن.

زۆربەی ئەم کاتانە ئاغای جۆنز لە مەیخانەکەی «شێری سوور» دادەنیشت و بۆ هەر کەس کە تاقەتی بیســـتنی هەبوایە، باســـی ستەم و زۆرێکی لە ڕادە بەدەری دەکرد کە لە لایەن پۆلێک ئاژەڵی بێ بایەخ لێی کرابوو و لە مووڵک و ماڵی خـــۆی وەدەریان نابوو. جوتێر و خاوەنی مووڵک و مەزراکانی دەور و بەریش هاودەردییان لەگەڵ دەکرد و بەڵام لە ڕاستیدا یارمەتییەکی شـــایانیان پـــێ نەدەکرد. هـــەر کام لەوان لەم بیرەدا بـــوون کە چۆن لەم لێقەوماوی و ماڵ وێرانییەی جۆنز بە قازانجی خۆیان کەڵک وەرگرن.

بە خۆشـــییەوە نێوانی خـــاوەن مەزراکانی دەور و بـــەر خۆش نەبوو و

هەمیشـــە خەونی گولیان بەیەکترەوە دەدی. یەکێـــک لەو دوو مەزرایەی نزیک مەزرا ســـەربەخۆکە «فاکس وود»ی ناو بوو. مەزرایەکی بەر فراوان و لـــە بیر چوو و کۆن بوو. بـــە داری بێبەر و لەوەڕگەی بێکەڵک و پەرژینی شکاو و لاڕووخاوەوە.

خاوەنەکەی ئاغای پیل کینگتن، پیاوێکی خوێڕی ونەکەرکار کە زۆربەی کاتی خۆی بە پێی کات و وەرز، خەریکی ڕاو و شکار بوو. مەزراکەی دیکە کە ناوی «پێنج فیڵد» بوو، بچووکتر بوو، بەڵام باشـــتر چاوەدێری لێکرابوو. خاوەنەکەی ئاغای فریدریک ناوێک بوو تووڕە و وریا. زۆربەی کات گیرۆدەی قڕە و هەرا بوو و لە کەسابەتدا بە پیاوێکی قیڕ ناسرابوو.

ئـــەم دوو کەســـە تا ئەو ڕادە ڕقیان لە یەک بوو کـــە تەنانەت لە پێناو بەرژەوەندییەکانی هاوبەشیان یەکیان نەدەگرت.

سەرەڕای ئەمانە ئاگاداری ڕاپەڕینەکەی قەلای ئاژەڵان بوون و دەترسان. زۆریش وریا بوون کە نەهێڵن ئاژەڵی مەزراکانیان شـــتێک لەو بارەوە بزانن. لە ســـەرەتای ڕاپەڕینەکە جۆرێک خۆیان نیشـــان دەدا کـــە ئەو ڕاپەڕینە شـــتێکی ســـووک و بێ مانایە. دەیانگوت ئاژەڵەکان هیـــچ کات ناتوانن لە ئیدارە کردنی مەزراکە سەرکەوتوو بن. باوەڕیان وابوو کە دوو حەوتوو زیاتر ناخایەنێت کە پیلانەکەیان پووچەڵ دەبێتەوە.

بڵاویـــان کردەوە کـــە لە مەزرای مانیر (پێیان لە ســـەر ئەوە دادەگرت کـــە بە مانێر ناوی بێنن و ناوی قەلای ئاژەڵانیان بە لاوە قورس و ناخۆش بـــوو) هەمووی ئاژەڵەکان کەوتوونەتە گیانـــی یەکتر و بەمزووانە هەموو لە برســـان قڕ دەکەن. کاتێک ماوەیەک تێپەڕی و ڕوون بووەوە کە هیچ کام لە ئاژەڵەکان لە برسانا نەمردوون، فریدریک و پیل کینگتن شێوازی قسەی خۆیان گۆڕی و لە سەر گەندەڵی و کوشتن و بڕینی ترسێنەری ناو قەڵاکەوە

دەدوان. بڵاویان کردەوە کە لەوێ ئاژەڵەکان یەکتر دەخۆن و یەکتر بە نائی سووڕەوەبوو ئەشکەنجە و ئازار دەدەن و مێیینەکانیان هاوبەشە و بێشەرمی و بێئابڕوویی هەموو مەزراکەی تەنیوەتەوە. فریدریک و پیل کینگتن دەیانگوت ئەمە هەمووی بە هۆی سەرپێچی کردن لە یاسای سروشتە.

بەڵام ئەم چیرۆک و پڕوپاگەندانە بە تەواوی مانای خۆیەوە، باوەڕیان پێنەکرا. بەسەرهاتی مەزرایەکی سەیر و سەرسووڕهێنەر کە ئاژەڵەکان مرۆڤەکانیان لەوێ وەدەرناوە و بۆ خۆیان بەڕێوەی دەبەن، بە شێوەی جۆراوجۆر بڵاو دەبووەوە و کەوتبووە سەر زاران. هەر لەو ساڵەدا بوو کە شەپۆلێک لە سەرهەڵدان و ڕاپەڕین لە ناو مەزراکانی دەور و بەردا ڕووی دا.

گاجووتەکان کە هەموو کات گوێ بیستی جوتێرەکان بوون لە ناکاو یاخی بوون. بەنداو و پەرژینەکانیان تێکشکاند و هێرشیان کردە ناو شەوەرەکان. مانگاکان بە لەقە سەتڵە شیرەکانیان ڕشت. ئەسپی ڕاوچییەکان لە پەڕین بە سەر بەرزاییەکاندا ژێوان بوونەوە و سواڕەکانیان لە گڵدا گلاند.

لە هەموو گرنگتر ئەوە بوو کە لە هەموو شوێنێک سروودی ئاژەڵانی ئینگلیز دەزانرا و بڵاو ببووەوە. مرۆڤەکان خۆیان وا نیشان دەدا کە ئەم قسە و باسانە پڕوپاگەندەن، بەڵام نەیاندەتوانی هێمنی خۆیان ڕاگرن. دەیانگوت ئەم سروودە بێ نرخە کەی بایەخی ئەوەی هەیە کە تەنانەت چوار پێکانیش بیخوێننەوە.

هەر ئاژەڵێکیان لە کاتی خوێندنەوەی سروودەکە بگرتایە، هەر لەوێ دەیانخستە بەر دار و فەلاقە. هەرچەند کە بێدەنگیش نەدەبوون و هەر دەیانخوێندەوە. چۆلەکەکان لەسەر پەرژینەکان ئاهەنگی سروودەکەیان بە جیکەجیک لێدەدا و کۆترەکانیش لە سەر دارەکان بە گمەگم دەیانخوێندەوە.

دەنگ و مۆسیقای سروودەکە، خۆی تێکەڵ بە دەنگی پیکی ئاسینگەرەکان و زەنگی کڵێسەکان دەکرد و هەرکات مرۆڤەکان گوێیان لێدەبوو بە بیر کردنەوە لە داهاتووی نگریسی خۆیان، سەر لەرزین دەکەوتن.

لە یەکێک لە ڕۆژەکانی سەرەتای مانگی ئۆکتۆبەر، کاتێک دەغڵ دروابوونەوە و تەنانەت بەشێکیشی گێرە کرابوو، پۆلێک لە کۆترەکان لە ئاسماندا سوڕێکیان دا و بە گمەگم نیشتن. جۆنز و هەموو پیاوەکانی و هەروەها شەش کەس لە مەزرای فاکس وود و پێنج فیلدەوە، لە دەروازە پێنج شەوژەنییەکەوە هاتبوونە ژوورەوە و لە جادەی عەرەبانەکەوە بەرەو مەزراکە دەهاتن. بێجگە لە جۆنز کە لە پێشەوە دەڕۆیی و تفەنگێکی بەدەستەوە بوو، ئەوانیتر کوتەک و داریان پێ بوو. ڕوون بوو کە بۆ ئەستاندنەوەی دووبارەی مەزراکە هاتبوون. زۆر لەمێژ بوو چاوەڕوانی ئەم ڕووداوە دەکرا و هەر بۆیەش هەموو ئامادەکارییەکی پێویست کرابوو.

سنۆباڵ کە شەڕەکانی ژوول سزاری لە ڕووی نوسراوەیەکی کۆنەوە کە لە مااڵی جۆنز بوو خوێندبوونەوە، بەرپرسی پارێزگاری کردن لە مەزراکە بوو. خێرا فەرمانی پێویستی دەرکرد و هەموو ئاژەڵەکان لە ماوەی دوو خولەکدا لە شوێنی دیاریکراویان ئامادە بوون.

هەر کە مرۆڤەکان لە مەزراکە نزیک بوونەوە، سنۆباڵ یەکەمین هێرشی دەست پێکرد.

کۆترەکان کە سەرجەمیان سی و پێنج دانە بوون بە سەر مرۆڤەکاندا فڕین و ڕیقنەیان کردە خوارەوە و هەر لەو کاتەشدا کە مرۆڤەکان خەریکی خاوێن کردنەوەی خۆیان بوون، مراویەکان کە لە پشت پەرژینەکەوە خۆیان حەشار دابوو هێرشیان کرد و ماسولکەی قاچی مرۆڤەکانیان بە هێزەوە دایە بەر دەنووک لێدان. لە ڕاستیدا ئەم بەشە بەس مانۆڕێکی بچوک بوو کە بۆ

دروست کردنی سەرلێشێوانێکی سەرەکی دارێژرابوو. مرۆڤەکان بە ئاسانی مراویەکانیان بە دار دوور خستەوە و لە پاشاندا سنۆبالّ هێرشی دووهەمی دەست پێکرد.

مورێل و بنجامین و تێکڕای مەڕەکان لە کاتێکدا کە سنۆبالّ لە پێشیانەوە بوو هێرشیان کرد و لە هەموو لایەکەوە مرۆڤەکانیان دایە بەر لەقە و شاخ. بنجامین پشتی تێکردبوون و بە سمە چکۆلەکانی جووتەی دەهاویشت. ئەمجارەش خۆڕاگری مرۆڤەکان بە کەوشە بزمارڕێژکراو داردەستەکانیانەوە لە ئاژەڵەکان زیاتر بوو.

هەموو بە بیستنی نەعرەتەی سنۆبالّ کە بە مانای پاشەکشە بوو بەرەو حەوشەکە هەڵاتن.

مرۆڤەکان هاواری خۆشییان بەرز بووەوە و دوژمنیان لە کاتی پاشەکشە و هەڵاتندا دەدی و بە بێ وریایی دوایان کەوتن. ئەوە هەر ئەو شتەی بوو کە سنۆبالّ دەیهەویست. هەر کە مرۆڤەکان گەیشتنە ناوەڕاستی حەوشەکەوە سێ ئەسپ، سێ مانگا و هەموو بەرازەکان کە لە تەویلەکەدا کەمینیان گرتبوو، لە پشتەوە ڕێیان لە مرۆڤەکان گرت.

سنۆبالّ ئەمری هێرشی دەرکرد و بۆخۆی یەک ڕاست بەرەو جۆنز چوو. جۆنز چاوی کرد و تفەنگەکەی تەقاند. ساچمە پشتی سنۆبالّی ڕووشاند و مەڕێک کوژرا. سنۆبالّ بێ ڕاوەستان قورسایی جەستەی سەد کیلۆیی خۆی خستە سەر قاچی جۆنز. جۆنز لە سەر سەلوێنکە پەینەکە کەوت و تفەنگەکەی لە دەست پەڕی. لەوە ترسێنەرتر دیمەنی شەڕی باکسر بوو کە لە سەر دوو قاچەکانی دواوەی بەرز ببووەوە و بە سمە گەورە نالّدارەکانی لە سەر و چاوی مرۆڤەکانی ئەدا.

یەکەم زەربەتی بەر سەری شاگرد مەیتەرێک کەوت کە وەک مردوو

لە سەر گڵەکە درێژ بوو. بە بینینی ئەم دیمەنە چەند کەس دارەکانیان فڕێدا و کەوتنە هەوڵی دۆزینەوەی ڕێگایەک بۆ دەرباز بوون. ترس بە سەر مرۆڤەکاندا زاڵ بوو و ئاژەڵەکانیش بە چوار قوڕنەی حەوشەکەیا هەڵیان دەبڕین. مرۆڤەکان شاخ و لەقەیان بەر دەکەوت. دەندووکیان لێدەگیرا. بە گاز بریندار دەبوون. لە هەمو حەوشەکەیا ئاژەڵێک نەبوو کە بە شێوەی خۆی تۆڵەیان لێ نەکاتەوە. تەنانەت پشیلەکەش لە ناکاو لە سەر بانەکەوە خۆی فڕێدایە سەر شانی چۆدارێک و نینۆکە تیژەکانی لە ملی توند کرد و هاواری لە چۆدارەکە بەرز کردەوە. هەر کە ڕێگایەکیان بۆ کرایەوە مرۆڤەکان وەک ئەوەی خوازیاری بووبن، لەو ڕێگایەی کە پێیدا هاتبوون بەرەو شار ڕایانکرد. بەمجۆرە پێنج خولەک لە هێرشەکەیان تێپەڕ نەبوو کە سووک و تڕۆ پاشەکشەیان کرد. لە کاتێکدا کە مراوییەکان بە قیژەقیژ دوایان دەکەوتن و دەندووکیان لە بازۆڵەکانی قاچیان دەگرت، بە شپرزەیی دوور کەوتنەوە.

هەموو مرۆڤەکان ڕۆیشتن، تەنیا یەکیان نەبێ. لە پشت حەوشەکە باکسەر هەوڵی ئەدا بە سمەکەی شاگرد مەیتەرەکە، کە بە ڕووەوە لە سەر گڵەکە کەوتبوو، وەری گێڕێتەوە، بەڵام کوڕەکە جووڵەی نەکرد. باکسەر بە دڵگرانییەوە گوتی: «مردووەا من نەمدەویست ئەم کارە بکەم. بە تەواوی لە بیرم کردبوو کە نالێ ئاسنینم هەیە. کێ باوەڕ دەکا کە من ئەم کارەم بە ئەنقەست کردووە؟»

سنۆباڵ کە ئێستاش خوێن لە برینەکەی دەهات نەڕاندی و گوتی، «بەزەیی و دڵسۆزی پێویست ناکا هاوڕێ! شەڕ، شەڕە. بەس مرۆڤ مردووەا مرۆڤ باشە؟»

باکسەر لە کاتێکدا فرمێسک بەر چاوی گرتبوو دووپاتی کردەوە: من

نامهەوێ گیانی هیچ کەس بستێنم، تەنانەت ئی مرۆڤ.

یەکێک لە ئاژەڵەکان بە سەرسوورمانەوە گوتی ئەی مالی لە کوێیە؟

لە ڕاستیدا مالی دیار نەبوو. بۆ ساتێکی کورت ترس دایگرتن. ترسی ئەوە کە نەکا مرۆڤەکان بە جۆرێک زیانیان پێگەیاندبێ یاکوو لەگەڵ خۆیان بردبێتیان.

لە ئاکامدا مالی لە کاتێکدا کە سەری لە ژێر وێنجەی ناو ئاخورەکە شاردبوەوە دۆزرایەوە. هەر لە کاتی تەقاندنی تفەنگەکە هەڵاتبوو. کاتێک ئاژەڵەکان دوای دۆزینەوەی مالی گەڕانەوە، بینییان کە شاگرد مەیتەر، کە لە ڕاستیدا بێهۆش ببوو، دوای هۆش هاتنەوەی بۆی دەرچووبوو.

ئاژەڵەکان بە شادی و خۆشی زۆرەوە دیسان لە یەک خڕبوونەوە. هەر کام بە دەنگی بەرز ئازایەتی و قارەمانیەتی خۆی لە مەیدانی شەڕەکەدا بۆ ئەوانیتر دەگێڕایەوە. بێ ڕاوەستان جێژنێک بە بۆنەی ئەم سەرکەوتنە گیرا.

ئالا هەڵدرا و سروودی «ئاژەڵانی ئینگلیز» چەند جاران خوێندرایەوە. لە پاشاندا لاشەی مەڕە شەهیدەکە نێژرا و چقڵێک لە سەر مەزارەکەی داچێندرا.

سنۆباڵ لە سەر گۆڕەکەی وتارێکی کورتی خوێندەوە و لە سەر ئامادەیی و وریایی هەموو ئاژەڵەکان لە کاتی پێویستدا بۆ گیانبەخت کردن لە ڕێی قەڵای ئاژەڵەکان، چەند ساتێک دوا.

هەموو بڕیاریان دا کە نیشانێک بە ناو نیشانی «ئازایەتی ئاژەڵی پلەیەک» هەبێ کە هەر لەو کاتەدا، پێشکەش بە سنۆباڵ و باکسر کرا. نیشانەکە مەفرەغی بوو، کە لە بەرچاویلکە و زینی ئەسپەکان کرابووەوە. بڕیار درا کە نیشانەکە لە ڕۆژەکانی پشوو لە سەر سینگی باکسر و سنۆباڵ هەڵاوەسرێن.

نیشانی ئازایەتی ئاژەڵی پلە دوو، دروست کرا و پێشکەش بە مەڕە

شەهیدەکە کرا. لە سەر ناوی شەڕەکە لێکۆڵینەوەی زۆر کرا کە لە ئاکامدا بە هۆی ئەوەوە کە شـــەڕەکە لە گادانەکەوە دەستی پێکرد بە ناوی شەڕی گادان، ناوی لێندرا.

تفەنگەکەی جۆنز کە لە سەر گلّەکە کەوتبوو لەگەڵ فیشەکەکانی وەک دەســـکەوتێک لە ژێر داری ئالاکە دانرا و بڕیاریش درا ســـاڵی دوو جار بە تفەنگەکە تەقە بکەن، جارێک لە دوازدەی ئۆکتۆبەر ســـاڵڕۆژی شەڕەکە و یەک جاریش نیوەی هاوین ساڵڕۆژی ڕاپەڕینەکە.

□

وەرزی ٥

هـــەر چەند لە زســـتان دەرۆیی مالی رۆژ لـــە دواڕۆژ دووڕەڕێزتر دەبوو. زۆربـــەی ڕۆژان بە بیانووی ئەوەی کـــە لە خەودا ماوەتەوە، درەنگ دەهات بۆ ئیـــش. لەگەڵ ئەوەی کـــە خواردنی باش بوو، بەڵام لە دەســـت ئیش و دەردی جۆراوجـــۆر دەینالانـــد. بەهۆکارێکی کەم بایەخەوە دەســـتی لە ئیش دەکێشـــایەوە و دەچووە لای ئەستێڵەئاوەکە و بە شێوەیەکی گەوجانە دەیڕوانییە وێنەکەی خۆی لە ناو ئاوەکەدا. قسە و باسی تازەش لە ئارادا بوو.

ڕۆژێک مالی بە لۆژەلۆژ لە ناو حەوشەکەدا دەگەڕا و بە کلکە دریژەکەی خـــۆی یاری دەکرد و لاســـقە وێنجەیەکـــی دەجوو. کلـــوور بانگی کردە قەراخێکـــەوە و گوتی: «مالی، شـــتێکی گرنگ هەیە کـــە دەبێ لەو بارەوە لەگەڵتا بدوێم».

ئەمڕۆ دەمەو بەیانی دیم کە تۆ دەتڕوانییە ئەودیوی پەرژینەکەی نێوان مەزراکـــەی ئێمە و فاکس وود، کە یەکێک لە پیاوەکانی پێل کێنگتن لەو دیوی پەرژینەکە وەســـتابوو. هەر چەندە کە نێوانم لە گەڵتا زۆر بوو، بەڵام

دڵنیام کە ئەو پیاوەم دی لە کاتێکدا لە گەڵ تۆ قسەی دەکرد. تەنانەت ئیزنت پێدا دەست بە لمبۆزتدا بهێنن. مالی بۆ ئەم ئیشەت چ ڕوون کردنەوەیەکت هەیە بیڵێی؟

مالی لە کاتێکدا سمی لە عەرزەکە دەکوتا و بەملا و لادا هەڵی دەخستەوە گوتی: «دەستی لە لمبۆزی من دا؟! من هیچ کات کاری وام نەکردووە! ئەمە ڕاست نییە!» مالی! سەیری چاوی من بکە. سوێند دەخۆی کە ئەو پیاوە دەستی لە لمبۆزت نەدا؟» مالی دووپاتی کردەوە: «ڕاست نییە». بەڵام نەیتوانی سەیری چاوەکانی کلوور بکا و لە پاشاندا چوارنالّ بەرەو مەزراکە ڕۆیی.

بیرۆکەیەک بە مێشکی کلووردا هات و بێ ئەوەی بە کەسی بڵێ، چوو بۆ ئاخورەکەی مالی و بە سمەکانی ناو گیاکە گەڕا. چەند کڵۆ قەند و چەند ڕوبانی هەمەڕەنگی دی کە داشاردرابوون. پاش سێ ڕۆژ مالی ون بوو و تا چەند حەوتەش کەس هەواڵێکی لە شوێنەکەی نەبوو. تا ئەوەی کۆترەکان ڕاپۆرتیان دا کە ئەویان لەو لای ولینگدن لە بەردەم مەیخانەیەکدا دیوە کە لە نێوان مالّبەندی عارەبانەیەکی سوور و ڕەشدا وەستاوە و پیاوێکی سووری قەڵەو کە شەڵوارێکی ڕەنگ بۆری لە پێدایە و لە میواندارەکان دەچوو، دەستی بە لمبۆزی مالیدا دەهێنا و کڵۆ قەندی بەش ئەدا. تازە ڕەنگ کراوە و ڕوبانێکی ڕەنگ بەنەوشی بە یاڵیەوە بەستووە. کۆترەکان دەیانگوت لە ڕواڵەتی دیار بوو کە لەو بارودۆخەی کە تێیدایە شادمانە. لەوە بە دوا ئازەڵەکان ناوی ماڵییان نەبرد.

لە ژانویەدا زۆری سارد کرد. زەوی ناو مەزراکە وەک بەرد ڕەق ببوو. هیچ ئیشێکی لێ نەدەکرا. کۆبوونەوەی جۆراوجۆر لە تەویلەکەدا پێک دەهاتن و بەرازەکان خەریکی دارشتنی پلانی ئیش و کاری وەرزی داهاتوو

بوون. پەســـەند کرابوو کە بەرازەکان، کە بە ڕوونی لە ئاژەڵەکانیتر زیرەکتر بوون، هەموو بڕیارەکانی شـــێوەی ئیشـــی مەزراکە بدەن، هەر بۆیەش بە زۆرینەی دەنگەوە ئەو بڕیارانەی لە لای ئەوانەوە دەدران پەسەند دەکران.

ئەگەر مشـــت و مڕ و دەمەقاڵەی نێوان ســـنۆباڵ و ناپلیۆن نەبوایە ئەم شـــێوازە ڕێک و پێک بوو، بەڵام ئەم دووانە هەر کاتیان بۆ بڕەخسایە ئەوە دژایەتـــی یەکتریان دەکرد. کاتێک یەکیان دەیگـــوت با جۆ زیاتر بەرهەم بێنین، ئەوی دیکەیان دەیگـــوت با هەرزن زیاتر بەرهەم بێنین. هەر کات یەکیـــان دەیگوت ئەم پارچە زەوییە بۆ کەلەم باشـــە ئـــەوی دیکەیان بە پێچەوانەی ئەو ڕای لە ســـەر چەوەندەر بوو. هەر کامیش لایەنگری خۆیان هەبوو کە جاری وابوو مشـــت و مڕ دەگەیشـــتە ئەو پەڕی توندی خۆی. لە کۆبوونەوەکاندا زیاتر ســـنۆباڵ زۆرینەی دەنگی بە دەست دەهێنا، ئاخر لە ڕاستیدا ئەو بە گفت و لفت و قسەزانی باش بوو. بەڵام ناپلیۆن لە دەرەوەی کۆبوونەوەکانـــدا ســـەرکەوتووتر بوو. بە تایبەت لە ناو مەڕەکاندا بە باشـــی تەشـــەنەی کردبوو. لەم دواییانەدا مەڕەکان فێر ببوون بە بارەبار «چوار پێ بـــاش و دوو پێ خراپ»یان وەخت و ناوەخت دەگوتەوە و کۆبوونەوەکانیان دەشـــێواند. بەتایبەت لە کاتە ناسکەکانی قســـە و باسەکانی سنۆباڵ زیاتر بارەبـــاڕی «چوار پێ باش و دوو پێ خراپ» بەرز دەبووەوە. ســـنۆباڵ چەند ژمارەی کۆنی گۆڤاری «جووتیار و ئاژەڵداری» بە وردی خوێندبوونەوە کە پڕ بوون لە گەڵاڵە بۆ پەرە پێدان و ئاوەدان کردنەوەی مەزرا. لە ســـەر کێڵان و چۆنیەتی بەرهەم هێنان بە باشی دەدوا و بۆ دەست پێوە گرتن لە کاتدا پلانێکی دژواری دارشـــتبوو. بە پێی ئەو پلانە ئاژەڵەکان هەر ڕۆژ پاشەڕۆی خۆیان لە شـــوێنێکی دیاریکراوی ناو مەزراکەدا دەڕشت. ناپلیۆن مێشکی بە لای ئەمانەدا نەدەچوو بەس بە هێمنی و لە ســـەرخۆ دەیگوت چاوەڕێ

کاتێکی باشـــم. هیچ کام لە کێشەکانی ئەوان بە تۆندی ئەو کێشەیە نەبوو کە لە سەر ئاشەباکە لە نێوانیاندا پەیدا ببوو.

لە شـــوێنێکی لەوەڕگەکەدا کە لە خانووبەرەی نـــاو مەزراکە زۆر دوور نەبوو، لە ســـەر تەپۆلکەیەک کە بەرزترین شـــوێنی مەزراکە بوو و سنۆباڵ دوای لێکۆڵینەوەیەکی زۆر ڕایگەیاندبوو کە ئەم شـــوێنە بۆ دروست کردنی ئاشیبا شوێنێکی گونجاوە و دەتوانین بەم کارە بە مەزراکەمان وزەی کارەبا ببەخشـــین و ئاخورەکانمان گەرم و ڕووناک بکەین و مشـــاری میکانیکی، ماشـــینی گێرە کردن و چەوەندەر چنین، ئامێری کارەبایی شیر دۆشین و زۆر شـــتی ترمان هەبێت. ئازەڵەکانی مەزراکە لە ســـەر ئەم شتانە هیچیان نەدەزانی و نەیانبیستبو (مەزراکە کۆن بوو و بەس ئامێری سەرەکی و کۆنی بوو) و بە سەرســـووڕمانەوە گوێیان گرتبوو. ســـنۆبالێش کۆمەڵێک وێنەی ئەو ئامێرە ســـەیرانەی بۆ هێنابوون کە ئیشـــەکانیان بۆ دەکا و دەتوانن بە کەیفـــی خۆیان بڵەوەڕێن و بە خوێندنەوە و گێڕانەوەی بەســـەرهاتەکانیان ڕادەی زانیاریان ببەنە ســـەرەوە. نەخشەکانی سنۆباڵ بۆ ئاشەکە لە ماوەی چەنـــد حەوتەدا تەواو بـــوون. زانیارییە میکانیکییەکان لە ســـێ کتێب بە ناوەکانی، هەزار ئیشی باشی پێوەندیدار بە ماڵەوە، هەموو دەتوانن ئەندازیار و وەســـتا بن و کارەبا بۆ هەمووان، کە هی ئاغای جۆنز بوون، وەرگیرابوون. ســـنۆباڵ ئەو هۆدەیەی کە کاتی خۆی شوێنی ماشینەکانی مریشک بەخێو کردن بوون و ڕووپەرێکی داری تەختی هەبوو و بۆ نەخشـــە کێشـــانەوە بە کەڵـــک بوو، کردی بە شـــوێنی کاری خۆی. زۆر جار بـــۆ ماوەیەکی درێژ کتێبەکانی بە پارچە بەردێک بە کراوەیی دەهێشـــتەوە و تەڵزمە گەچێکی لە نێوان ســـمەکانی دەگرت و دەرگای لە خۆی دادەخست و بەخێرایی لە سووچێکەوە بۆ ســـووچێکیتر دەڕۆیی و خەت بەدوای خەتدا دەیکێشانەوە

و لە خۆشـــیان دەیفیشکاند و دەنگی سەیر سەیری لە خۆی دەردەهێنان. نەخشـــەکە وردەوردە بە شێوەی خەتی تێکەڵ و پێکەڵ، ماشین و پەڕەی ئاشـــەکەی تا ڕادەیەک نیشـــان دەدا و ڕووبەری ناو دیوەکەی دادەپۆشی. ئـــەم خەتانە بـــۆ ئاژەڵەکانیتر ڕوون نەبوون کە چین، بـــەڵام دەبووە هۆی سەرســـووڕمانیان. هەموو بۆ بینینی نەخشـــەکانی سنۆباڵ بە لانی کەمەوە ڕۆژی جارێـــک ســـەردانی هۆدەکەیان دەکرد. تەنانەت مریشـــک و قاز و مراوییەکانیـــش دەهاتن و زۆر بە وریاییـــەوە هەنگاویان دەنا بۆ ئەوەی قاچ نەخەنە ســـەر شوێنەواری گەچەکە. تەنانەت ناپلیۆنیش کە لە سەرەتاوە لە گەڵ ئەم کارە دژایەتی دەکرد و خۆی تەریک گرتبوو، کوتوپڕ ڕۆژێک بۆ بینینی نەخشـــەکان چوو. بە هێواشـــی و وردی بە دەوری هۆدەکەدا گەڕا. هەموو وردەکارییەکانی لە نزیکەوە ســـەیر کرد و دوو هێندەی جارانی بۆن پێوە کردن و پاشـــان زۆر پەرۆشـــانە لە سیلە چاوەوە تێی ڕوانین و لە ناکاو قاچی بەرز کردەوە و میزی کرد بە سەر نەخشەکاندا و بە بێدەنگی چووە دەرەوە.

لە بابەت ئاشەکەوە دانیشتوانی قەڵاکە ببوون بە دوو بەشی جیاواز.

سنۆباڵ نەیدەشاردەوە کە دروست کردنی ئاشەکە ئیشێکی گرانە، چون بۆ بەرز کردنەوەی دیوارەکە پێویســـتیان بە دەرهێنانی بەرد بوو. پاشـــان دەبوایە بادەوانەکەی دروســـت کرایە، تازە پێویستی بە دینام و سیم هەبوو. (لە بابەت چۆنییەتی بە دەســـت هێنانی ئەم کەرەســـتانە سنۆباڵ هیچی نەدەگوت).

بەڵام بڕوای وابوو کە ئیشـــەکە لە ماوەی ساڵێکدا تەواو دەبێ. هەروەها بـــڕوای وابوو کە لە پاش تەواو بوونی ئاشـــەکە کاتی بێکاری تا ئەو ڕادەیە زۆر دەبـــێ کـــە ئاژەڵەکان تەنیا ســـێ ڕۆژ لە حەفتەدا ئیشـــیان دەبێ. لە

لایەکیترەوە ناپلیۆن دەیهەویست بیسەلمێنێ کە سەرەکیترین پێویستی ڕۆژ، زۆر کردنی بەرووبوومە. هەر بۆیەش ئەگەر ئاژەڵەکان کاتی خۆیان بۆ دروست کردنی ئاشەکە بە فیڕۆ بدەن ئەوە لە برساندا دەمرن. ئاژەڵەکان بە دوو دەستە و دوو دروشمی جیاوازەوە دابەش ببوون. یەکیان بە سنۆباڵ و سێ ڕۆژ ئیش لە حەوتەدا دەنگ بدەن و ئەوی دیکەیان بە ناپلیۆن و خواردنی زۆرتر دەنگ بدەن. بەس بنجامین بێ لایەن بوو. نە باوەڕی بوو خواردن زۆرتر دەبێ و نە باوەڕیشی بەوە بوو کە ئاشەکە دەبێتە هۆی کەم بوونەوەی ڕادەی ئیش. دەیگوت: چ ئاش هەبێ و چ نەبێ ژیانی ئێوەی ئاژەڵ وەک پێشوو قەشمەجاڕی دەبێ.

سەرەڕای کێشەی ئاشە بایبەکە، پاراستنی مەزراکەش گرنگ و جێی باس و لێکۆڵینەوە بوو. هەر چەند کە مرۆڤەکان لە شەڕی گادانەکەدا تێکشکابوون، بەڵام ڕوون بوو کە ئەوان جارێکیتر و بەهێزتر و پرچەکتر لە جاری پێشووو بۆ گرتنەوەی مەزراکە و گێڕانەوەی جۆنز هێرش دەکەنەوە. بە تایبەت بەم هۆیەوە کە شکانی جۆنز لە هەموو دەور و بەرەکەدا دەنگی دابووەوە و ئاژەڵی دراوسێکانی یاخی کردبوو، مرۆڤەکان ناچار دەبوایە دیسان هێرشیان بکردایەتەوە. سنۆباڵ و ناپلیۆن وەک جاران لەم مەترسییە گرنگەشدا یەکدەنگ نەبوون. ناپلیۆن دەیگوت دەبێ چەکی ئاگریمان هەبێ و شێوەی بەکارهێنانی فێر ببین و سنۆبالیش دەیگوت دەبێ کۆترى زیاتر بۆ دەرەوەی مەزراکە بنێرین بۆ ئەوەی ڕاپەڕینەکە لە ناو ئاژەڵەکانیتر دەنگ بداتەوە. ئەویان بۆ سەلماندنی باوەڕەکەی دەیگوت ئەگەر ئاژەڵەکان توانایی خۆپاراستیان نەبێ، ئەوە تێکدەشکێن و لە ناو دەچن. ئەمیان دەیگوت ئەگەر لە مەزراکانی دەور و بەریشدا ڕاپەڕین سەر هەڵبدا، ئەوان پێویستییان بە خۆپاراستن نییە. ئاژەڵەکان لە سەرەتادا گوێیان دابووە

ناپلیۆن و دواییش سـنۆبالّ، بەلّام نەیاندەتوانی بزانن کام باوەڕەیان ڕاستە. لە ڕاستیدا هەر کامیان قسەی دەکرد، هاودەنگی ئەو دەبوون.

پاش ئەوەی کە نەخشـەکانی سـنۆبالّ تەواو بوون، بڕیـار درا کە لە کۆبوونەوەکەی ڕۆژی یەکشـەممەی داهاتوودا باس لە دروسـت کردن و نەکردنی ئاشەکە بکەن. کاتێک ئاژەڵەکان لە تەوێلەکەدا کۆبوونەوە، سنۆبالّ هەستایە سـەر پێ و هەر چەند جاربەجار قسەکانی بە بارەباڕی مەڕەکان دەبڕان، هۆکارەکانی دروست کردنی ئاشەکەی بۆ ئاژەڵەکان ڕوون کردەوە. پاشـان ناپلیۆن بۆ بەڕێەچ دانەوە، هەستا و لەو پەڕی هێمنیدا گوتی کە ئاشـی با شتێکی بێ کەڵکە و کەسـیش دەنگ نەدا بە دروست کردنی، و بە پەلە دانیشت.

ماوەی قسـەکانی لە سـی چرکە تێپەڕ نەبوو و واشـی نیشان ئەدا بۆ کاریگەربوونی قسەکانی بایەخێک دانانێ.

سنۆبالّ هەستا و پاش گوڕاندنی بە سەر مەڕەکاندا کە دیسان بارەباڕیان دەکرد، تێر و تەسـەل لە سەر ئاشـەکە دوا. تا ئەم کاتەش ئاژەڵەکان دوو دەستە بوون، بەلّام پاش قسەکانی سنۆبالّ کە لەو پەڕی قسەزانیدا گوتران، ئـەم بارودۆخەی بەلای خۆیدا گۆڕی. بەو گوتە شـیرین و وردانەی خۆی ئەو ڕۆژانەی هێنایە بەر چاوی ئاژەڵەکان کە ئیشـە بچووک و بێ مایەکان شـانی ئاژەڵەکان ناگرن. باسـەکەی لە ئامێری گێـرە و ڕچەوەندەر چنین بەولاتـر بردبوو. دەیگوت وزەی کارەبا دەتوانێ ئامێری شـەن کردن بخاتە گـەڕەوە و زەوی بکێڵێتەوە. گڵمەتەکان ورد بکا و هەموار کردنی زەوییەکە و دروێنەشیان لە کۆڵ بخاتەوە. سەرەڕای ئەمانەش لە ئاخورەکاندا ڕووناکی، ئاوی سارد و گەرم و ئامێری گەرم کردنەوە بوونیان دەبێت.

کاتێک قسـەکانی تەواو بوو، چیتر گومانی تێـدا نەمابوو کە زۆرینەی

دەنگەکانی بە لای خۆیدا گێڕاوەتەوە. بەڵام لەم کاتەدا ناپلیۆن هەستا و بە سیلە چاوەوە سەیرێکی سنۆبالّی کرد و دەنگێکی تایبەتی لێبووەوە کە تا ئەو کاتە کەس لێی نەبیستبوو.

بە هۆی ئەم دەنگەی ناپلیۆنەوە، حەوتەحەوتێکی ترسێنەر لە دەرەوە بیسترا و نۆ سەگی زل کە ملوانکەی نەخش کوتیان لە ملدا بوو، بە هەڵادان هاتنە ناو عەممارەکەوە و یەکەوڕاست هێرشیان بردە سەر سنۆبالّ. گەر سنۆبالّ تۆزێک درەنگ بجووڵایەتەوە، ئەوا ورگیان دەدڕێ. ماوەیەک دوای ئەوە سنۆبالّ لە دەرەوە بوو و سەگەکانیش بە دوایدا. ئاژەڵەکان کە لە ترسان زمانیان لەگۆ چووبوو، تێکڕا لە پێش دەرگاکەدا کۆ بوونەوە و بە سەرسوورمانەوە سەیری سنۆبالّ و سەگەکانیان دەکرد.

سنۆبالّ لە سەر شینکەکە بەرەو جادەکە ڕای دەکرد. تەنها بەرازێک دەیتوانی بەو جۆرە ڕا بکا، بەڵام سەگەکانیش دور و نزیک بەدوایەوە بوون کە لە کتوپڕدا سنۆبالّ قاچی خزا. هەموو وایان دەزانی کە گیرا، بەڵام هەستایەوە و بە گورجی دەستی بە هەڵاتن کردەوە. سەگەکان دیسان خەریک بوو تەواو لێی نزیک دەبوونەوە، تەنانەت یەکیان گازێکی لە کلکی گرت، بەڵام بە تەکانێک خۆی ڕافسکاند و لەو کاتەدا کە تۆزێکی مابوو سەگەکان پێی بگەن، بە هەموو هێز و توانایەوە خۆی بە شەقارێکی ناو پەرژینەکەدا کرد و ئیتر لە چاو ون بوو.

ئاژەڵەکان بە ترس و بێدەنگیەوە گەڕانەوە ناو تەویلەکە. دوای ماوەیەکی کورت سەگەکان بە فڕکەفڕک هاتنە ژوورەوە. جارێ کەسیان نەیدەزانی ئەم سەگانە لە کوێوە هاتوون و چۆن پەیدا بوون، بەڵام هەر زوو بۆیان ئاشکرا بوو کە ئەمانە هەر ئەو توتکانەن کە ناپلیۆن لە دایکەکانیانی ستاندبوو و بۆ خۆی بەخێوی کردبوون. هەر چەند کە هێشتا کامڵ نەبوون، بەڵام

قەڵافەتێکی زل و درندانەیان هەبوو. هەموو لە نزیک ناپلیۆنەوە وەستان و کلکیان بۆ هەڵدەسووڕاند. ئاژەڵەکان بینیان کە ئەوان بە جۆرێک کلکیان بۆ ناپلیۆن هەڵدەسووڕاند کە پێشتر سەگەکان بۆ جۆنزیان دەجووڵاند. لەکاتێکدا سەگەکان بە دوای ناپلیۆنەوە بوون، چووە سەر ئەو سەکۆیەی کە پێشتر مێجر لە سەری وەستابوو و ڕاوەستا و گوتی: «لەم ڕێکەوتە بەدواوە کۆبوونەوەکان بەیانیانی یەکشەممە پێک نایەن. هۆکارەکەشی ئەمەیە کە بێ کەڵکن و دەبنە هۆی بەفیڕۆ چوونی کات. لە داهاتوودا هەموو ئاریشەی مەزراکە لە لێژنەیەکی تایبەت کە پێک دێ لە بەرازەکان بە سەرپەرشتی خۆم، دەکەونە بەر باس و لێکۆڵینەوە. کۆبوونەوەکان لە هەموو ئاژەڵەکان پێکنایەن، بەس شتە گرنگەکانتان پێ ڕادەگەیەنن. کۆبوونەوەی بەیانیانی یەکشەممە بۆ ڕێزگرتن لە ئالاکە و خوێندنەوەی سروودی ئاژەڵانی ئینگلیز و وەرگرتنی فەرمانە تازەکان وەک پێشووو بەردەوام دەبێ. بەڵام لە ئەمڕۆ بە دواوە باس و لێکۆڵینەوە بۆ ئێوە نامێنن».

ئاژەڵەکان کە ئێستاش تەزیوی شێوەی هەڵاتنی سنۆبالیان لە لەشدا مابوو، بەم ئامۆژگاری و وریا کردنەوانە بە تەواوی خۆیان دۆڕاندبوو. چەند تاکێکیان کە دەیانتوانی ڕێگایەکی دروست بۆ باس کردن لە هۆکارەکان وەدۆزن، ویستیان ناڕەزایەتی خۆیان دەربڕن. تەنانەت باکسر بە شێوەیەکی سەیر دڵگران بوو و گوێکانی تەپ کردن و چەند جاران یالیەکانی ڕاوەشاندن. زۆری هەوڵدا کە خۆی هێمن بکاتەوە و شتێک بڵێ، بەڵام نەیتوانی شتێک بۆ گوتن بدۆزێتەوە.

تەنانەت لەناو چەندێک لە بەرازەکان دەنگی ناڕەزایەتی بەرز بووەوە. چوار بزمێ بەرازی گۆشتن کە لە ڕیزی پێشەوە بوون بە نیشانەی ناڕەزایەتی پێکەوە هەستان و دەستیان کرد بە قسە کردن لەگەڵ یەکتر، بەڵام لە

ناکاو ســـەگەکان کە لە دەور و پشـــتی ناپلیۆن وەستابوون مڕەیەکی شێوە هەڕەشـــەیان لێهات و بەرازەکانیان بێدەنگ کرد و لە جێی خۆیاندا دایان نیشاندنەوە. پاشان بارەباڕی «چوارپێ باش و دوو پێ خراپ»ی مەڕەکان بۆ ماوەی چارەکە وەختێک توانی ڕێی هەموو چەشـــنە قسە و باسێک بگرێ. سکوئیلەر فەرمانی پێدرا کە بە مەزراکەدا بگەڕێ و یاسای نوێ بە هەمووان ڕابگەیەنێ.

سکوئیلەر گوتی: «هاوڕێیان من بیر و باوەڕم وایە کە هەموو ئازەڵەکانی ناو ئەم مەزرایە لە فیداکاری و لە خۆ بردوویی هاوڕێ ناپلیۆن کە ئێســـتا ئەرکێکی زۆرتر و قورســـتری لە ئەســـتۆیە، ئاگادارن و بە شـــایەنی ڕێزی دەزانن. هاوڕێیان وا بیر مەکەنەوە کە پێشـــەوا بوون خۆشـەا بە پێچەوانەوە ئەرکێکە زۆر قورس و پڕ لە بەرپرســـیاریێتی. هیچ کەس بەڕادەی هاوڕێ ناپلیۆن بڕوای بە یەکســـانی نێوان ئـــازەڵان نییە. ئەو بەش بە حاڵی خۆی زۆری پێخـــۆش دەبـــوو کە یەکێک لە ئێوەی بکردایە بە بەرپرســـی کار و باری خۆتان، بەڵام لەوە دەترســـێ کە نەکا بە هەڵە بڕیارێک بدەن. یاکوو ئیشـــێکی نابەجێ بکەن. یـــان وای دانێن کە ئێـــوە متمانەتان بە خەیاڵ پڵاوەکانی سنۆباڵ هەبێ! ئەو سنۆباڵەی کە هەموو دەزانین کە هیچی وای لە خائینێک کەمتر نییە، ئەی چیمان بەســـەر دێت؟» یەکێک گوتی: «ئەو لە شەڕی گادانەکەدا زۆر دلێرانە شەڕی کرد».

سکوئیلەر گوتی: «ئازایەتی بەس نییە. ئەوەی کە بایەخدارە ئەرکناسی و ئەمەک زانییە. لە بابەت شەڕی گادانەکەشەوە دەبێ بڵێم ڕۆژێک دێت کە هەموو بزانن ئەوانەی لە بارەی سنۆباڵەوە گوتراوە و دەگوترێن لە ڕاستییەوە دوورن. دروشـــمی ئەمڕۆی ئێمە پۆڵاییە. هەنگاوێکی بە هەڵە هەڵهێنانەوە دەبێتە هۆی زاڵ بوونی دوژمنان بە سەرماندا. خۆ هاوڕێیان ئێوە خوازیاری

گەڕانەوەی جۆنز نین؟»

جارێکیتریش ئەم باسە بێ وەڵام مایەوە. لە ڕاستیدا ئاژەڵەکان هیچ حەزیان بە گەڕانەوەی جۆنز نەدەکرد.

هەر کات یەکشەممانە لە کۆبوونەوەکاندا باسی گەڕانەوەی جۆنز دەکرا، ئەوە هەموو باسەکان دەوەستان. باکسەر کە تا ئەم کاتە مەجالی ئەوەی هەبووە کە بیر و بۆچوونەکانی ڕاست بکاتەوە و یەکیان بێنێتەوە، بە نوێنەرایەتی لە لایەن هەست و ویستی ئاژەڵەکانەوە گوتی: «ئەگەر هاوڕێمان ناپلیۆن ئەمەی گوتووە ئەوە ڕاستە». لەم ڕێکەوتە بەولاوە باکسەر دروشمی «هەموو کات وتەکانی ناپلیۆن ڕاستن»ی بە دروشمی تاکە کەسی خۆی واتە «من زیاتر ئیش دەکەم» زیاد کرد.

وەرزی سەرما، ئەو هێز و توانایەی نەمابوو. کاتی دەغڵ و دان چاندن بوو. دەرگای ئەو هۆدەی کە سنۆباڵ نەخشەکانی تێدا دەکێشایەوە، داخرابوو. واشیان نیشان دەدا کە هەموو ئەو نەخشانەی سەر عەرزەکە پاک بوونەتەوە.

لە کاتژمێر «دە»ی سەر لە بەیانی هەموو یەکشەممەیەکدا، ئاژەڵەکان بۆ وەرگرتنی فەرمانی تازە کۆ دەبوونەوە. ئیسکەسەری مێجری پیریان لە گۆرەکەی لای باخەکە دەرهێنابووەوە و لە سەر کۆتە دارێکی بن ئالاکە، لە پەنای تفەنگەکەدا دایاننابوو. واش بڕیار درابوو کە دوای هەڵگرتنی ئالاکە ئاژەڵەکان پێش چوونە ژوورەوە بۆ ناو عەمبارە گەورەکە بەڕێزەوە لە بەر دەمیا ڕێژە بڕۆن.

ئێستا ئاژەڵەکان وەک جاران بە دەوری یەکدا کۆ نەدەبوونەوە. ناپلیۆن و سکوئیلەر و بەرازێکیتر بە ناوی «مینی ماس» کە لە دانانی ئاهەنگ و شێعر هەستێکی باشی هەبوو لە سەر سەکۆکە دادەنیشتن و نۆ سەگەکەش

بە شێوەی نیوە ئالقەیەک لە پشتیانەوە دەوەستان.

بەرازەکانیتریش لە پشت سەریانەوە جێگیر دەبوون. ئازەڵەکانیش لە بەر دەمیاندا و لە ناوەڕاستی عەممارەکە دادەنیشتن. ناپلیۆن فەرمانەکانی بە دەنگێکی نیز و سەربازانە دەخوێندەوە و ئامادەبوانیش دوای جارێک خوێندنەوەی سروودی ئازەڵەکانی ئینگلیز بڵاوەیان دەکرد. لە سێهەمین یەکشەممەی دوای دەرکردنی سنۆباڵ، ئازەڵەکان لەوپەڕی سەرسوورمانەوە، لە ناپلیۆنیان بیست کە گوتی ئاشە باکە دروست دەکرێ! ئەو لە مەڕ هۆی گۆڕانی بڕیارەکە باسێکی نەکرد. تەنیا بە ئازەڵەکانی گوت کە ئەم ئیشە کاری زۆری دەوێ و لەوانەشە ببێتە هۆی کەم بوونەوەی جیرەکەیان. ئەمەشی گوت کە نەخشەی ئاشەکە بە هەموو وردەکاریەکانییەوە لە لایەن لێژنەیەکی تایبەت لە بەرازەکان کێشراوەتەوە و هیوایە کە کاری دروست کردنی لە ماوەی دوو ساڵدا تەواو ببێ.

هەر ئەو ڕۆژە عەسر سکوئیلەر بە شێوەی تاکە کەسی بە ئازەڵەکانی دەگوت کە لە ڕاستیدا ناپلیۆن هیچ کات لەگەڵ دروست کردنی ئاشەکە دژایەتی نەبووە، بەڵکو هەر لە سەرەتاوە لایەنگری بووە. ئەو نەخشەی کە سنۆباڵ لە تەختایی هۆدەکەیا کێشابوویەوە، لە ڕاستیدا لە ناو نووسراوەکانی ناپلیۆن دزرابوون، بۆیەش دەبێ هەموو بزانین ئاشی با لە دەسکەوتەکانی ناپلیۆنە. کاتێک کە یەکێک لە ئازەڵەکان پرسیاری کرد، ئەی بۆ ناپلیۆن ئاوا کەللەڕەقانە دژایەتی دەکرد، سکوئیلەر سیلە چاوێکی دایە و گوتی: «ئەوە زیرەکی ناپلیۆن بوو. بەس وای نیشان دەدا کە دژی دروست بوونی ئاشەکەیە، بۆ ئەوەی لە قڕەی سنۆباڵ کە کەسێکی مەترسیدار بوو، ڕزگاری ببێت و ئێستاش کە سنۆباڵ لە سەر ڕێ هەڵگیراوە، نەخشە بێ دەست تێوەردان و خۆ تێهەڵقورتانی ئەو، دەتوانرێ جێبەجێ بکرێ». هەروەها

سکوئیلەر گوتی: «ئەمە هەر ئەو شتەیە کە پێی دەڵێن تاکتیک». لە کاتێکدا کــە هەڵدەخولا و کلکی هەڵدەســووڕاند، چەند جــاران دووپاتی کردەوە «تاکتیک، هاوڕێیان تاکتیک!»

ئاژەڵەکان بە ڕوونی لە مانای وشــەکە تێنەگەیشتن بەڵام سکوئیلەر بە جۆرێک قســەی دەکرد و سەگەکانیش بە جۆرێک دەیانمڕاند کە هەمووی قسەکانی بێ «سێ و دوو» وەرگیران.

□

وەرزی ۶

سەرانسەری ئەو ساڵە، ئاژەڵەکان وەک کارەکەرێک ئیشیان دەکرد، بەڵام هەر ڕازی بوون و لە هیچ چەشنە تێکۆشان و لە خۆبردووییەک خۆیان نەبان نەدەکرد. ئەوان باش دەیانزانی هەر چەندە تێکۆشن لە بەرژەوەندی خۆیان و نەوەی داهاتوویانە، نەک بە سوودی پۆلێک مرۆڤی دز و کارنەکەر.

لە هەموو وەرزەکانی بەهار و هاویندا حەفتەی شەست کاتژمێر ئیشیان کرد و لە مانگی «ئووت» (ئاب)دا ناپلیۆن ڕایگەیاند کە دوانیوەڕۆیانی یەکشەممەش کار هەیە. ئەم کارە خۆویستییە، بەڵام ئەگەر ئاژەڵێک دواکەوێ، یا خۆی وەدزێ، ئەوە بەشی خواردنی نیوە دەکرێ. سەرەڕای ئەمانەش لە زۆربەی ئیشەکان چاوپۆشی کرا. غەلە و خەرمان بەڕادەی ساڵی پێشووو کۆ نەبووەوە. دوو زەویبە چەوەندەرەکەش بە هۆی ئەوەوە کە لە کاتی خۆیدا نەکێڵدرابوون، دانەچێندران. هەر بۆیەش چاوەڕوان دەکرا زستانی داهاتوو زستانێکی سەختەت و پڕ لە کۆسپ بێ.

ئاشەکە لە گەڵ گرفتی چاوەڕوان نەکراو ڕووبەڕوو دەبووەوە. هەر لە ناو

مەزراکەدا بەرد و ئاهەک و زیخ و سیمانی پێشوووی لێبوو. بە واتایەکی دیکە هەموو کەرستەی پێویست هەبوون، بەڵام ئەو کێشەیەی کە ئازەڵەکان لە سەرەتاوە نەیانتوانیبوو رێگا چارەیەکی بۆ وەبینن، شکاندنی بەرد بە قەبارەی جۆراوجۆر و پێویست بوو. واش دەزانرا کە تەنیا رێی شکاندنی بەردەکان، بەکارهێنانی پیک و نوێڵ بوو، کە ئەم کارەش بە هیچ کام لە ئازەڵەکان نەدەکرا لە بەر ئەوەی نەیاندەتوانی لەسەر دوو پێ بوەستن. دوای تێپەڕ بوونی چەند حەفتە، یەکێک لە ئازەڵەکان رێگا چارەیەکی باشی دۆزیەوە. وا بڕیار درا لە هێزی کێشانی زەوی کەڵک وەرگرن. بە دەوری ئەو بەردانەی کە زل و بەکار نەهاتوو بون، گووش و گوریسیان دەهاڵاند و بە هاوکاری هەموو ئازەڵەکان تەنانەت لە زۆر کاتی ناستەمدا بەرازەکانیش، ئەیانبردنە سەر تەپۆڵکە و بەرزاییەکان. لەوێوە گلیان دەکردنەوە بۆ خوارەوە تا ورد بوونایە. ئەو کات ورد و پردەکەی دەگوێزرایەوە بۆ سەر کارەکە.

ئەسپەکان لەتە بەردەکانیان لە گارییەکان دەخست و ڕایاندەکێشا و مەڕەکانیش وردەکانیان دەبرد.

تەنانەت مۆرپل و بنجامینیش خۆیان لە گارییەک بەستبوو و بەشداری کارەکەیان دەکرد. لە ئاخری هاویندا برێک بەرد کە تا ڕادەیەک بەس بوون، کۆکرانەوە و دروستکردنی ئاشەکە بە سەرپەرشتی بەرازەکان دەستی پێکرد.

بەڵام ئیشەکان پێشکەوتنی بەرچاویان نەبوو. جاری وابوو یەک ڕۆژی تەواو بە بردنە سەرەوەی بەردێک خەریک دەبوون. زۆر جارانیش ئەو بەردانەی کە گل دەکرانەوە، نەدەشکان و کاری دوبارەکاری دەهاتە بەر.

هیچ ئیشێک بێ باکسر کە هێزەکەی بە تەنیا بە ڕادەی هێزی ئازەڵەکانیتر بوو، نەدەکرا.

ئەو کاتەی بەردێک دەخزا و ئاژەڵەکان بۆ ئەوەی کە لە گەڵیا دانەکشێنە خوارەوە ڕایان دەکرد و بە دڵسواردیەوە داد و هاواریان دەکرد، ئەوە باکسر بوو کە خۆی لە بەر گووش و گوریس و قورسایی بەردەکەدا دەگرت. بینینی جەستەی لەو کاتانەدا کە بست بە بست داوێنەکەی بەرەوسەر دەبڕی و هەسکەهەسکی بوو و بە نووکی سمەکانی عەرزەکەی دەکۆڵی و کەفەڵەکانی لە ئارەقەدا شەڵاڵ دەبوون، دیمەنێکی وای دەخولقاند کە دەبووە هۆی سەرسوورمانی هەموو کەسێک.

کلوور هەموو کات پێی دەگوت کە ئەوەندە زۆر بۆ خۆی نەهێنی، بەڵام ئەو گوێی پێ نەدەدا. بە بڕوای ئەو، دوو دروشمی «من زیاتر تێدەکۆشم» و «هەموو کات ماف بە ناپلیۆنە» وەڵامی هەموو پرسیارێک بوو.

لەگەڵ کەڵەشێرێک کە تازە فێری خوێندن ببوو، بڕیاریان دابوو کە بەیانیان بە جێی نیو کاتژمێر، سێ چارەک زووتر هەڵی بستێنن.

هەرچەند لەم ڕۆژانەدا کاتی بێکاری کەم بوو، بەڵام هەر کات بۆی بڕەخسایە بە تەنیا دەچوو بۆ لای تەپۆلکەکە و بە بێ یاریدەری کەس بارێک بەردی دەبرد بۆ لای شوێنی ئاشەکە. هەر چەندە کە کارەکان دژوار بوون، بەڵام باری لەش و ناخی ئاژەڵەکان لە هاویندا زۆر خراپ نەبوو. ئەگەر لە سەردەمی جۆنز توانایان زیاتر نەبووبێ، کەمتر نەبوو. هەر ئەوەندەی کە پێویست نەبوو خواردن بۆ پێنج مرۆڤی چاوچنۆک پەیدا بکەن و تەنها لە هەوڵی خواردنی خۆیاندا بن، قەرەبووی کەم و کورتیەکانی بۆ کردبوونەوە. لە زۆر یەک لە ئیشەکان شێوەی کاری ئاژەڵەکان پوختەتر و کاریگەرتر لە مرۆڤەکان بوو کە هەر بەم هۆیەوە ڕێژەی کارەکانی کەم دەکردەوە. بۆ وێنە درووندەوەی گیاکان تا ئەو ڕادە بە خاوێنی و باشی بەڕێوە دەچوو کە لە توانایی مرۆڤەکان بە دوور بوو. هەروەها بە هۆی ئەوەوە کە

هیـــچ کام لە ئاژەڵەکان دزییان نەدەکرد، ئیتر پێویســـت نەبوو کە دیوار و تەیمان و پەرژین بکەن. سەرەڕای ئەمانەش کاتێک کە هاوین کۆتایی هات کەم و کورتی چاوەڕوان نەکراو پەیدا بوون.

نەوت، بزمار، بەن، تۆپشـــە و ئاسن بۆ نالّی ئەسپەکان پێویست بوون و هیچ کامیشیان لە مەزراکەدا دەســـت نەدەکەوت. بەیانی یەکشەممەیەک کاتێـــک کە ئاژەڵەکان بۆ وەرگرتنی فەرمان کۆ ببوونەوە، ناپلیۆن ڕایگەیاند کە سیاسەتێکی تازەی ڕەچاو کردووە. لەم ڕێکەوتە بەولاوە، قەڵای ئاژەڵان لە گەڵ مەزراکانی دراوســـێ مامەڵە دەکات. هەڵبەت نەک بۆ کەســـابەت، بەڵکو تەنیا بۆ بەدەســـت هێنانی پێداویســـتییەکان. جارێ بڕێک وێنجە و گەنم دەفرۆشـــرێ و پاشان ئەگەر پێویستمان بە پارەی زیاتر هەبوو ئەوا بە پێی پێویســـت لە بازارەکەی ولینگدن، هێلکە دەفرۆشین. هەروەها ناپلیۆن ئەوەشـــی گوت کە مریشـــکەکان دەبێ لە ئەمڕۆ بە دواوە، بۆ یاریدەدان و هاوکاری کردن لە دروست کردنی ئاشەکە پێشووازی بکەن.

جارێکیتر ئاژەڵەکان بە شـــێوەیەکی سەیر هەستیان بە ناخۆشی دەکرد. نەبوونی پێوەندی لە گەڵ مرۆڤ، کاســـبی نەکـــردن، پارە بەکار نەهێنان، مەگـــەر ئەمانە هەموو لە بڕیارە دەرکراوەکانـــی ناو یەکەمین کۆ بوونەوەی دوای سەرکەوتنەکە و دەرکردنی جۆنز نەبوون؟

هەموو ئاژەڵـــەکان ئەم بڕیارانەیان لە بیر مابوو. ئـــەو چوار بەرازە کەم تەمەنەی کە دوای هەڵوەشـــاندنەوەی کۆبوونـــەوەکان لە لایەن ناپلیۆنەوە، نارەزایەتی خۆیان دەربڕیبوو، بە ترســـەوە وەدەنگ هاتن کە بە خێرایی بە دەنگی حەوتە و مڕەی ســـەگەکان بێدەنگ بوون. پاشـــان وەک هەمیشە مەڕەکان «چوار پێ باش دوو پێ خراپ»یان بە بارەبار گوتەوە کە دڵتەنگی ئاژەڵەکان کەم بووەوە.

لە دوای هەموو ئەم قارەقوولە، ناپلیۆن چمکی پێشـــەوەی وەک داوای بێدەنگ بوون بەرز کردەوە و ڕایگەیاند کە سەرە و بەرەی هەموو ئیشەکانی هێناوەتە یەک و پێویست ناکا کە ئاژەڵەکان لە گەڵ مرۆڤەکان پێوەندییان هەبێ، بۆ؟ چونکە بە ڕاستی ناجۆر و ناحەزە، هەر بۆیەش بۆ خۆم قورسایی ئەم ئیشە بەئەستۆ دەگرم.

«ویمپـــر» ناوێک کە زانایەکی داوەرییـــە و لە ولینگدن دەژی، بڕیاری داوە کـــە پێوەندیدەری نێوان قەڵای ئـــاژەڵان لەگەڵ دونیای دەرەوە بێ و بەیانی هەموو دووشەممەیەک بۆ وەرگرتنی فەرمان دێتە قەڵاکەوە.

ناپلیۆن وتەکانی وەک هەموو کات بە دروشـــمی «بژی قەڵای ئاژەڵان» تەواو کرد و ئاژەڵەکانیش دوای خوێندنەوەی سروودی ئاژەڵەکانی ئینگلیز، بڵاوەیان لێکرد.

پاشـــان ســـکوئیلەر بە هەموو مەزراکەدا گەڕا و هەمووی دڵنیا کردنەوە کـــە تا ئێســـتا بڕیارێک دژی کەســـابەت و بە کار هێنانی پـــارە نەدراوە. تەنانەت شێوە پێشـــنیارێکیش نەدراوە. ئەمە هەموو پڕوپاگەندەی سنۆبااڵە. بەاڵم ســـکوئیلەر زۆر زیرەکانە پرسیاری لێدەکردن کە ئایا ئێوە دڵنیان کە خەونتان نەدیوە؟ ئایا لە سەر ئەم بابەتە بەڵگەتان بە دەستەوەیە؟ ئایا ئەم شـــتانەی دەیڵێن و بیری لێدەکەنەوە لە شـــوێنێکدا نووسراونەوە؟ هەر لە بـــەر ئەوەش کە بە دڵنیاییەوە لەم بابەتەوە نووســـراوەیەک وەک بەڵگە بە دەستەوە نەبوو، ئاژەڵەکان ڕازی بوون کە بۆ خۆیان هەڵەیان کردووە. هەموو دووشەممەیەک ئاغای «ویمپر» لە سەر بڕیاری خۆی دەهاتە قەڵاکەوە. ئەو پیاوێکی ڕواڵەت شـــەیتان و وردیلە بوو کە لە سەر بابەتی دادوەری ئیشی دەکرد. ســـەرەڕای ئەمانە، پیاوێکی وریا و کاتناس بوو. پێش ئەوەی کەس هەست بکا و بزانێ کە قەڵای ئاژەڵان پێویستی بە پێوەندی لە گەڵ دەرەوە

هەیە، ئەو ئەمەی زانیبوو کە سـووەی باشـی بۆ ئەو تێدایە. ئاژەڵەکان بە ترس و دڵەڕاوکێوە لە هاتووچۆکەی ئەویان دەڕوانی. تا بۆشیان بکرایە لێی دوور دەکەوتنـەوە. بەڵام بینینی ئەوەی کە ناپلیۆنی چوار پێ، فەرمانی بۆ ویمپـری دوو پێ دەردەکرد، ببووە هـۆی لەخۆ بایی بوونی ئاژەڵەکان و تا ڕادەیەک قەرەبووی ترس و دڵەڕاوکێکانی دەکردەوە.

پێوەنـدی مـرۆڤ و ئاژەڵ وەک پێشـووو نەبوو. مرۆڤەکان ئێسـتاش باوەڕیـان وابوو کە درەنگ یان زوو قەڵاکە دەکەوێتەوە دەسـتی جۆنز. لە مەڕ ئاشـەکەش، ڕایان وابوو کە سـەر ناگرێ. مرۆڤـەکان کۆ دەبوونەوە و بە بەڵگەوە بە یەکتریان دەسـەلماند کە ئاشـی با تێکدەچێ و ئەگەریش وانەبێ، ئەوە بێسوود دەمێنێتەوە.

بەڵام سەرەڕای هەموو ئەمانە بە ڕێزەوە سەیری ئیدارە کردنی مەزراکە و کار و ئیشـی ئاژەڵەکانیان دەکرد. یەکێک لـەو کاردانەوانە ئەمە بوو کە وردەوردە مەزراکەیـان بە ناوی قەڵای ئاژەڵان ناو دەبرد و ئیتر بە مەزرای مانێریان نەدەناسـی. لە گەڵ ئەمانەش چیتر هیوایان بە جۆنز نەمابوو کە بتوانێ ڕۆژێک لە ڕۆژان بگەڕێتەوە بۆ مەزراکە و هەر بۆیەش پشـتیوانییان لەو نەدەکرد.

جگە لە ویمپر لە بەینی قەڵاکە و دونیای دەرەوە پێوەندیەکی‌تر نەبوو، بەڵام ئەم بەند و باوە هەبوو کە ناپلیۆن بە تەمایە، گرێبەستێکی نەگۆڕ یان لە گەڵ ئاغای بیل کینگتن خاوەنی فاکس وود یان ئاغای فریدریک خاوەنی پێنج فیلد ببەسـتێ، بەڵام هیچ کات وتەی مامەڵە لەگەڵ هەردووکیان لە یەک کاتدا لە ئارادا نەبوو.

هەر لـەم کاتانەدا بوو کە لـە کتوپڕدا بەرازەکان بـۆ خانووبەرەی ناو مەزراکە ڕاگوێزران و ئەوێیان کرد بە شـوێنی نیشـتەجێ بوونیان. دیسان

وا هاتە بیری ئاژەڵەکان کە لە ســـەرەتای رۆژانی سەرهەڵدانەکە، بڕیارێک جگە لەمە دراوە کە دیســـان سکوئیلەر توانی ئەوان ڕازی بکا کە بەو جۆرە نەبووە و ئەوان هەڵەن.

گوتی بەرازەکان مێشکی بیرمەندی مەزراکەن. پێویستییان بە شوێنێکی مەند و بێدەنگە. لە گەڵ ئەوانەشدا بۆ شکۆی پێشەوا واباشە (لەم دواییانەدا ناپلیۆنی بە پێشـــەوا ناو دەبرد) کە لە ماڵدا بێ، نەک لە شوێنی بەرازەکان. سەرەڕای هەموو ئەم باســـانە، بڕێک لە ئاژەڵەکان لەوەی کە بەرازەکان لە چێشـــتخانەدا نان دەخۆن، هۆڵی میواندارییان کردۆتە شوێنی حەوانەوەیان و لە سەر قەرەوێلە دەخەون، بە پەڕۆش بوون.

باکســـر وەک هەمیشـــە بە دروشـــمی «هەموو کات ماف بە ناپلیۆنە» سەرپۆشـــی لە ســـەر هەڵەکانی ناپلیۆن دادەنا. بەڵام کلـــوور کە وای بیر دەکـــردەوە کە قەرەوێلە بە ئاشـــکرا قەدەغە کراوە، چـــوو بۆ عەممارەکە و هەوڵیدا مەتەڵەی حەوت فەرمانی نوسراوەی سەر دیوارەکە، ڕوون بکاتەوە. بەڵام چون بەس دەیتوانی پیتە جیاکان بخوێنێتەوە، چوو بۆ لای موریل و گوتـــی موریل مادەی چوارەمم بۆ وەخوێنە و بزانە لەم فەرمانەدا نەگوتراوە کە لە سەر تەخت نوستن، نارەوایە؟!

موریـــل بە تۆزێک هەڵەوە خوێندییـــەوە و لە ئاکامدا گوتی ئەم بڕگەیە دەڵێ، هیچ ئاژەڵێک بۆی نییە بە پێخەف لە سەر تەخت بخەوێ.

کلوور لای سەیر بوو کە نەیدەتوانی وەبیر خۆی بێنێتەوە کە پێشتر لە فەرمانەکەدا باســـی پێخەف کرابێت. بەس ئێستا کە دەبینێ نوسراوە بۆی هەیە بەرازەکان بە مەرجێک پێخەفیان پێوە نەبێ بتوانن لە ســـەر تەخت بخەون. ئەم ڕاستییەش پاش هاتنی سکوئیلەر و سێ سەگ لە قەڕاوڵەکان بە تەواوی ڕوون بووەوە!

سکوئیلەر گوتی هاوڕێیان بۆی هەیە بیستبێتان کە ئێمەی بەراز لە ئێستادا لە سەر تەخت دەخەوین. ئەوەش دەزانن کە ئێمە بۆ ڕێز گرتن لە برگەی چواری فەرمانەکە هەموو ئەو دۆشەکە نەرمانەی کە مرۆڤەکان لە سەری وەردەکەوتن، تووڕمان هەڵداون و بەس بە پێخەفێکی تەنک دەخەوین. خۆ ئێوەی هاوڕێ ئەمەتان ناوێ کە پاش ئەو هەموو بیر کردنەوە و هەڵگوشینی مێشکمان ئێمە شەوانە لە سەر گڵی ڕەق و تەق بمێنینەوە. باشیش دەزانن کە جیاوازی زۆری لە گەڵ کاوکۆڵی ناو تەویلەکەدا نییە! خۆ خوازیاری گەڕانەوەی جۆنزیش نین؟!

ئاژەڵەکان کە تا ئەم کاتە بێدەنگ مابوون بە کۆی دەنگەوە بۆ گەڕانەوەی جۆنز وەڵامی نەخێریان دایەوە و لەو کاتە بە دواوە باسی شێوەی خەوتنی بەرازەکانیان نەکردەوە. تەنانەت ئەو کاتەش کە گوتیان لە ئێستا بە دواوە بەرازەکان ڕۆژانە کاتژمێرێک درەنگتر لە خەو هەڵدەستن، کەس دژایەتی نەکرد.

لە پاییزدا ئاژەڵەکان سەرەڕای ماندوویی زۆر، دڵیان گەلێک خۆش بوو. سااڵێکی دژواریان بردبووە سەر. پاش فرۆشتنی برێک وێنجە و دەغڵ و دان، ئێستاش پاشەکەوتیان ئەوەندە زۆر نەبوو کە بەشی زستانیان بکا. بەڵام ئاشەکە دەیتوانی قەرەبووی زۆر یەک لەو کەم و کورتیانە بکاتەوە! دوای هەڵگرتنی خەرمانەکە چەند ڕۆژێک کەش و هەوا بۆ ئیش کردن زۆر سازگار نەبوو. بەڵام ئاژەڵەکان باشیان دەزانی کە بەرز کردنەوەی یەک بست لە دیواری ئاشەکە هەڵگری کێشانی هەموو ڕەنجێکە. باکسر تەنانەت شەوانەش لە بەر مانگەشەودا چەند کاتژمێرێک کاری دەکرد. ئاژەڵەکان لە کاتی بێکاریدا، لە دەوری ئاشەکە کۆ دەبوونەوە و لە سەر قایمی و پتەوی دیوارەکان دەدوان و بە بینینی ئەو بینایە شاگەشکە دەبوون. لەو ناوەدا

تەنیا بنجامین هیچ ڕا و بۆچوونێکی نەبوو، بەس وەک پێشوو بە شێوەیەکی سەیر دەیگوت گوێ درێژەکان تەمەنیان درێژە!

بە هاتنی مانگی نۆڤەمبەر با و باران دەستی پێکرد و بە هۆی ئەوەی کە نەدەتوانرا چیمەنتۆ بەرهەم بهێنن، کاری سازکردنی ئاشەکە ڕاگیرا.

شەوێک بایەکی توند هەڵیکرد کە لە ئاکامدا خانووبەرەی ناو مەزراکە لە بناخەوە سەر جووڵە هاتن و لە سەر بانی عەممارەکە سواڵەتێک کەوتە خوارەوە. مریشکەکان ترسان و لە خەو ڕاچڵەکان، هەر ئەو کاتە بە تێکڕا، دەنگی تەقەی تفەنگێکیان هاتبووە گوێ. کاتی بەیانی کە ئاژەڵ هاتنە دەر، بینیان کە ئاڵاکە کەوتووە و دارێکی ئەستووری ناوەن، وەک گیزەرێک، لە ڕەگەوە هەڵکەندرابوو. کاتێک چاویان بە ئاشەکە کەوت بەو پەڕی ئائۆمێدیەوە لە ناخەوە هاواریان لێ بەرز بووەوە.

ئاشەکە وێران ببوو. هەموو چوون بۆ شوێنی ڕووداوەکە. ناپلیۆن کە هەمووکات هەنگاوی هێواشی دەنا، لە پێش هەموویانەوە ڕایدەکرد.

بەرهەمی هەموو ماندوویی ئەو ساڵەیان ڕێکی عەرزەکە ببوو. ئەو بەردانەی کە بە زەحمەت شکابوون و هێنرابوون، لە دەور و بەری ئاشەکە بڵاو ببوونەوە.

هەموو زمانیان بەسترابوو. بە شێوەیەکی حەپەساو دەیانڕوانییە ئەو بەردانەی کە وەک هێمایەکی دزێو، دەمی لێ خوار دەکردنەوە. ناپلیۆن بە بێدەنگی هەنگاوی دەنا و جار و باریش بۆنی بە عەرزەکەوە دەکرد. کلکی بە نیشانەی کار کێشانەوەی زۆر لە مێشکی قوت ببوو. بە خێراییش دەیجووڵاند. لە کتوپڕدا وەک ئەوەی کە بە ئاکام گەیشتبێ ڕاوەستا و گوتی: «هاوڕێیان دەزانن هۆکاری ئەم ڕووداوە کێیە؟» ئێوە ئەو دوژمنە دەناسن کە شەو هاتووە و ئاشەکەمانی ڕووخاندووە؟ «سنۆباڵ». دیسانەوە بە

دەنگێکی نێر دووپاتی کردەوە، «سنۆبالْ ئەمەی کرد». ئەو خائینە، بەس لە بیری ئەوەدایە کە نەخشەکانمان پووچەڵ بکاتەوە و تۆڵەی دەرکردنەکەمان لێبکاتەوە. لە پەنای تاریکی شەودا هاتووە و ڕەنجی یەک ساڵەی ئێمەی بە فیڕۆ داوە. هاوڕێیان هەر ئێستا و هەر لەم شوێنەدا فەرمانی لە سێدارەدانی سنۆبالْ دەردەکەم و ڕایدەگەیەنم کە نیشانی پلەی دووی ئاژەڵی و نیو کیلۆ سێو خەڵاتی ئەو کەسەیە بیکوژێ و یەک کیلۆ سێویش خەڵاتی ئەو کەسەیە بە زیندوویی بیگرێ.

ئاژەڵەکان لەوەی کە ئاژەڵێک، تەنانەت سنۆبالْ، بتوانێ تا ئەو ڕادە تاوانبار بێ، سەریان سووڕمابووا هاواری تۆرەییان بەرز کردەوە. لە بیری ئەوەدا بوون کە ئەگەر گەڕایەوە بە چ شێوەیەک بیگرن. تا ڕادەیەکی زۆر شوێن پێی بەرازێک لە ناو شینکاڵەکەدا دۆزرایەوە. شوێنەکە چەند مەترێک دیار بوو. وەک ئەوە کە بە دەڵاقەی پەرژینەکە دەبڕایەوە. ناپلیۆن بۆنی بە شوێنە سمەکەوە کرد و گوتی جێ پێی سنۆبالْە و بۆی هەیە کە لە لای مەزرای فاکس وودەوە هاتبێت. ناپلیۆن دوای تاقیکردنەوەی شوێنپێکە هاواری کرد: «هاوڕێیان، چیتر بۆ درەنگ نابێ. ئەبێ تێبکۆشین. ئێمە هەر لە ئەمڕۆوە دەست بە دروست کردنەوەی ئاشەکە دەکەینەوە و لە هەموو زستاندا، چ بباری و چ نەباری، سازی دەکەینەوە تا بەو خائینی بێ ویژدانە بسەلمێنین کە بە ئاسانی ناتوانێ کارەکەمان هەڵوەشێنێتەوە. هاوڕێیان دەبێ لە یادتان بێ کە ئابێ لە نەخشەکەماندا گۆڕانکاری هەبێ و دەبێ ئیشەکەمان لە سەر وادەی خۆیدا تەواو ببێ. هاوڕێیان بۆ پێشەوەا هەر بژی ئاشی بایی! پایەدار بێ قەلای ئاژەڵان!»

□

وەرزی ٧

زســـتانێکی دژوار بوو. تاڵ و تووشـــی و بەفر و باران، ئـــەو کات بەدوایاندا زوقم و ســـەهۆڵبەندان کە تا مانگی فێوریە درێـــژەی هەبوو. ئاژەڵەکان تا ئەو ڕادەی توانایییان هەبوو بۆ دروســـت کردنەوەی ئاشـــەکە تێکۆشـــانیان کرد. ئەوان ئاگاداری بەر چاو بوونی ئاشـــەکە لـــە جیهانی دەرەوە بوون و دەیانزانی ســـەرنەکەوتن یان دواکەوتن لە دروست کردنی ئاشەکە دەبێتە هۆی کامەرانی و خۆشی مرۆڤی چاو چنۆک.

مرۆڤەکان لـــە ڕووی ڕق و ناپاکییەوە دەیانگوت کە هۆی وێران بوونی ئاشەکە سنۆباڵ نەبووە. دەیانگوت هۆکارەکەی باریکی و سستی دیوارەکان بـــووە. ئاژەڵەکان هـــەر چەندە کە باوەڕیان بـــەم پروپاگەندانە نەبوو، بەڵام دڵنیاش بوون کە دەبێ دیوارەکان لە جێی هەژدە ئینچی پێشوو بە پانایی ســـێ فووت دروست بکرێنەوە. هەر بەو هۆیەوە پێویستیان بە بەردی زیاتر هەبوو. بۆ ماوەیەکی زۆر بەردەکان لە ژێر بەفردا بوون و کارەکە پێشکەوتنی بە خۆیەوە نەدەدی. لە هەوای ســـارد و ئاسمانی بێ هەور و هەساوی پاش

بەفر بارین تا ڕادەیەک هەوڵەکان بەرچاوبوون. سەرباری قورسیی کارەکە بێ هیوایی ئاژەڵەکانیش ببووە کۆسپێک لە بەردەم دروست کردنەوەی ئاشەکە. هەموو کات سەرمایان بوو. زۆربەی ساتەکانیش برسی. بەس باکسر و کلوور خۆیان نەدابووە دەست دڵساردی و ناهومێدی. سکوئیلەریش لە سەر خۆشیی خزمەت و پلە و پایەی بەرزی ئیش کردنەوە دەدوا، بەڵام ئاژەڵەکان زیاتر بە هێزی باکسر و هاواری نەکوژاوەی کە دەیگوت؛ «زیاتر تێدەکۆشم»، دڵگەرم دەبوون.

لە ژانەویەدا خۆراک کەمی هێنا. جیرەی دەغڵ و دان بەڕادەیەکی بەرچاو کەم بووەوە و ڕاگەیەنرا کە بە هەر کەس سەلکێک پەتاتە بۆ قەرەبوو کردنەوەی کەم بوونی دەغڵ و دانەکە دەدرێ. بەڵام کاتێ کە دەرکەوت زۆربەی زۆری پەتاتەکان بە هۆی ئەوەوە کە گڵیان کەم لە سەر بووە، خراپ بوونە و سەرما بردە و ڕزیون. کەمێکیان نەبێ ، ئەوانیتر نەرم و بێڕەنگ ببوون. زۆرجار چەند ڕۆژ ئاژەڵەکان بێجگە لە کای کۆن و چەوەندەر شتێکیان نەدەخوارد. لە گەڵ قاتی و قڕیدا مەودایەکی زۆریان نەبوو. کاری سەرەکی شاردنەوەی بار و دۆخەکە لە جیهانی دەرەوە بوو. ڕووخانی ئاشەکە مرۆڤەکانی گوستاخ کردبوو و درۆی تازەش لە مەڕ قەڵاکە، پەرەیان ستاندبوو. جارێکیتر بڵاو بووەوە کە ئاژەڵەکان بە هۆی قاتی و ناخۆشی ژیانەوە ململانێی مردن دەکەن و زۆربەی کاتیش لە گەڵ یەک بە شەڕ دێن و ملیان داوەتە خواردنی یەکتر و بەچکەی خۆیان. ناپلیۆن کە بە باشی لە ئاکامی دزە کردنی بار و دۆخەکە بۆ دەرەوەی مەزراکە ئاگادار بوو، لە بوونی ئاغای ویمپر کەڵکی وەرگرت و زۆر هەوڵ و باسی وا کە پڕوپاگەندەکانی پێ پووچەڵ بکاتەوە، بڵاو کرانەوە. ئاژەڵەکان تا ئەم کاتە لە گەڵ ئاغای ویمپردا کە حەفتەی جارێک دەهات بۆ قەڵاکە، چاو پێکەوتنیان

نەبوو، بەڵام ئێستا چەند دانەیان کە زۆربەشیان مەڕ بوون، هەڵبژێردرابوون بۆ ئەوەی بە شـێوەیەکی چاوەڕوان نەکراو بە گوێی ئاغای ویمپر بگەیەنن کە ڕادەی جیرەی ڕۆژانە زیادی کردووە. ناپلیۆنیش فەرمانی دەرکردبوو کە پووتە خاڵیەکان پرکەن لە گڵ و سەرانسـەرەکانیان بە خواردن داپۆشن و لە عەممارەکە بە شـێوەیەک دایان نێن کە لە بەرچاوی ئاغای ویمپر بن. ناپلیۆنیش بە شـێوەیەکی کەم بایەخانە پووتەکانی پێ نیشـان بدا. ویمپر کڵاوی سـەر چوو و ئەوجار لە دەرەوەی قەڵاکە باسـی لە زۆری خواردنی ئاژەڵەکان دەکرد و دەیگوت کە لە قەڵای ئاژەڵەکان پاشەکەوتی خواردنەکە کەمی نەهێناوە.

لـە ئاخـری ژانویەدا، بۆ هەمـوو کەس ڕوون و ئاشـکرا بوو کە دەبێ بڕێـک دەغڵ و دان پەیدا بکەن. ئەم ڕۆژانە ناپلیۆن بە کەمی دەردەکەوت و زۆربـەی کاتەکەی لـە خانووبەرەی نـاو مەزراکەدا بەسـەر دەبرد کە سـەگە زلەکان دەرگەوانییان دەکرد. هـەر کاتیش بهاتبایەتە دەرەوە ئەوە بە ڕێوڕەسـمێکی تایبەت و شەش سەگ پاسـەوانی بوون. سەگەکان لە نزیکەوە دەڕۆیشتن و بە مڕەمڕ و لرخەلرخ نەیاندەهێشت کەس لە ناپلیۆن نزیک وەبێ. بەیانیانی یەکشەممەش ئیتر نەدەهات و فەرمانەکانی خۆی بە هۆی یەکێ لە بەرازەکان کە زیاتر سکوئیلەر بوو، بە ئاژەڵەکان ڕادەگەیاند.

یەکشـەممەیەک سکوئیلەر ڕایگەیاند کە مریشکەکان کە دیسان کاتی هێلکـە کردنیانە، دەبـێ هێلکەکانیان بدەن بەدەسـتەوە. ناپلیۆن لە ڕێی ویمپرەوە گرێبەسـتێکی بۆ فرۆشـتنی چوارسـەد هێلکە لە حەفتەیەکدا بەسـتووە. بـە نرخی هێلکەکان، دەغڵ و دان و خـواردن تا هاوین دابین دەکات. کاتێ مریشکەکان ئەمەیان بیست دەنگی نارەزایەتیان بەرز بووەوە. پێشـتر ئەگەری ئەو لەخۆبردوویە هەبوو، بـەڵام باوەڕ نەدەکرا کە ڕۆژێک

ئەمە بە هێزی زۆر ئەنجام بدەن. مریشکەکان خۆیان ئامادە کردبوو تا لە بەهاردا کڕکەون و هەر بۆیەش ستاندنی هێلکەکانیان لەوەها کاتێکدا بە جینایەت دەزانی. لە کاتی دەرکردنی جۆنز بۆ یەکەم جار شێوە ڕاپەڕینێک سەری هەڵدا. مرێشکەکان لە ژێر ڕێبەرایەتی سێ مریشکی سپانیایی دەیانویست کە خواستی ناپلیۆن پووچەڵ بکەنەوە. هەر بەم مەبەستە دەچوونە شوێنە لێژەکان هێلکەیان دەکرد و لە ئاکامدا دەشکان. ناپلیۆن بە پەلە و بێ بەزەییانە دەست بەکار بوو. فەرمانی بە برینی جیرەی مریشکەکان دا و ئەمری دەرکرد هەر ئاژەلێک هاریکاریان بکات ئەوە سزاکەی مردنە. سەگەکان وریا بوون کە فەرمانەکان بێ کەم و زۆر بەڕێوە بچن. مریشکەکان پێنج ڕۆژ خۆیان ڕاگرت، بەڵام لە ئاکامدا خۆیان دا بە دەستەوە و بۆ هێلکە کردن گەڕانەوە ناو کولانەکانیان. لەم ماوەدا نۆ مریشک گیانیان لە دەست دا. تەرمەکانیان لە باخە میوەکەدا ژێر گڵ خران و بڵاوکرایەوە کە مریشکەکان بە هۆی نەخۆشی خروزەکەوە مردوون. ویمپر شتێکی لەم بارەوە نەزانی و هێلکەکان لە کاتی دیاریکراودا کۆ کرانەوە و ماشێنێکی باری، حەفتەی جارێک بۆ بردنی هێلکەکان دەهاتە مەزراکە.

لەم ماوەیەدا لە سنۆباڵ هەواڵێک نەبوو. وا بڵاو ببووەوە کە ئەو لە یەکێک لەو دوو مەزرایەی دراوسێ واتە فاکس وود یان پێنج فیڵد خۆی شاردۆتەوە. پێوەندی ناپلیۆن لە گەڵ جووتیارەکانی دراوسێ بەرەو باشی دەچوو. بڕی دار و موورەدار کە لە دە ساڵی ڕابردوودا بڕدرابوون، لە حەوشەکەدا عەممار کرابوون و ئێستا بە تەواوی وشک و بە کەڵکەاتوو بوون. ویمپر بە ناپلیۆنی گوتبوو کە بیانفرۆشێ. ئاغای بیل کینگتن و ئاغای فریدریک هەر دوو خوازیاری کڕینیانن. ناپلیۆن دوو دڵ بوو کە کامیان هەڵبژێرێ. هەر کات کە دەیهەویست لە گەڵ فریدریک مامەڵە

بکات، دەگوترا سـنۆبالّ لە فاکس وود خۆی شاردۆتەوە و هەر کاتیش کە خوازیـاری مامەڵە لە گەڵ بیل کینگتن بوو بڵاو دەبووەوە کە سـنۆبالّ لە پێنج فیلّدە.

لـە کتوپڕدا لە وەرزی بەهار، باسـێکی ترسـێنەر کەوتە سـەر دەمی ئاژەڵەکان. سنۆبالّ شەوانە بە دزییەوە هاتووچۆی مەزراکە دەکا! ئەم هەواڵە بە جۆرێک ئاژەڵەکانی ترسـاند کە شـەوانە خەویان لێنەدەکەوت. وا بڵاو ببووەوە کە ئەو شـەوانە لە پەنای تاریکیدا، دێ بۆ مەزراکە و هەموو جۆرە کارێکی خراپە دەکا. دەغڵ و دان دەدزێ. سـەتڵە شیرەکان قڵم دەکاتەوە. تۆوەکان پێشـێل دەکا و گۆپکەی دارەکان دەجوێ. ئەوە بوو هەر کاتێک خراپەیەک دەکرا، دەگوترا هۆکارەکەی سـنۆبالّە. شیشە پەنجەرە بشکایە و ئاو بەربەسـت بکرایە، دەگوترا سنۆبالّ شەو هاتووە و ئەم ئیشەی کردووە. کاتێک کلیلی عەممارێ خۆراکەکە بزر ببوو، هەمووی ئاژەڵەکان دڵنیا بوون کە سنۆبالّ لە بیرەکەی هاویشتووە. سەیر ئەوە بوو کاتێک کلیلەکە لە ژێر تەلیسـێکدا دۆزرایەوە دیسان لە سەر قسەی خۆیان سوور بوون. مانگاکان یەک دەنگ دەیانگوت کە سـنۆبالّ بە دزییەوە شـەوانە دەچێتە شـوێنی مۆڵینیان و کاتێک کە لە خەودان دەیان دۆشێ. ئەوەش دەگوترا کە مشکە دەشـتەکییەکان کە لە زستاندا ببوونە هۆی ئازار و ئەرک، لەگەڵ سنۆبالّ دەست تێکەڵن.

ناپلیـۆن بڕیاریـدا کـە لە سـەر هەڵسـن و کەوتەکانی سـنۆبالّەوە چاوەدێرییەکـی زیاتر بکرێ. لە کاتێکدا کە سـەگەکان بە دەور و بەریەوە بوون و ئاژەڵەکانیش بە نیشـانەی رێـز گرتن چەند هەنگاوێک لە دوایەوە دەڕۆیشـتن، چووە دەرەوە و لە هەموو شوێنەکانی مەزراکە بە وردی گەڕا. هەر چەند هەنگاو جارێک ڕاوەسـتەی دەکرد و بۆ دۆزینەوەی شوێنەواری

سنۆبالْ بۆنی بە عەرزەکەوە دەکرد. هەر چوار سووچی تەویلەی گارانەکە، کولانکەی مریشکەکان و باخچەکەی بۆن کرد و لە زۆربەی شوێنەکان، شوێنەواری سنۆبالّی بەدی کرد. لووتە پانەکەی بە سەر گڵ و سەوزەکاندا دەکێشا و چەند هەناسەی قوولّی هەڵدەمژی و بە دەنگێکی ترسێنەرەوە دەیگوت: «سنۆبالْ لێرە بووە! من بۆنەکەی دەناسمەوە!» بە بیستنی ناوی سنۆبالْ، سەگەکان کەڵبەکانیان گڕ دەکرد و بە شێوەیەک دەیانمڕاند کە خوێن لە لەشدا دەمەیی.

ئاژەڵەکان بە تەواوی خۆیان دۆڕاندبوو. سنۆبالْ وەک بوونەوەرێکی نەبیندراو دەهاتە بەر چاو کە هەموو شوێنێکی داگیر کردووە و ئەوان ڕوبەڕووی هەرجۆرە مەترسییەک دەکاتەوە. کاتی شەو سکوئیلەر ئاژەڵەکانی کۆ کردەوە. لە کاتێکدا کە تووڕەیی لە ڕوخساری دەباری، گوتی باسێکی گرنگ هەیە کە دەبێ بۆتانی بڵێم.

لە کاتێکدا کە بە هۆی قەڵسیی خۆیەوە جم و جوولّێکی ئاساییی هەبوو، هاواری کرد: «هاورێیان، شتێکی زۆر گرنگ و ترسێنەرمان بۆ ڕوون بووەتەوە. سنۆبالْ خۆی فرۆشتوە بە فریدریک خاوەنی پێنج فیلّد کە بە تەمایە هێرشمان بکاتە سەر و مەزراکەمان داگیر بکا! وا بڕیار دراوە کە لە کاتی هێرشەکە، سنۆبالْ ڕێ نیشاندەری بێ. باسەکە لەوەی کە بیرمان لێدەکردەوە گرنگترە. ئێمە واماندەزانی کە هۆی سەرپێچییەکەی سنۆبالْ، خۆشەویستی پلە و پایە و خۆ بە زل زانینەا بەڵام هاورێیان ئێمە هەڵە بووین! ئێوە هۆی سەرەکی سەرپێچییەکەی دەزانن؟! ئەو هەر لە سەرەتاوە لە گەڵ جۆنزدا هاوپەیمان بوو. لە هەموو کاتەکاندا سێخوڕی بۆ دەکرد. هەموو ئەم شتانە لە ڕووی بەڵگە و نووسراوە بە جێماوەکانی ئەوەوە دەر کەوتوون. بە ڕای من ئەم بەڵگانە شتی زۆرمان بۆ ڕوون دەکەنەوە هاورێیان!

مەگەر بۆ خۆمان نەماندی کە لە شەڕی گادانەکەدا تا چ ڕادەیەک تێکۆشا؟ بەڵام بە خۆشییەوە سوودی بۆی نەبوو و ئێمە سەرکەوتین». ئاژەڵەکان گێژ و سەرسام ببوون. ئەمە ئیتر لە کێشەی ڕووخانی ئاشەکە زۆر گرنگتر بوو. چەند چرکەیەکی پێچوو تا مەبەستی وتەکانی سکوئیلەریان بۆ دەرکەوت. لە بیریان بوو یان وایان بیر دەکردەوە کە سنۆباڵ لە شەڕی گادانەکەدا لە پێش هەموو ئاژەڵەکانەوە هێرشی برد و ئاژەڵە بڵاوە بووەکانی کۆ کردەوە و هانی دەدان بۆ هێرش بردن و شەڕ کردن. بۆ ساتێک، تەنانەت کاتێک کە ساچمەکانی تفەنگەکەی جۆنز شانیان بریندارکرد، نەوەستا. نەدەتوانرا کە باوەڕ بکەن ئەم هەموو ئازایەتیانەی بۆ پشتیوانی لە جۆنز بووبێت. تەنانەت باکسریش کە هیچ کات پرسیاری نەدەکرد سەرسام بوو. هەر بۆیە مۆڵیو و دەستەکانی لە ژێر خۆیدا کۆ کردەوە و چاوەکانی نووقاند و هەوڵیدا بیر و بۆچوونەکانی ڕێک بخاتەوە. گوتی: «من باوەڕ ناکەم. من بۆ خۆم دیم کە سنۆباڵ لە شەڕەکەدا بە لەخۆبردوویی و ئازایەتییەوە شەڕی کرد. ئەی هەر بۆ خۆمان دەست بە جێ پاش شەڕەکە میدالّی ئازایەتی پلە یەکمان پێ نەبەخشی؟»

سکوئیلەر لە وەڵامدا گوتی: «هاوڕێ بە هەڵەدا چووین. ئێستا لە ڕووی بەڵگە نەهێنییەکانەوە بۆمان ڕوون بووەتەوە کە ئەو دەیهەویست بە لارێدا بمانبا». باکسر گوتی: «بەڵام ئەو بریندار بوو. هەموومان دیتمان کە لە برینەکەیەوە خوێن دەهات».

سکوئیلەر نەڕاندی: «ئەمەش بەشێک لە نەخشەکەی بوو! جۆنز بەس بە شێوەیەکی هاکەزایی ڕووشاندبووی! ئەگەر ئێوە توانای خوێندنەوەتان هەبوایە ئەمن ئەم شتانەم لە ڕووی نووسراوەکەی خۆیەوە پێ نیشان دەدان. نەخشەکەشیان ئەوە بوو کە سنۆباڵ لە کاتێکی ناسکدا فەرمانی پاشەکشە

دەر بـــکات و مەزراکە بخاتە دەســـت دوژمن، تا ڕادەیەکیش ســـەرکەوتوو بـــوو. هاوڕێیان ئەگەر ئازایەتی و لەکارزانی ڕێبـــەری ئێمە هاوڕێ ناپلیۆن نەبوایـــە ئەو لە پیلانەکەی خۆیدا بە تەواوی ســـەردەکەوت. بۆ بیرتان نییە کاتێک کە جۆنز و پیاوەکانی لە حەوشەکەدا بوون بە چ شێوەیەک سنۆبالّ پشتی تێکردین و هەڵات و بەشێک لە ئاژەڵەکانیشی دوای خۆی خست؟! هەروەها ئایاکوو لە بیرتان نییە ڕێک ئەو کاتەی کە ترس بە سەرماندا زاڵ ببوو و وا دەهاتە بەرچاو کە هەموو شـــتێکمان لە دەستدا، هاوڕێ ناپلیۆن بە دروشـــمی، نەمان بۆ مرۆڤایەتی، چووە پێشـــەوە و بە ددانەکانی قاچی جۆنزی گرت و بریندارى کرد؟»

ســـکوئیلەر ئەمبەرا و بـــەری زۆر دەکرد و بە دەنگێکـــی بەرزە گوتی: «هاوڕێیان خۆ ئەمەتان لە بیرە؟»

کاتێک کە ســـکوئیلەر ئەم شـــێکاری و ڕوونکردنەوانـــەی تەواو کرد وا هاتە بیر و مێشکی ئاژەڵەکانەوە کە هەموویان لە یادە. ڕاکردنی سنۆبالّ لە کاتی ناسکی شـــەڕەکە هاتەوە بیریان. بەڵام باکسر ئێستاش دڵنیا نەبوو و لە ئاکامدا گوتی: «من باوەڕ ناکەم ســـنۆبالّ هەر لە پێشـــدا خائین بووبێت. ئـــەوەی لە دواییدا کردوویەتی شـــتێکی تره. بەڵام مـــن دڵنیام کە ئەو لە شەڕی گادانەکەدا هاوڕێیەکی باش بوو».

ســـکوئیلەر لە کاتێکدا کـــە دانەدانە و بە دەنگی بەرز قســـەی دەکرد، گوتی: «هاوڕێ، ڕێبـــەری ئێمە، هاوڕێ ناپلیۆن، بـــە دڵنیاییەوە، بەڵێ، بە دڵنیاییەوە، گوتوویەتی کە ســـنۆبالّ هەر لە سەرەتاوە، بەڵێ تەنانەت پێش ئەوەی بیرۆکەی ڕاپەڕین هەبێ، پیاوی جۆنز بووە». باکسر گوتی: «ئێستا کە هاوڕێ ناپلیۆن بیروبۆچوونی بەم جۆرەیە بەس دەبێ بڵێین وایە!» سکوئیلەر بە ســـەر باکسردا نەڕاندی و گوتی: «ئێستا بە چاوێکی کراوەوە لە بابەتەکە

دەروانی؟» لە کاتی گەرانەوەدا هەڵوێستەیەکی کرد و شتێوە هەڕەشە و کاریگەر ئەمەشی گوت: «بە هەموو ئازەڵەکانی ئەم مەزرایە دەڵێم کە چاوتان باش وەکەن. لە بەر ئەوەی زۆر ئاسەوار هەن کە پێمان دەسەلمێنن کە لەم کاتەدا و لە ناو ئێمەدا، پۆلێک بەکرێگیراوی سنۆبالّی تێدایە کە بە شێوەیەکی نهێنی خەریکی سیخوڕی کردنن».

پاش چوار ڕۆژان دەمەو ئێوارە ناپلیۆن فەرمانی دەرکرد کە ئازەڵەکان لە حەوشەکەدا کۆ وەبن.

کاتێک کە هەموویان هاتن، ناپلیۆن کە هەر دوو نیشانەکەی (لەم دواییانەدا نیشانی پلەیەکی ئازایەتی و پلە دووی ئازەڵی دابوو بە خۆی) لە سەر سینگی خۆی هەڵواسیبون، بە نۆ سەگی زلەوە کە لە دەور و بەری هاتووچۆیان دەکرد و بە مرەمڕی خۆیان ترسێکی زۆریان خستبووە دڵی ئازەڵەکانەوە دەرکەوت.

هەموو ئازەڵەکان بێدەنگ لە سەر جێی خۆیان وەستان و لە ترسان سەریان لە پۆر نابوو. وا دیار بوو کە پێشتر دەیانزانی کە ڕووداوێکی ترسێنەر لە پێشە.

ناپلیۆن وەستا و ترش و تاڵ لە بەشداربووانی ڕوانی. پاشان نووزەیەکی درێژی لێهات و بەو دەنگە سەگەکان هاتنە پێشەوە و گوێی چوار بەرازیان گرت و ئەوانیان خستە بەر دەمی ناپلیۆن. لە گوێی بەرازەکان خوێن دەتکا و سەگەکانیش بە بۆنی خوێنەکە تەواو هار ببوون. لە ناو سەر سوورمانی جەماوەرەکە سێ دانە لە سەگەکان بەرەو باکسر هەڵمەتیان برد. باکسر کە هێرشی سەگەکانی دی، سمە گەورەکانی خستە کار و لەقەیەکی لە یەکێک لە سەگەکان دا و خستییە سەر عەرزەکە. سەگەکە دەستی کرد بە لنگە فرتە و قرووسکە قرووسک. ئەو دوو سەگەی تر کلکیان لە نێو گەڵی

خۆیان توند کرد و هەڵاتن. باکسەر چاوی لە ناپلیۆن بڕی تا بزانێ واز لە سەگەکە بهێنێ یان لە ژێر سمەکانی بیفلیقێنێ. ناپلیۆن ڕوالەتی گۆڕا و بە تووندی ئەمری بە باکسەر کرد کە واز لە سەگەکە بهێنێ. هەر لە گەڵ باکسەر سمی لابرد سەگە بریندارەکە بە گێرەگێڕ ڕای کرد.

هەرا و هوریا تەواو بوو. چوار بەرازەکەش لە کاتێکدا کە لە ترسانا دەلەرزین و لە ڕوالەتیاندا نیشانەی گوناهباریان پێوە دیار بوو، چاوەڕێ بوون. ناپلیۆن پێی گوتن کە ڕاستیی کردەوە دزێوەکانیان بڵێن. ئەم بەرازانە هەر ئەو چوار بەرازە بوون کە لە سەر هەڵوەشاندنەوەی کۆبوونەوەی ڕۆژانی یەکشەممە لە لایەن ناپلیۆنەوە، نارەزایەتیان دەربڕیبوو. هەر چوار بەرازەکە دیانیان پیدا نا کە لەو کاتەوە سنۆباڵ دەرکراوە بە شێوەی نهێنی هەڵس و کەوتمان لەگەڵدا کردووە و لە ڕووخانی ئاشەکەشدا هاریکاریمان کردووە و بڕیارێشمان وا بوو کە مەزراکە ڕادەستی فریدریک بکەین. هەروەها گوتیان کە سنۆباڵ بە شێوەیەکی تاکە کەسی پێی گوتووین کە زۆر لە مێژە، مۆرەی نهێنیی جۆنز بووە.

کاتێک بەرازەکان لە وتەکانیان بوونەوە بێ دوا کەوتن سەگەکان ورگیان درین و ناپلیۆنیش بە دەنگێکی بەرز گوتی ئازەڵێکیتر ماوە کە شتێکی بۆ گوتن هەبێ. ئەو سێ مریشکە سپانیاییە کە بۆ باسی هێلکەکان هۆکاری ئاژاوەی مریشکەکان بوون، هاتنە پێشەوە و گوتیان کە سنۆباڵ لە کاتی خەودا خۆی پێ نیشان داون و ئەوانی فریو داوە کە لە فەرمانەکانی ناپلیۆن سەرپێچی بکەن. ئەوانیش کوژران. لە پاشاندا قازێک هاتە پێش و گوتی کە لە کاتی خەرمان هەڵگرتنی ساڵی ڕابردوودا شەش گوڵە گەنمی دزیوە و شەو خواردوونی. لە دواییدا مەڕێک ڕاستی ئەوەی درکاند کە میزی لە ئەستێرە ئاوەکە کردووە و گوتیشی کە ئەم کارەی بە هۆی زۆرە ملی

سنۆبالّەوە بوە. ئەوکات دوو مەڕی دیکە گوتیان بەرانێک لە گیان فیداکانی ناپلیۆنیان لە کاتی پشـــمیندا ئەوەندە هەڵبڕیوە تا مردووە. هەموویان هەر لەو شوێنەدا کوژران.

دیان پیانان بە ڕاستییەکان و تۆڵە سەندنەوە تا ئەو ڕادە درێژەی پێدرا کە لە لاشـــەی کوژراوەکان تەپۆڵکەیەک لە بەر دەم ناپلیۆندا دروست بوو. بۆنی خوێن هەموو شوێنێکی داگرت.

ئەم جۆرە دیمەنانە لە کاتی جۆنزەوە نەبیندرابوون.

کاتێک کار لە کار ترازا ئـــەو ئاژەڵانەی مابوونەوە، بێجگە لە بەرازەکان و ســـەگەکان، پێکەوە کرانە دەرەوە و لەو شوێنە ترسێنەرە دوور کەوتنەوە. هەموو هەراسان و پەرێشان بوون و نەیاندەزانی کە ئایا جینایەتی ئاژەڵەکان لە هاودەســـتی کردن لە گەڵ سنۆبالّ گەورەترە یان ئەو سزا بێبەزییانەی کە بینیان. پێشـــتر لەم دیمەنە خوێناوییانـــە و بەم ڕادە بێزارکەرەیان زۆر دیبوو، بەڵام بەڕای هەموویان ئەم ڕووداوەی دوایی کە لە نێوان خۆیاندا بوو لەوانی پێشـــتر دڵتەزێنتر و بێزارکەرتر بوو. لەو ڕۆژەوە کە جۆنز مەزراکەی بەجێ هێشـــتبوو تا ئەمڕۆ هیچ ئاژەڵێک ئاژەڵێکیتری نەکوشتبوو. تەنانەت مشـــکێکیش نەکوژرابوو. ئاژەڵەکان بەرەو ئاشە نیوەکارەکە ڕۆیشتن. کلوور، مورێل، بنجامین، گاگەلەکە، مەڕەکان، قازەکان و مراوییەکان، یانی هەموو بێجگە لە پشـــیلەکە، کـــە پێش کۆبونەوەکە خـــۆی ون کردبوو، لە نزیک یەکترەوە دانیشـــتن بە جۆرێک کە دەتگوت پێویستیان بە گەرمی لەشی یەکتر هەیە. ماوەیەک هەموو بێدەنگ بوون. تەنیا باکسر بە پێوە ڕاوەستابوو و بە نیگەرانییەوە ڕاوێچکەی دەکرد و کلکە ڕەشـــە درێژەکەی لە پشـــتی خـــۆی دەدا و جار بە جاریش حیلکەیەکی کورتی لە ســـەر ســـووڕمانەوە دەهات.

لە ئاکامدا گوتی: «هیچ سەرەندەری لێناکەم. هەرگیز باوەڕ ناکەم کە وەهـا ڕووداوێک لە مەزراکەی ئێمە ڕوو بدات. بۆی هەیە کەم و کورتی لە خۆمانەوە بێ. تەنیا ڕێگا چارەیەک کە بە شـتێک دەگات ئەوەیە کە دەبێ زیاتـر هەوڵ بدەین. لە ئەمڕۆ بە دواوە مـن بەیانیان یەک کاتژمێر زووتر لە خەو هەڵدەسـتم». بە هەنگاوە قورسەکانی بەرەو لای بەردەکان ڕۆیشت و دیسان بەردی کۆ کردنەوە و بردنی بۆ لای ئاشەکە. پاشان پشووی دا.

ئازەڵەکان بێ ئەوەی وشـەیەک بڵێن لە دەوری کلـوور کۆ بوونەوە و خۆیان پێوە لسـکاند. لە سەر تەپۆڵکەکە زۆرینەی مەزراکەیان کە تا جادە سەرەکییەکە کێشـرابوو، مەزرای وێنجەکە، دارستانە چکۆلەکە، ئەستێڵی ئاوەکـە، زەوییە کێڵدراوەکان کە بەرهەمە پڕ و سـەوزەکانی گەنم و جۆی تێدا ڕوابووون و شـیروانییە سـوور ڕەنگەکانی خانووبەرەی ناو مەزراکە کە دووکەڵ لە لوولـە کووڕەکانی بەرز دەبـووەوە، هەموویان دەدی. یەکێک لـە ڕۆژە ڕووناکەکانـی بەهار بوو. سـەوزەڵانی و پەڕژینـەکان بە پڕژانی تیشـکی هەتاو بە سەریاندا، ڕەنگی زێڕینیان بە خۆوە گرتبوو. ئازەڵەکان بە سەرسـووڕمانەوە وەبیر خۆیان هێنایەوە کە بست بە بستی ئەم مەزرایە کە ئێسـتا بەو جۆرە دڵڕفێن و جوان نەبیندرابـوو، ئی خۆیانە. کلوور چاوێکی بە دەور و پشـتی تەپۆڵکەکەدا گێڕاو فرمێسک لە چاوەکانیدا قەتیس مان. گەر توانای دەڕبڕینی بیر و بۆچوونەکانی ببوایە، بە دڵنیاییەوە دەیگوت کە ئامانج لە دەرکردنی مرۆڤەکان ئەمە نەبوو.

مەبەسـت لەو ڕاپەڕینەی کە مێجری پیر تووەکەی لە مێشکی ئەواندا ناشتبو، ترس و کوشتن نەبوو. ئەگەر بۆخۆی وێنەی داهاتووی بکێشایەتەوە، وێنەیەک بوو لە کۆمەڵێک ئازەڵ کە برسـییەتی و لێدان دوو وشـەی زۆر غەریبی ناو ئەو وێنەیە دەبوون. هەموو یەکسـان. هەر کەس بە پێی توانا

کاری دەکـــرد. توانا لایەنگری کەم هێـــزەکان دەبوو. هەر وەکوو خۆی کە لە شـــەوی وتەبێژییەکەی مێجەردا جووچکە مراوییەکانی پاراســـت. بەڵام نەیدەزانـــی کە بۆچی کەوتوونەتە ڕۆژێکی وا کە کەس لە ترســـی ســـەگە درنـــدەکان غیرەتی ڕادەربڕینی نییە و دەبێ لەت و پەت بوونی هاوڕێکانی ببینێ و گوێ بیستی گێڕانەوەی خەیانەتەکانیان بێ. بیرۆکەی یاخی بوونی نەبوو. دەیزانی سەرەڕای هەموو ئەو شتانەی کە ئەمڕۆ بینیونی، ئێستا هەر لە سەردەمی جۆنز باشـــترن. ئەوەشی دەزانی کە گرنگترین کار پێشگرتن لـــە گەڕانەوەی مرۆڤە. دەیزانی کـــە دەبێ وەفادار بمێنێتەوە. زیاتر کار بکا. فەرمانەکان جێبەجێ بکا و ناپلیۆنیش وەک پێشـــەوایەک پەســـەند بکات. بەڵام ئامانجی هەموو ئەو ڕەنجانەی کە ئەو و هاوڕێکانی کێشابوویان، ئەمە نەبوو. بۆ ئەمە نەبوو کە ئاشـــەکەیان دروســـت کردبـــوو. خۆیان دابووە بەر گوللـــەی جۆنز. بیرۆکەکانی کلوور ئەمانە بـــوون هەر چەند کە نەیدەتوانی بیاندرکێنێ.

لە ئاکامدا وای هەســـت کـــرد کە خوێندنەوەی ســـروودی ئاژەڵەکانی ئینگلیـــز تا ڕادەیەک دەتوانێ جێگری هەموو ئەو وشـــانەی بێ کە ناتوانێ بیهێنێتە زمان. هەر بۆیەش دەستی بە خوێندنەوەی سروودەکە کرد.

ئاژەڵەکانی دیکەش کە لە دەوری دانیشـــتبوون هاوەدەنگی بوون و سێ جـــار بە دوای یەکدا و بە یەکدەنگی تەواوەوە خوێندیانەوە، بەڵام هێواش و بە ســـۆز. هەرگیز ئەو سروودەیان بەو جۆرە بە سۆز نەخوێندبووەوە. تازە جاری سێهەمیان تەواو کردبوو کە سکوئیلەر لە گەڵ دوو سەگ گەیشتنە ئەوێ و دیاربوو شـــتێکی گرنگـــی بۆ گوتن پێبـــوو. ڕایگەیاند کە بە پێی فەرمانـــی هاوڕێ ناپلیۆن، خوێندنەوەی ســـروودی ئاژەڵەکانی ئینگلیز لەم ڕێکەوتە بە دواوە قەدەغەیە.

ئازەڵەکان ڕامان.

مورِیل هاواری کرد «بۆ؟»

سکوئیلەر بە تووندی گوتی: «هاورێ، بەم هۆیە کە چیتر پێویستمان پێی نییە. ئەمە سروودی سەردەمی ڕابەرینەکە بوو. ئێستاش کە ڕابەرین بە بەهرە گەیشتووە و دواین بەشەکەشی سزادانی خائینەکان بوو. دوژمن چ ناوخۆ و چ دەرەوە، تێکشا. لەو سروودەدا ئێمە ویستەکانی خۆمان بۆ ڕۆژگارێکی باشتر و ژیانێکی خۆشتر ڕادەگەیاند و ئێستا بە هەر دووکیان گەیشتووین. چیتر ئەم سروودە مانای نییە!»

هەر چەند کە ئازەڵەکان ترسابوون، بەڵام چەند دانەیان ویستیان دەنگی نارەزایەتی خۆیان هەڵبڕن کە مەڕەکان بارەبارِی (چوارپێ باش و دوو پێ خراپ) یان دەست پێکرد و ڕێی هەموو باسێکیان بڕی.

بەم جۆرە چیتر سروودی «ئازەڵەکانی ئینگلیز» نەبیسترا و بە جێی ئەو ماسی شاعیر شێعرێکی دانا کە سەربەندەکەی بەم جۆرە بوو.

قەلای ئازەلان قەلای ئازەلان.

هەرگیز لە منەوە زیانت پێناگات!

ئەم سروودە هەموو ڕۆژێکی یەکشەممە دوای هەڵدانی ئالاکە دەخوێندرایەوە، بەڵام بەڕای ئازەڵەکان نە وشەکانی و نە ئاهەنگەکەی چێژی سرودی «ئازەڵەکانی ئینگلیز»ی نەبوو.

□

وەرزی ٨

چەند رۆژ دوای کوشـــتارەکە ئاژەڵەکان بیریان هاتەوە یان وایان بیرکردەوە کـــە لەبیریانە برگەی شەشـــی فەرمانەکە دەڵێ هیـــچ ئاژەڵێک بۆی نییە ئاژەڵێکیتر بکوژێت. هەرچەند کە کەس نەیدەویست ئەم شتە لای بەرازەکان و ســـەگەکان بدرکێنێ، بەڵام وایان هەست دەکرد کە کوشتنی ئاژەڵەکان دژی فەرمانەکە بووە.

کلوور داوای لە بنجامین کرد کە برگەی شەشی فەرمانەکە بخوێنێتەوە، بـــەڵام بنجامیـــن وەک هەمیشـــە گوتی کە خـــۆی لەم جـــۆرە کارانەدا هەڵناقورتێنـــێ، هەر بۆیـــە داوای لە موریل کرد. موریـــل فەرمانەکەی بۆ خوێندەوە کە بەم جۆرە بوو.

«هیچ ئاژەڵێک بۆی نییە بە بێ هۆ ئاژەڵێکی تر بکوژێت»

بەشـــێوەیەک لە شێوەکان دوو وشـــە لە ناو فەرمانەکەدا بۆ ئاژەڵەکان تـــازە بووا بە هـــەر جۆرێک بوو وای لـــێ حاڵی بوون کـــە کارێک دژ بە فەرمانەکە نەکراوە. هەروەها بە باشـــی دەیانزانی کە کوشتنی ئەو ناپاکانەی

کە هاوپەیمانی سنوبالّ بوون، بە بێ هۆکار نەبووە.

ئەو ساڵە ئاژەڵەکان لە چاو ساڵی پێشوو، زۆرتریان کار کرد. دروست کردنەوەی ئاشەکە بە تایبەت کە پانایی دیوارەکە دوو بەرابەر ببوو و تەواو کردنیشی لەکاتی دیاریکراودا سەرەڕای کاری زۆزانەی مەزراکە کارێکی قورس بوو.

زۆر زۆژ ئاژەڵەکان وایاندەزانی کە لە چاو کاتی جۆنزەوە چەند کاتژمێر زۆرتر ئیشیان کردووە و کەمتریشیان خواردن پێدراوە.

بەیانی زۆژانی یەکشەممە سکوئیلەر لە زووی لاپەڕێکەوە کە بە یەکێک لە چمکەکانی لە پێش خۆی زایدەگرت، بۆی دەخوێندنەوە کە بەروبووم دوو ئەوەندە، سێ ئەوەندە و تەنانەت پێنج ئەوەند بووە.

ئاژەڵەکان هۆکارێکیان نەبوو کە باوەڕ بە قسەکانی نەکەن. بەتایبەت ئەوانەی کە ژیانی پێش زاپەڕینەکەیان وەبیر نەدەهات. بەڵام زۆربەی زۆژ وایان حەز دەکرد، کەمتریان قسە بۆ بکەن و زیاتریان خواردن بدەنێ. لەم زۆژانەدا فەرمانەکان لە لایەن سکوئیلەر و بەرازێکیترەوە زادەگەیەنران. ناپلیۆن تەنانەت دوو حەوتە جارێکیش لە کۆبوونەوەکاندا نەدەبینرا. کاتێکیش دەردەکەوت سەرەڕای سەگەکان، کەڵەشێرێکی بچووکی زەش وەک شەپوورچی لە پێشییەوە دەزۆیی و پێش قسەکردنی ناپلیۆن بانگێکی بچووکی دەخوێند. دەیانگوت ناپلیۆن لە ناو خانووبەرەی مەزراکە، لە شوێنێکی جیاواز لە ئەوانیتر دەژی و ژەمەکانیش بە تەنیا و لە ناو دەفری چینی کە لە چێشتخانەکەدا بوون، دەخوا. دوو سەگیش بۆ خزمەت کردن لە لای دەمێننەوە. هەروەها وا بڕیار درا کە لە شەوی لەدایک بوونی ناپلیۆن وەک دوو ساڵیادەکەی تر تەقە بکرێ.

ناپلیۆن، ئیتر وەک جاران بە شـێوەیەکی سـاکار بانگ نەدەکرا. ناوی ئەویـان بە فەرمی، رێبەری ئێمە هاوڕێ ناپلیـۆن، دەهێنا و بەرازەکانیش هەوڵیـان دەدا بە وشـەگەلی وەک: باوکی ئـاژەڵان، دوژمنی مرۆڤەکان، یاریدەری مەڕەکان و فریادڕەسی باڵندەکان ناوی بهێنن.

سکوئیلەر لە وتەکانیدا فرمێسکی هەڵدەڕشتن و لە مەڕ کارزانی ناپلیۆن و دڵ ڕەحمی و ئەوین و خۆشەویستی ئەو بۆ ئاژەڵەکان بە تایبەت ئاژەڵانی بێبەشی مەزراکانی دەور و پشت دەدوا.

وا ڕاهاتبـوون کـە هەر کارێکی سـەرکەوتووانە و پێشـهاتێکی باش بلکێنن بە ناپلیۆنەوە. زۆر جاران دەبیسترا کە مریشکێک بە یەکی دیکەی دەگوت: «لە ژێر سایەی کارگێڕی ژیرانەی ڕێبەرمان هاوڕێ ناپلیۆن من لە ماوەی شـەش ڕۆژدا پێنج هێلکەم کردووە!» یان دوو گاجووت کە لە ئاوی دۆڵاوەکەیان دەخواردەوە، دەیانگوت: «بە هۆی ڕێبەرایەتی هاوڕێ ناپلیۆنەوە ئاوەکە سارد و شیرین بووە!»

هەستی بە کۆمەڵی قەڵاکە لە شیعرێکی «مێنی ماس»دا کە بە هاوڕێ ناپلیۆنی هەڵگوتبوو، بە جوانی دەبینرا.

چاوە گەشەکانت کە وەک تیشکی ڕۆژ
گەرمایـی ئەدا بـە عـەرز و جیهان
کـە ئەو نیگایـەت دەگاتە سـەر من
گـەرم دادێـم و دەڵێـم بـە زوبان
سەرچاوەی خۆشی و هاوڕێی بێکەسان
خەمخـۆری هەتیـو، یاریـدەی ژنان
هاوڕێ ناپلیـۆن ڕۆحمان بـە قوربان
هاوڕێ ناپلیـۆن ڕۆحمان بـە قوربان

ئێمــە دەخەوین بێ خەم لە شــەودا
زگــی ئێمــە تێــر ، تۆ برســی و باگا
لە ســایەی تۆیە خۆشــی ئــەم ژینە
هــەر کــەس وا نالــێ بڵــێ ببینــە
کێیە پێی داوین ئەم خواردنە خۆشــە
ئێمــە ئاســوودە و ئــەو بە پەرۆشــە
هاورێ ناپلیــۆن ڕۆحمان بــە قوربان
هاورێ ناپلیــۆن ڕۆحمان بــە قوربان
گــەر بزەڵەیەکــم پێ ببەخشــێ خوا
پێــش ئەوەی زل بێ و هێز پەیدا بکا
لــە بــەردەم تــۆدا ســتایش دەکا
دەڵێ ســوێندم بــە خــودای گەورە
هەتــا من بژێــم لەم چــەرخ و دەورە
هاورێ ناپلیــۆن ڕۆحمان بــە قوربان
هــاورێ ناپلیۆن ڕۆحمان بــە قوربان.

ناپلیۆن ئەم شــێعرەی پەســەند کرد و ئەمری کرد کە لە تەنیشت حەوت فەرمانەکە لە ســەر دیوارە پانەکە بنووســرێتەوە و لە سەر نووسراوەکەوە وێنەکانی ئەو کە ســکوئیلەر بە ڕەنگی سپی کێشابوونیەوە هەڵواسرێن. لەم ماوەیەدا ناپلیۆن بە هۆی ویمپرەوە دەستی دابووە مامەڵێکی گەورە لەگەڵ فریدریک و پێل کینگتن. دار و مووردارەکان هێشــتا نەفرۆشرابوون. زیاتر فریدریک خوازیاری کڕینیان بوو، بەڵام نرخێکی وای لەسەر دانەنابوون کە هەڵگری بێت.

ئیســتاش لە ناو ئازەڵەکاندا باو بوو کە دەگوترا فریدریک و دەســت و

پێوەندەکـــەی نیازی ئاژاوەگێڕیان هەیە و دەیانهەوێ هێرش بکەنە ســـەر قەڵاکە و ئەو ئاشـــەش وێران بکەن کە ببووە هۆی چاوچنۆکیان. ئەوەشیان بۆ سەلمابوو کە سنوبالّ ئێستاش هەر لە پێنج فیلّد لە کەمیندایە.

لە ناوەڕاســـتی هاویندا ئاژەڵەکان بە دیان پێدانانی ســـێ مریشک بەو ڕاستییەی کە بۆ کوشتنی ناپلیۆن بە دەسکیسی سنوبالّ دەستیان هەبووە، سەرســـام بوون. مریشـــکەکان بێ دواکەوتن لە سێدارە دران و ئاگاداری و وریا بوونێکی زیاتر بۆ پاراســـتنی گیانی ناپلیۆن بەڕێوە چوو. شـــەوانە چوار ســـەگ لە چوار سووچی قەرەوێلەکەی پاسیان دەدا و بەرازێکی گەنجیش بە ناوی «پێکتای» پێشـــتر لە خواردنەکەی دەخوارد بۆ ئەوەی دڵنیابن کە ژەهری تێنەکراوە.

هـــەر لەو ماوەیەدا بوو بڵاو بووەوە کـــە ناپلیۆن دارەکانی بە ئاغای بێل کینگتن فرۆشـــتووە و مامەڵەی گۆڕینـــەوەی کاڵا لە بەینی قەڵای ئاژەڵان و فاکـــس وود بەڕێوە دەچێ. هەر چەند کە پێوەندی نێوان ناپلیۆن و بێل کینگتن لەلایەن ویمپرەوە بوو، بەڵام ئەم پێوەندییە تا ڕادەیەک دۆســـتانە بـــوو. ئاژەڵەکان بە هۆی مرۆڤ بوونـــی پێل کینگتن متمانەیان پێی نەبوو، بەڵام ئەویان لە فریدریک زیاتر دەویســـت کە لێی دەترســـان و ڕقیان لێی بوو. کاتێک هاوین ڕۆیی و وەرزی پاییز هات، ئاشـــەکە ڕوو لە تەواو بوون بوو. پڕوپاگەندەی هێرش هێنانی خائینەکان لە زیادبووندا بوو.

دەگوترا کە فریدریک دوو پیـــاو و چەکدارێکی هەیە. لەگەڵ دادوەر و سەرۆک شـــارەوانیش چاوپێکەوتنی کردووە بۆ ئەوەی کاتێک بەڵگەنامەی خاوەنـــداری مەزراکـــەی بە چنگ هێنـــا، لۆمە نەکـــرێ. هەروەها هەوالّی ترسێنەر لە ئازار و ئەشکەنجەی ئاژەڵەکان لە لایەن فریدریکەوە دەبیسترا. دەگوترا ئەســـپێکی پیری تا ئاستی مردن ئازار داوە و گاجووتەکانی برسی

هێشـــتووەتەوە و سەگێکیشـــی بە زیندوویی لە تەندوورەکە خستووە و بۆ ڕابواردنـــی خۆی کەڵەبابەکانی بە شـــەڕ داوە، بە شـــێوەیەک کە تیغی بە پەنجەکانیانەوە بەستۆتەوە بۆئەوەی یەکتری پێ کۆڵەوار بکەن.

ئازەڵەکان لەوەی کە لەگەڵ هاوڕێکانیان بەو شـــێوەیە هەڵس و کەوت دەکرێ، خوێنیان گەرم دەبوو و بە نەڕەنەڕ و هاوار کردن دەیانویســـت کە هێرش بکەنە سەر پێنج فیڵد و مرۆڤەکان لەوێ ڕاو بنێن و ئازەڵەکان ڕزگار بکەن. بەڵام سکوئیلەر ئەوانی ئامۆژگاری دەکرد و هێمنی دەکردنەوە و پێی دەگوتن کە لە هەر چەشـــنە ئاکارێکی بێ بیرکردنەوە و هەڵەشـــە دووری بکەن و باوەڕیـــان بە کارامەیی هاوڕێ ناپلیۆن هەبێت. ســـەرەڕای ئەمانە هەســـتی دڕ بە فریدریک لە زیادبووندا بوو. بەیانییەکی یەکشەممە ناپلیۆن هاتە عەممارەکە و گوتی کە ئەو هیچ کات نیازی فرۆشـــتنی دارەکانی بە فریدریـــک نەبووە و ئامازەی بەوەش کرد کە مامەڵە کردن لەگەڵ پیاوێکی پەستی وەک ئەو لە شان و شکۆی ئەودا نییە. کۆترەکان کە تا ئەو کاتەش بۆ هەڵگیرساندنی گڕی ڕاپەڕین و تۆڵە بۆ مەزراکانیتر دەنێردران، لە چوون بـــۆ فاکس وود ڕێگریان لێکرا و بەجێی دروشـــمی نەمـــان بۆ مرۆڤایەتی دروشـــمی نەمان بۆ فریدریک دەگوترایەوە. هەر لە ئاخر و ئۆخری هاویندا بوو کە پیلانێکیتری ســـنۆباڵ ئاشـــکرا بوو. بەرهەمی گەنمەکە پڕ ببوو لە بژار و ڕووەنیش بووەوە کە ســـنۆباڵ لە شەودا تۆوی بژارەکەی لەگەڵ تۆوی گەنمەکە تێکەڵ کردووە. قازێکی نێر کە بڕێکی زانیاری لە ســـەر پیلانەکە هەبوو و لە لای سکوئیلەر دیانی بە تاوانەکەیدا نابوو، بە خواردنی کارگێکی گولانە خۆی کووشـــت. ئازەڵەکان وایاندەزانی کە سنۆباڵ نیشانی ئازایەتی ئازەڵـــی پلە یەکی پێدرابـــوو، بەڵام بۆیان دەرکەوت کە ئـــەم بابەتە تەنیا پڕوپاگەندەی ســـنۆباڵ بووە و نە تەنیا نیشـــانی ئازایەتی پێنەدراوە، بەڵکوو

بەهـــۆی ناکارامەیی و بێکەڵک بوونی لە شـــەڕی گادانەکەدا لۆمە کراوە و کەوتۆتـــە بەر تانە و توانجی هاوڕێکانی. ئاژەڵەکان بە بیســـتنی ئەم هەواڵە جارێکیتر مات و سەرسام بوون. بەڵام سکوئیلەر دیسان توانی باوەڕیان پێ بهێنێ کە مێشکیان توانای ئەوەی نییە کە ئەو ڕۆژانە باش وەبیر بهێننەوە. بە هەوڵ و تێکۆشـــانێکی زۆرەوە لە پاییـــزدا و لە کاتی هەڵگرتنی خەڵە و خەرمان بوو کە دروســـت کردنی ئاشـــەکە کۆتایی پێهـــات. کاری دانان و دامەزرانی ماشـــینەکان مابووەوە. واش بڕیار درا کـــە ویمپر بۆ کڕینی ئەو کەرســـتانە لە هەوڵدا بێت. ســـەرەڕای هەموو ئەو کۆسپ و تەگەرە و کەم ئەزموونـــی و کۆن بوونی ئامێرەکان و خەیانەتی ســـنۆباڵ، کارەکە لە کاتی دیاریکراودا کۆتایی پێهات.

هەرچەنـــد کە ئاژەڵـــەکان ماندوو بوون، بەڵام بەشـــانازییەوە بەدەوری شـــاکارەکەی خۆیاندا دەخولانەوە و لە بـــەر چاویاندا زۆر جوانتر لە جاری پێشـــوو دروســـت کرابووەوە. ئەمجـــارە جگە لە تەقەمەنی، هیچ شـــتێک نەیدەتوانی بیرۆخێنێ. ئاژەڵـــەکان بیریان لەوە دەکردەوە کە چۆن و لە چ بار و دۆخێکدا کاریان کرد و بە ســـەر چ کەند و لەندێکدا ســـەرکەوتوون. هەروەها کاتێک ئەو ڕۆژەیان دەهێنایە بەرچاو کە پەڕەکانی ئاشەکە وە گەڕ دەکەون و ئاسانکاری لە ژیانیاندا پێش دێ و دەکەونە ئاسایشەوە، ماندووبیان دەحەسایەوە و بە دەوری ئاشـــەکەدا ڕایاندەکرد و هاواری شادمانیان بەرز دەبووەوە.

ناپلیۆن بۆ خۆی و چوار سەگی پاسەوان و کەڵەبابە گەنجەکە سەردانی ئاشـــەکەی کرد و پیرۆزبایی لە ئاژەڵەکان کرد و ڕایگەیاند کە ئاشـــەکە بە ناوی ئاشی ناپلیۆن ناو دەنرێ!

پـــاش دوو ڕۆژ ئاژەڵەکان بـــۆ کۆبوونەوەیەکی نائاســـایی لە تەویلەکە

بانگهێشـــت کران. کاتێک کـــه ناپلیۆن ڕایگەیاند دارەکانـــی بە فریدریک فرۆشـــتووە و واگۆنێک بۆ ڕاگواســـتنی دارەکان دێتـــە مەزراکە، هەموو لە جێی خۆیاندا وشـــک بوون. ڕاســـتی کارەکە ئەوە بوو کە ناپلیۆن لە هەموو ئەو کاتانەی کە وای نیشـــان دەدا لەگەڵ پیل کینگتن دۆســـتە، لە ژێرەوە خەریکی دەست تێکەڵ کردن لەگەڵ فریدریکدا بووە.

پێوەندی لەگەڵ فاکس وود پچڕا و قســـەی ڕەق و ناخۆش نێردران بۆ پیل کینگتن. بە کۆترەکان گوترا چیدی نەچن بۆ پێنج فیلد و دروشـــمی «نەمان بۆ فریدریـــک» بگۆڕدرێ بۆ «نەمان بۆ پیـــل کینگتن». ناپلیۆنیش ئاژەڵەکانـــی دڵنیا کـــردەوە کە چیرۆکـــی هێرش کردن بۆ ســـەر قەڵای ئـــاژەڵان پڕوپاگەندە بووە و لە گێرانەوەی بەدڕەوشـــتیی فریدریک لەگەڵ ئاژەڵەکان زێدەڕۆیی کراوە. بۆی هەیە ئەم پڕوپاگەندانەش لەلایەن سنۆباڵ و بەکرێگیراوەکانیەوە بووبێت. هەروەها ئاشکرا بوو کە سنۆباڵ لە پێنج فیلد نییـــە و هەرگیز لە تەواوی تەمەنی خۆیدا بۆ جارێک پێی نەخســـتۆتە ئەو شوێنەوە و بەڵکوو لە خۆشی و نازدا لە فاکس وود ژیان بەسەر دەبات و لە ڕاستیشدا ماوەی چەند ساڵێکە چڵکاو خۆری پیل کینگتنە.

بەرازەکان لەوەی کە ناپلیۆن توانیبووی کڵاو ســـەر پیل کینگتن بنێت و بە دارشـــتنی پیلانێک لە ڕێـــی دۆســـتایەتییەوە دوازدە لیرە بە نرخی دارەکان زیاد بکات، کەیف خۆش بوون. ســـکوئیلەر دەیگوت ســـەروەری و باشـــیی ناپلیۆن لەوەدایە کە بڕوای بە کەس نییە و ئەم بێ بڕواییەشی لە ئاســـت فریدریک نیشان داوە. فریدریک دەیویست بە جێی دارەکان لاپەڕە کاغەزێکمان بداتێ کە پێـــی دەگوترێت چەک. بەڵام ناپلیۆنی ژیر ئەمەی پەسەند نەکردووە و گوتوویەتی کە دەبێ تەواوی پارەکە پێنج لیرەیی بێت و پێش ڕاگوێســـتنی دارەکان هەر لەو شـــوێنە فریدریک هەموو پارەکەی

داوە و پارەکەش بەو ڕادەیە بوو کە بتوانرێ ئامێرەکانی ئاشەکەی پێ بکڕدرێ. لەم ماوەیەدا نیوەی دارەکانیان ڕاگواست. دوای ئەوەی هەموویان گواستەوە، کۆبوونەوەیەکی تایبەت لە تەویلەکەدا پێکهات تا ئاژەڵەکان لێرەکانی فریدریک ببینن. ناپلیۆن بە پێکەنینەوە کە نیشانەی سەرکەوتن بوو و بە جۆرێک کە هەر دوو نیشانەکەی بە سەر سینگیەوە هەڵواسیبوو، لە سەر جێی سازکراو لە کا و بەڵمە گیا لە سەرووی سەکۆکەوە پاڵی دابووەوە. پارەکە لە تەنیشتییەوە لە ناو کاسەیەکی چینی بە ڕێکی دانرابوون.

ئاژەڵەکان دانەدانە و بەهێواشی بە بەردەم کاسە پارەکەدا ڕادەگوزەران و بە وردی سەیریان دەکرد. باکسر بە لمبۆزەکەی بۆنی پێوە کردن و زرینگەزرینگی لێهێنان.

پاش سێ ڕۆژ هاتوهاوارێکی سەیر بەرپا بوو. ویمپر کە ڕەنگی پەڕیبوو، بە تۆندی بە سواری دووچەرخەکەی هات. دووچەرخەکەی لە حەوشەکەدا دانا و یەک ڕاست چوو بۆ لای خانووبەرەکە.

دوای ماوەیەکی کورت دەنگێکی تووڕە لە ناو ماڵەکەوە بیسترا. هەواڵی ڕووداوەکە وەک تۆپ دەنگی دایەوە. پارەکە تەزوبر و غەشدار بووە و فریدریک دارەکانی بە هیچ کڕیوە. ناپلیۆن ئاژەڵەکانی بانگ کرد و فەرمانی کوشتنی فریدریکی دەرکرد. گوتی کە دوای دەستگیر کردنی بە زیندوویی دەیکوڵێنین. هەروەها ئاژەڵەکانی ئاگادار کردەوە کە دەبێ چاوەڕێی خراپتر بن. کێ نازانێ کە فریدریک و پیاوەکانی لە کتوپڕدا ئەو هێرشە دەست پێناکەن کە زۆر لە مێژە چاوەڕێی دەکرێ.

لە هەموو ڕێگاکانی قەڵاکە پاسەوانیان دانا و هەروەها چوار کۆتر بە پەیامی ئاشتی و بە هیوای دەست پێکردنەوە پێوەندی باش لەگەڵ پیل کینگتن ڕەوانەی فاکس وود کران.

بەیانی رۆژی دوایی هێرشەکە دەستی پێکرد. ئاژەڵەکان خەریکی قاوەڵتێ خواردن بوون کە فریدریک لەگەڵ دەست و پێوەندەکانی لە دەروازە پێنج پاشکۆڵییەکەوە هاتنە ناو مەزراکەوە. ئاژەڵەکان بە ئازایەتی تەواوەوە هێرشیان برد، بەڵام ئەمجارەیان وەک شەڕی گادانەکە بە ئاسانی سەرکەوتنیان بەدەست نەدەهێنا. مرۆڤەکان پانزدە کەس بوون و شەش تفەنگیان پێبوو. هەر لەگەڵ ئاژەڵەکان گەیشتنە قامچی، بە تفەنگەوە، تەقەیان لێکردن.

ئاژەڵەکان برستی خۆ ڕاگرتیان نەبوو. سەرەڕای هەوڵ و تێکۆشانی ناپلیۆن و باکسر، پاشەکشەیان کرد و چەند دانەشیان لێ بریندار بوو.

هەموو لە ناو خانووەکەدا کۆبوونەوە و بە وریاییەوە لە قڵشتی دیوار و درزی دەرگاکانەوە سەیری دەرەوەیان دەکرد. هەموو لەوەڕگەکە و ئاشەکە بەر دەست دوژمن کەوتبوو. لەو کاتەدا ناپلیۆنیش نەیدەزانی کە چ بکا. کلکی قیت ببوو. بێ ئەوەی وشەیەک بدرکێنێ سەر و ژووری دەکرد. هەموو چاویان لە فاکس وود بڕیبوو کە ئەگەر پیل کینگتن و پیاوەکانی بە دەنگیانەوە بێن، ئێستاش ئەگەری سەرکەوتن هەبوو. بەڵام ئەو چوار کۆترە گەڕانەوە و یەکیان پەڕەیەکی پێبوو. بە قەڵەمی دار لە سەری نووسرابوو: «با چاوت کوێر بێ!»

فریدریک و پیاوەکانی لە دەوری ئاشەکە ڕاوەستان و لە ئاژەڵەکانیان دەڕوانی. ورتەورتێکی ترسێنەر بەرز بووەوە. دوو کەس لە پیاوەکان، پیک و نوێڵ بە دەستەوە دەیانویست ئاشەکە بڕووخێنن! ناپلیۆن هاواری کرد: «مەترسن هاوڕێیان. شتی وا ناکرێ. دیواری ئاشەکە لەوە ئەستوورترە کە بە پیک و نوێڵ تەنانەت لە ماوەی حەفتەیەکدا بڕووخێت».

بەڵام بنجامین کە هەڵسوکەوتی مرۆڤەکانی دەبینی و دەیدی کە

ئەو دوو کەســـە خەریکی هەڵکەندنی چاڵێکن لە نزیک ئەستوونی ئاشەکە، لەبۆزە دریژەکەی بە شێوەیەک کە گاڵتەجاڕی پێوە دیاربوو، هەڵقرچاندبوو و گوتی: «بیرم لەمە دەکردەوە. ئابێنن چی دەکەن؟ ماوەیەکیتر چاڵەکە پڕ دەبێت لە تەقەمەنی!»

ئاژەڵەکان بە ترســـەوە چاوەڕوان بوون. ئیتـــر مەجالی چوونە دەرەوە و هێرش بردن نەمابوو. دوای چەند خولەک بینیان کە مرۆڤەکان هەر یەک بە لایەکدا ڕادەکەن و پاشان دەنگێکی وا هات کە لەوانە بوو گوێ کەڕ بکا. کۆترەکان فڕین و ئاژەڵەکانیش بێجگە لە ناپلیۆن، هەموو بە سکەوە خۆیان بە گڵەکەدا ملاســـە کرد. کاتێک هەستانەوە پەڵەیەکی گەورە لە دووکەڵی ڕەش دەور و پشـــتی ئاشـــەکەی داگرتبوو. وردەوردە با دووکەڵەکەی ڕادا. چیتر ئاشێکی لێنەبووا

بـــە بینینی ئەم دیمەنە، ترس و بێ هیوایی ماوەیەک لەوە پێش ڕۆیی و ئاژەڵەکان بە نیازی تۆڵە ســـەندنەوە بێ ئەوەی چاوەڕێی فەرمان بن، بە کۆمەڵ هێرشیان برد بۆ پێشەوە و بەرەو دوژمن ڕۆیشتن. گوێیان نەدا بەو گوللانەی بە ســـەریاندا دەباری. شەڕێکی قورس دەستی پێکرد. مرۆڤەکان تەقەیان دەکرد و کاتێک ئاژەڵەکان نزیک دەبوونەوە بە دار و پۆستاڵە ڕەق و قورسەکانیان هێرشیان دەبرد.

یەک گا، سێ مەڕ و دوو قاز کوژران. ئەوانیتریش هەموو بریندار بوون. تەنانەت ناپلیۆنیش کە لە پشت سەریانەوە شەڕەکەی بەڕێوە دەبرد سەری کلکی بە ساچمە پێکرا.

مرۆڤەکانیش بێ هەڵامەت دەر نەچوون. ســـەری ســـێ کەســـیان بە سمەکانی باکسر شکا و ورگی یەکیشیان بە شاخی گاجووتێک درا. جسی و بلۆبالیش شەڵواری کەســـێکیان دادڕیبوو. کاتێک نۆ سەگەکەی ناپلیۆن

کە لە بن پەرژینەکانـــدا پەنایان گرتبوو، بە حەوتەحەوت لە دەور و بەری مرۆڤەکان سەوز بوون، ترس هەموویانی داگرت و بینییان کە مەترسی ئەوە هەیە کە دەوریان بگیرێ.

فریدریـــک فەرمانی بە پیاوەکانی کرد کە تا درەنگ نەبووە ڕاکەن. پاش ماوەیەکی کورت دوژمنی نەوێر بە تێکشکاوی پاشەکشەی کرد. ئاژەڵەکان ڕاویان نان و بە چەند لەقە، ئاخر کەســـیان لە ناو پەرژینە چقڵاوییەکانەوە وەدەرنان.

ســـەرکەوتبوون، بەڵام ماندوو و خوێناوی! هێواش هێواش و شەلەشەل بـــەرەو مەزراکە ڕێکەوتن. بـــە بینینی تەرمی هـــاوڕێ گیانبەختەکانیان، بڕێکیان هاتنە گریان.

لەو شوێنەی کە پێشتر ئاشەکەی لێبوو، بە بێدەنگی و دڵ نیگەرانیەوە ڕاوەستان. ئاشەکە بە تەواوی لەناو چووبوو! ئاسەوارەکەی لە هەموو لایەک بڵاو ببووەوە. هیچ شـــتێکی لەسەر یەک نەمابوو. تەنانەت ئەستوونەکانیش ڕووخابوون. ئەم جارەیان نەیان دەتوانی لە کەرســـتەی ئاشـــە ڕووخاوەکە کەڵک وەربگرن. تەوژمی تەقینەوەکە ئەوانی ئەوەندە دوور خســـتبووەوە کە هەست نەدەکرا ئاشی لێبووە!

کاتێک ئاژەڵەکان لە خانووبەرەکە نزیک بوونەوە، سکوئیلەر کە بێ هیچ هۆیەک لە ماوەی شـــەڕەکەدا ون ببوو، لـــە کاتێکدا کە کلکی بە خێرایی هەڵدەســـووڕاند و زەردەخەنەیەکی لە سەر لێو بوو، بە تەقڵەغار بەرەو لای ئەوان هات. لەو کاتەشـــدا ئاژەڵەکان دەنگی تەقەی تۆپێکیان بیســـت کە لەلای خانووەکەوە هات.

باکسر لە هۆکاری تەقەکەی پرسی و سکوئیلەریش لە وەڵامدا گوتی کە جێژنی سەرکەوتنمان گرتووە!

باکسر که لە خوێن ئەنیشکەکانی دەتکا و نالەکانی کەوتبوون و یەکێک لە سمەکانی قلەشابوو و دوازدە ساچمەش لە قاچیدا بوون بە سەرسوورمانەوە پرسی، کام سەرکەوتن؟!

سکوئیلەر: «چۆن کام سەرکەوتن، هاوڕێ؟ ئەی ئەوە نییە ئێمە دوژمنمان لە خاکەکەمان، خاکی پیرۆزی قەلای ئازەلان، ڕاو ناوە!»

باکسر: «بەڵام ئاشەکەمانیان وێران کرد. دووسااڵی تەواو ڕەنجمان بۆ کێشا».

سکوئیلەر: «جا ئەمە کەی گرنگە؟ ئاشێکیتر ساز دەکەین. گەر بمانهەوێ ئەتوانین شەش ئاش دروست بکەین. هاوڕێ تۆ ناتوانی بە گەورەیی ئەو ئیشە بزانی کە کردوومانە. هەر ئەم زەوییەی کە ئێستا لە سەری ڕاوەستاوین، لە ژێر دەسەاڵتی دوژمندا بوو، بەاڵم ئێستا لە سایەی ڕێبەرایەتی هاوڕێ ناپلیۆنەوە بست بە بستمان ستاندۆتەوە».

باکسر: «کەواتە ئێمە ئەو شتەمان ستاندۆتەوە کە پێشتر خاوەنی بووین!؟»

سکوئیلەر: «بەڵێ مانای سەرکەوتنیش هەر ئەمەیە».

ئازەڵەکان بە شەلەشەل چوونەوە ناو حەوشەکە. ساچمەکان لە ژێر پێستی باکسردا، ئێش و ئازارێکی زۆریان هەبوو. ئەو هەر لە ئێستاوە بەر لە هەموو شت بیری لە دروست کردنەوەی ئاشەکە دەکردەوە و لە دونیای خەیاڵی خۆیدا، خۆی بۆ کار و تێکۆشان ئامادە دەکرد. بەاڵم بۆ یەکەم جار بیری لەوەش کردەوە کە تەمەنی لە یازدە ساڵ تێپەڕ بووە و چیتر ماسوولکەکانی هێزی جارانیان نەماوە.

بەاڵم کاتێک ئازەڵەکان، ئاڵا سەوزەکەیان بە شەکاوەیی دی و جارێکیتر گوێیان لە دەنگی تەقەی تۆپ بوو کە سەرجەم حەوت تۆپ تەقێندرا و

گوێ بیستی وتەکانی ناپلیۆن بوون کە باسی لە ئازایەتی ئەوان دەکرد و پێی هەڵدەگوتن و پیرۆزبایی لێدەکردن، وایان هاتە بەرچاو کە بەڕاستی سەرکەوتنێکی گەورەیان بە دەست هێناوە.

بۆ بە خاک سپاردنی شەهیدەکان مەڕاسیمێکی بەشکۆ گیرا. باکسر و کلوور عارەبانەیەکیان لە جیات تەرم کێش ڕادەکێشا و ناپلیۆنیش بۆخۆی لە پێشیانەوە دەڕۆیی.

جێژنەکەش دوو ڕۆژی تەواوی خایاند. بەستە و گۆرانی زۆر وترانەوە و قسەی زۆر کران و تۆپ تەقێندران و بە هەر ئاژەڵێک یەک سێو و بە هەر باڵندەیەک لاوێچێک دانەوێڵە و بە هەر سەگێکیش سێ بیسکویت بە دیاری درا و ڕاگەیەنرا کە شەڕەکە بە ناوی «شەڕی ئاشەکە» بناسرێت. ناپلیۆن نیشانەیەکی تری بە ناوی نیشانی ئالای سەوز داهێنا و پێشکەشی کرد بە خۆی، و چیرۆکی داخداری پارە تەزویرەکان بە هۆی ئەو خۆشییەوە لە بیر چووەوە.

چەند ڕۆژ دوای ئەم ڕووداوە بوو کە بە هۆی بەرازەکانەوە سندوقێکی پر لە ویسکی کە لە ژێرخانەکەدا مابووەوە و لە ڕۆژی گرتنەکەیدا کەس بایەخی پێ نەدابوو، دۆزرایەوە. شەوی دوای ئەو ڕۆژە دەنگی گۆرانی لە ماڵەکەوە دەبیسترا. بەوپەڕی سەرسوڕمانەوە ئاهەنگی سروودی ئاژەڵەکانی ئینگلیز لەگەڵ ئەو ئاهەنگانە تێکەڵ ببوو.

لە دەور و بەری نۆی شەودا هەموو بە ڕوونی بینیان کە ناپلیۆن لە کاتێکدا کە کڵاوە کۆنەکەی ئاغای جۆنزی لەسەرکردووە، لە پشت ماڵەکەوە هاتە دەرەوە و بە گورجی بە حەوشەکەدا ڕایکرد و دیسان چووەوە ناو ماڵەکە.

بەڵام بەیانی دوایی، بێدەنگی خانووەکەی داگرتبوو. تەنانەت یەک

بەرازیش لە جووڵاندا نەبوو. سەر لە بەیانی سەر و سەکوتی سکوئیلەر پەیدا بوو کە بە هێواشـــی دەڕۆیی. چاوەکانی بێ شەوق بوون و کلکی بە دوایدا شـــۆڕ ببووەوە. بە تەواوی دیاربوو کە نەخۆشە. ئاژەڵەکانی کۆکردەوە و پێی گوتن کە هەواڵێکی ناخۆشی پێیە. هاورێ ناپلیۆن لە سەرەمەرگدایە.

قیژە و زریکەی ئاژەڵەکان بەرز بووەوە. لە پشـــت دەرگاکانی قەڵاکەوە کایان بڵاو کردەوە وئاژەڵەکان لە ســـەر نووکە پەنجە درۆشـــتن و بەچاوی فرمێســـکاوییەوە، لە یەکتریان دەپرســـی گەر ڕێبەرەکەیان کۆچی دوایی بکات، چ قوڕێک بە ســـەردا بکـــەن. وا بڵاو بووەوە کە ســـەرەڕای هەموو ئاگاداریەکان، سنۆباڵ ئاخری کاری خۆی کردووەو توانیویەتی خواردنەکەی ناپلیۆن ژەهراوی بکات.

دەمەو نیوەڕۆ دیسان سکوئیلەر هاتەوە کە هەواڵێکیتر بگەیەنێ. هاورێ ناپلیـــۆن وەک دواین کاری ژیانی خۆی فەرمانی دەرکردووە کە ســـزای خواردنەوەی ئەلکول لەسێدارەدانە.

بەڵام کاتی شـــەو ناپلیۆن باشـــتر بوو. بەیانی ڕۆژی دواتر ســـکوئیلەر مزگێنی دا کە ڕوو لە باشـــبیە و شەوی دواتر ناپلیۆن دەستی بەکار کرد و ڕۆژێـــک دواتر بوو کە ناپلیۆن ئەمری بە ویمپر کرد کە لە ویلنگدن چەند کتێب لە بابەت ئارەق دروســـت کردنی بۆ بکڕێ. حەفتەیەک دواتر ناپلیۆن ئەمـــری کرد کە ئەو پارچە زەوییەی پشـــت باخە میوەکـــە، کە بڕیار بوو لەوەڕگای ئاژەڵە لەکار کەوتووەکان بێ، بکێڵدرێتەوە.

ســـەرەتا گوتیان کە زەوییەکە کەم هێزە و دەبێ دیسان داچێندرێتەوە، بەڵام پاشان ڕوون بووەوە کە ناپلیۆن بڕیاری داوە جۆی تێدا بەرهەم بهێنن.

هـــەر لەم ڕۆژانەدا بوو کە ڕووداوێکی نامۆ قەوما کە کەس ســـەری لێ دەرنەهێنا. شەوێک لە دەور و بەری کاتژمێر دوازدەدا قڕپەی شکانی شتێک

بیسترا و ئاژەڵەکان بە شێواوی لە تەویلەکە هاتنە دەر.

شـــەوێکی مانگەشـــەو بوو. لەبن دیواری تەویلە گەورەکەدا، لە ژێر ئەو دیوارەی کە حەوت فەرمانەکەی لە ســـەر نووسرابوونەوە، پەیژەیەکی شکاو لە ســـەر ئەرزەکە بوو. ســـکوئیلەر بە بێهۆشـــی لە پەنای پەیژە شکاوەکە کەوتبـــوو. لە پەنایدا چرا لەنتەرێک، فلچەیەک و کاســـەیەک پڕ لە ڕەنگی سپی کە هەمووی ڕژابوو دەبینرا. سەگەکان بە پەلە دەوریان گرت. کاتێک حاڵی هاتەوە سەرخۆ، بردیان.

هیـــچ کام لە ئاژەڵـــەکان ســـەریان لـــەم ڕووداوە دەر نەهێنا جگە لە بنجامینـــی پیر کە زیرەکانە لمبۆزی دەجووڵاند و وا دیار بوو کە شـــتێکی لـــێ حاڵـــی ببوو، بەڵام هیچـــی نەدرکاند. چەند ڕۆژ دواتـــر کە موریل لە بەر خۆیەوە حەوت فەرمانەکەی دەخوێندەوە، بۆی دەرکەوت کە دیســـان یەکێک لە فەرمانەکان جۆرێک نووسراوە کە ئاژەڵەکان بە هەڵە لێی حاڵی ببوون. ئاژەڵەکان وایان دەزانی کە بڕگەی پێنجی فەرمانەکە دەڵێ کە هیچ ئاژەڵێک ئەلکول ناخواتەوە لە حاڵێکدا کە چەند وشەیان لە بیر کردبوو.

فەرمانـــی پێنجەم دەیگوت کە هیـــچ ئاژەڵێک بەڕێژەیەکی زۆر ئەلکول ناخواتەوە!

وەرزی ٩

سـمە قلّەشاوەکەی باکسر بۆ ماوەیەکی درێژ لە ژێر چاوەدێری و دەرماندا بوو. دروسـتکردنەوەی دووبارەی ئاشـەکە لە سـبەی رۆژی پاش جێژنی سەرکەوتنەکە، دەستی پێکردەوە. باکسر نەیدەویست تەنانەت یەک رۆژیش کارەکەی بوەسـتێنێ و نەشیدەهێشت کەس دەرک بە ئێش و ئازارەکەی بکات. بەڵام لە بێدەنگی شەوانەدا بە کلووری دەگوت کە سمەکەی زۆری ئازار ئەدات.

کلوور لە گڕ و گیای جۆراوجۆر مەڵهەمی بۆ دروسـت دەکرد و لە سەر زامی سـمەکەی دادەنا. لە گەڵ بنجامین دوو کەسـی زۆریان لە باکسـر دەکرد کە کەمتر ئیش بکات. کلوور دەیگوت سیپەکانی ئەسب بۆ هەمیشە سـەلامەت نابن. بەڵام باکسر گوێنەبیستی ئەم قسانە نەدەبوو و تەنیا هیوای ئەوە بوو کە پێش لەوەی پەککەوتە بێت کاری دروست کردنەوەی ئاشەکە کۆتایی پێ بێت.

لە پێشـدا کاتێـک یاسـاکانی قەڵای ئـاژەڵان دیاریکـران، تەمەنی

لەکارکەوتوویی ئەسب و بەرازەکان دوازدە ساڵ، گاگەل چواردە، سەگ نۆ، مەڕ حەوت، مریشک و قاز پێنج ساڵ دیاریکرا و جیرەی تەواویش بۆ لەکارکەوتووەکان ڕەچاو کرا. لەم ماوەیەدا هیچ ئازەلێک لە کار نەگێڕدرایەوەو بەڵام لەم دواییانەدا زۆر لە سەر ئەم بابەتە قسە دەکرا. ئێستا کە مەزرای پشت باخە میوەکە بۆ داچاندنی جۆ تەرخان کرابوو، دەیانگوت کە سووچێک لە لەوەڕگە گەورەکە بۆ شوێنی حەوانەوەی ئازەڵە لەکارگێڕدراوەکان تەرخان دەکرێ و دەشیانگوت کە جیرەی هەر ئەسپێک ڕۆژی دوو کیلۆ جۆ و لە زستانیشدا شەش کیلۆ وێنجە لەگەڵ یەک گێزەر و ئەگەر بڕەخسێت یەک سێو لە ڕۆژەکانی پشوودا دەبێت.

دوازدەهەمین ساڵیادی لە دایک بوونی باکسەر، هاوکات بوو لەگەڵ ئاخری هاوینی ساڵی داهاتوو. لەم ماوەیەدا گوزەرانی ژیان قورس و ناخۆش بوو. زستان وەک ساڵی ڕابردوو سارد و خۆراکیش بڕێک کەمتر بوو. جیرەی ئازەڵەکان جگە لە بەراز و سەگەکان، کەم کرابووەوە. سکوئیلەر دەیگوت ناکرێت هەموو ئازەڵێک وەک یەک خۆراکی بەر بکەوێت.

هەر چەند وا دیاربوو کە خۆراک لە کەمیدایە، بەڵام بۆ سکوئیلەر کێشە نەبوو کە بە ئازەڵەکانی بسەلمێنێ کە کەم و کورتی نییە، بەڵکوو بارودۆخەکە وایکردووە کە لە جیرەی ڕۆژانەدا، دەست پێوە بگیرێت. سکوئیلەر هەموو کات بەجێی کەم بوونەوە، دەیگوت دەست پێوە گرتن، بەڵام لە چاو کاتی جۆنزە، هەموو شتێک زۆرتر کرابوو. سکوئیلەر بە پەلە چەند ژمارەی بە دوای یەکدا دەخوێندنەوە بۆ ئەوەی بە ئازەڵەکانی بسەلمێنیت کە ئێستا لە چاو ئەو کاتە جۆ، شێلم و وێنجەی زیاتریان هەیە. کاتێکی کەمتر ئیش دەکرێ و ئاوی خواردنەوەشیان سارد و خاوێنترە.

تەمەنەکان درێژتر و پاک و خاوێنی منداڵەکان باشتر بووە. لە تەویلەدا

کای زیاتر هەیە و ئازاری مێشـــەکان کەمترە. ئاژەڵەکان بڕوایان بە هەموو ئەم شتانە دەکرد. لە ڕاستیشدا جۆنز کەم تا کورت لەبیر کرابوو. دەیانزانی کە ژیانی ئەمڕۆیان دژوارە، زۆربەی کات برسین، سەرمایان دەبێ و لە کاتی خەوەکاندا نەبێ، کار دەکەن، بەڵام بێگومان ڕۆژانی ڕابردوو لە ئێســـتاش خراپتر بوو. بەم جۆرە بیر کردنەوانە دڵخۆش دەبوون. ســـەرەڕای ئەمانەش ئەو کاتانە دیل بوون و ئێســـتا ئازاد. هەر ئەم بابەتەش ئەوەی دەردەخست کە ژیانی ئەمڕۆیان لە چاو ڕابردوو سەد قات خۆشترە. شتێکی تریش هەبوو کە هیچ کات سکوئیلەر لە ئاماژە پێکردنی نەیدەبوارد. دەیگوت لەم ڕۆژانەدا دەمی زیاتر بۆ خواردن کراوەن.

لە پاییزدا چوار مانگ دوا بە دوای یەک زان و ســـەرجەم سی و یەک بزەڵەیان بوون، هەمووشـــیان کەم تا کورت وەک یەک دەچوون و بە هۆی ئەوەشەوە کە ناپلیۆن تەنیا یەکانەی ناو مەزراکە بوو، ڕەگەزەکەیان دیار بوو.

بزەڵەکانیش لە چێشـــتخانەکە لە ژێر چاوەدێـــری ناپلیۆندا دەژیان. لە باخەکەدا وەرزشـــیان دەکرد و بۆ گاڵتە کردن لەگەڵ بێچووی ئاژەڵەکانیتر دابڕابوون. هەر لەم کاتانەدا بوو کە هەرکات ئاژەڵێک لە ســـەر ڕێ تووشی بەرازێک ببوایە، لە پەنایەکدا دەوەســـتا تا بەرازەکە دەڕۆیشت. هەروەها باو بوو کە بەرازەکان لە هەر پلەو پایەیەکدا، وەک جیاوازییەک هەموو ڕۆژانی یەکشـــەممە نەوارێکی سەوزیان لە کلک دەبەســـت. تا ڕادەیەک مەزراکە ســـاڵێکی پڕ لە ســـەرکەوتنی پاش خۆی نابوو، بەڵام ئێستاش هەر کەمی پارەیان هەبوو. دەبوایە بۆ قوتابخانە خشت و زیخ و گەچ بکڕدرایە. هەروەها دەبوایـــە بـــۆ کڕینی ئامێرەکانی ئاشـــەکە، نەوت، مۆم و شـــەکر و ... پارە پاشەکەوت بخرایە.

ناپلیـــۆن بەرازەکانی لە خواردنی قەند گێرابووەوە. ئاخر دەیگوت دەبێتە

هـــۆی قەڵەو بوون. هەروەها دەبوایە زۆر پێداویســـتیتر وەک بزمار، دەزوو، خەڵووز، سیم، ئاسن و بیسکویت بۆ سەگەکان بکڕدرایە.

وێنجە و بەشـــێک لە پەتاتەکان فرۆشـــران و فرۆشـــتنی هێلکەش تا شەشســـەد دانە لە حەفتەدا، زیاد کرا. بە جۆرێک کە لەو ساڵەدا جووچکە وەک ساڵانی پێشوو نەبوون و ڕادەی مریشکەکان وەک خۆی مایەوە.

جیرەکە لە مانگی دێســـەمبەردا کەم ببووەوە. لە مانگی فێوریەشدا کەم کرایەوە. هەڵکردنی چرا بە مەبەســـتی دەست پێوەگرتن قەدەغە کرا. بەڵام بەرازەکان بۆخۆیان لە ئاسایشـــدا بوون. لە ڕاستیشدا هەموو لە قەڵەوبووندا بـــوون. لە یەکێک لـــە دوانیوەڕۆکانی کۆتایی مانگی فێوریـــەدا ئازەڵەکان بۆنێکـــی خۆشـــیان هاتە لووت کە نەیاندەزانی چیـــە. با بۆنەکەی لە لای کارگەی دروست کردنی ئاوجۆی پشت چێشتخانەکەوە دەهێنا.

ئەم شـــوێنە لە دوای جۆنزموە چۆڵ کرابوو. یەکێک لە ئازەڵەکان گوتی کە ئەمـــە بۆنی جۆی کۆڵاوە. ئازەڵەکان بە ئیشـــتیاوە بۆنەکەیان هەڵمژی و واشـــیان بیر کردەوە کە لەوانەیە بۆ شـــەو جۆی کۆڵاویان هەبێ، بەڵام هەواڵێک لە جۆی کۆڵاو و گەرم نەبوو. لە یەکشـــەممەی دواییدا ڕاگەیەنرا کـــە بەرهەمی جۆ، تایبەتە بە بەرازەکان. لە زەوی پشـــت باخە میوەکەش جۆ داچێندرابوو.

هـــەر زووش ئەم هەواڵە بڵاو بووەوە کە هـــەر بەرازێک ڕۆژانە نیو لیتر ئاوی جۆی هەیە و چوار لیتریش تایبەتە بە ناپلیۆن کە لە گۆزەی چینیدا بۆیان دەبرد.

ئەو سەختی و ئازارانەی کە ئازەڵەکان دەیانچێشت لە شکۆی قەڵاکەیان کەم دەکردەوە. لەم ڕۆژانەدا، ســـروود و گۆرانی و وتەبێژی و خۆپیشاندان زۆرتر ببوون. ناپلیۆن فەرمانی دەرکردبوو کە خۆپێشـــاندان بکرێ بۆ ئەوەی

سەرکەوتنەکان جێژن بگرن.

ئاژەڵەکان لە کاتی دیاریکراودا دەستیان لە کار دەکێشایەوە و لە شوێنێکی تایبەتدا وەک سەرباز ڕیز دەبوون و ڕێدەکەوتن. بەرازەکان لە پێشەوە و بە دوای ئەوانیشدا ئەسپەکان، گاگەلەکە، مەڕەکان و باڵندەکان ڕێپێوانیان دەکرد. سەگەکانیش لە هەر دوو لای ڕیزەکەوە درۆیشتن و لە پێش هەمووشیانەوە کەڵەشێرەکەی ناپلیۆن بوو. باکسر و کلوور ئەو ئاڵا سەوزەیان هەڵدەگرت کە لە سەری نەخشی سم و شاخێک کێشرابوو و دروشمی بڕی هاوڕێ ناپلیۆنیش نووسرابوو. لە دواییدا ئەو شێعر و هەڵبەستانەی بە ناپلیۆنیان هەڵدەگوت، دەخوێندرانەوە. ئەوکات سکوئیلەر لە مەڕ دواپین پێشکەوتنەکان و زیادبوونی بەروبووم کەمێک ئەدوا. هەروەها فیشەکێکیش دەتەقێندرا. مەڕەکان زۆریان حەز لە خۆپیشاندان بوو. هەر کاتێش پۆلێک لە ئاژەڵەکان کە لە نەبوونی بەرازەکان و سەگەکاندا لە سەر بابەتێک دەستیان دەکرد بە گلەیی کردن و ناڕەزایەتی دەربڕین، ئەوە مەڕەکان ئەوانیان بە باڕەبارِ (چوارپێ باش دوو پێ خراپ) بێدەنگ دەکرد. بە شێوەیەکی گشتی ئاژەڵەکان لەم جۆرە جێژنانە چێژیان وەردەگرت و ئەوەیان بیر دەهاتەوە کە خاوەن و ئەربابی خۆیانن و ئیشێکیش کە دەیکەن بەس بۆ خۆیانە و ئەمەش دەبووە هۆی حەسانەوەیان.

بە هەر شێوەیەک بێ، بە گۆرانی و خۆپیشاندان و وتەبێژی سکوئیلەر و تەقاندنی گوللە و قووڕەقووڕی کەڵەشێرەکە و هەڵدانی ئاڵاکە بۆ ماوەیەکی کورت لە بیر خۆیان دەبردەوە کە سکیان خاڵیە و برسیانە.

لە مانگی ئاوڕیلدا لە قەڵای ئاژەڵان، کۆمارییەت ڕاگەیەنرا و پێویستی کرد کە سەرکۆمارێک هەڵبژێردرێ. لە ناپلیۆن زیاتر پاڵێوراوێک نەبوو، هەر بۆیەش ئەو بە زۆرینەی دەنگەوە بوو بە سەرۆکی ئەو کۆمارە. هەر لە

ڕۆژی هەڵبژاردنەکەدا بوو کە قسە و باسێکی تازە لە ناو ئاژەڵەکاندا سەری هەڵدا. ئەویش ئەمە بوو کە گوێا بەڵگەی تازە دۆزراونەتەوە کە دەسەڵمێنن سنۆباڵ سەرەڕای ئەوەی کە دەیهەویست شەڕی گادانەکە شکست پێبێنێ، لە ڕاستیدا ئەو لەو شەڕەدا وەک سەرکردەیەکی هێزی مرۆڤەکان بە دروشمی «بۆی مرۆڤایەتی» هاتۆتە ناو شەڕەکەوە و ئەو برینەی کە ئێستاش کەسانێک لە یادیان ماوە، جێی زامی ددانەکانی ناپلیۆن بووە.

لە ناوەڕاست مانگی هاویندا، موزز، قەلەڕەشە مالیەکە، دوای چەند ساڵان دیسان گەڕایەوە بۆ قەڵاکە. هیچ گۆڕانێکی بە سەردا نەهاتبوو. دیسانەوە نەکرکار بوو و ئێستاش باسی لە وڵاتی شیر و هەنگوین دەکرد. لە سەر کۆتە دارێک هەڵدەنیشت و باڵە ڕەشەکانی لە یەک دەدان و هەر کەسیش کە مەجالی پێدەدا ئەوە سەری قسەی لەگەڵ دەکردەوە. بە دەندووکە درێژەکەی ئیشارەتی بە ئاسمان دەکرد و بە تام و چێژەوە دەیگوت: «هاورێیان لەو سەرەوە، ڕێک لە پشت ئەو هەورانەوە، وڵاتی شیر و هەنگوینە. ئەو وڵاتەی کە ئێمەی ئاژەڵی ماندوو و نەحەساوە تێیدا بۆ هەمیشە لە ماندوویی کار ڕزگارمان دەبێ». هەروەها دەیگوت کە لە یەکێک لە فڕینە دوور و درێژەکانی، چاوی بەو شوێنە کەوتووە. مەزرای نەبڕاوەی شەوەر و پەرژینی زێڕین کە قەند و کولیچەی لێدەڕوێن، بەر چاو کەوتوون. زۆرێک لە ئاژەڵەکان بڕوایان بە وتەکانیان دەکرد. بیر و بۆچوونیشیان وابوو کە ژیان ئێستا بۆ ئەوان پڕە لە ئازار و ناخۆشی. لە ڕاستیشدا دەبێ جیهانێکی باشتر و شوێنێکی خۆشتر هەبێ.

شتێک کە تێگەیشتنی دژوار بوو، ڕەوشتی بەرازەکان لە بەرابەر موززدا بوو. وتەکانی ئەویان لە مەڕ وڵاتی شیر و هەنگوین بە شێوەیەکی سووکایەتی پێکردن، بە درۆ دەزانی بەڵام سەرەڕای ئەمانەش ئیزنیان دابوو

کــە بێ ئەوەی ئیش بکات لە مەزراکەدا بمێنێتەوە و تەنانەت رۆژانە یەک بنکە پیالەیان ئاوجۆ بۆ ڕەچاو کردبوو.

باکسر دوای ئەوەی زامی ســمەکەی سارێژ بوو، زیاتر لە پێشوو کاری دەکرد. لە ڕاستیدا ئەو ساڵە هەموو ئاژەڵەکان بە خۆڕاگرییەوە کاریان کرد.

بێجگە لە کاری مەزراکە و دروســت کردنەوەی بینای ئاشــەکە، کاری دروست کردنی قوتابخانەی بزەڵە بەرازەکانیش لە سەرەتای مانگی مارسدا دەستی پێکردبوو. زۆر کات ئیش کردنی چەند کاتژمێری بە خواردنی کەمەوە لە تاقەت بە دەر بوو. بەڵام باکســر لــە کارکردنی خۆیدا هیچ کات کەمی نەدەهێنا. لەوەی کە دەیگوت یان دەیکرد، نیشــانەیەک لە کەم بوونەوەی هێزەکەی نەدەبینرا. بەس لە ڕواڵەتدا تۆزێک تێکشکابوو. پێستەکەی وەک جاران نەئەدرەوشــایەوە و کەفەڵەکانیشی چرچ و لۆچ ببوون. دەیانگوت کە بە شــینکەی بەهار باش دەبێت. بەهار هات و باکســر قەڵەو نەبووەوە. زۆر جاران لە شــوێنی هەورازدا هەموو هێزی خۆی کــۆ دەکردەوە بۆ ئەوەی قورســاییەک ڕابکێشێ، بەڵام وا دیار بوو ئەو شتەی کە ئەوی لە سەر پێ ڕاگرتــووە، بەس بیــر و باوەڕییەتی. لەم جۆرە کاتانەدا لێوەکانی شــێوەی «مــن زیاتر ئیش دەکەم»ی بە خۆوە دەگرت. چیدی دەنگی دەر نەدەهات. کلوور و بنجامین دیســانەوە وەبیریان دەهێنایەوە کە ئاگاداری لەشساخی خۆی بێت و دیســانەوەش باکسر گوێی پێنەئەدان. دوازدەهەمین ساڵۆژی لــە دایکبوونی نزیک دەبووەوە. هیچ شــتێک بەلایەوە گرنگ نەبوو. تەنیا ئەوە نەبێ کە بە تەما بوو پێش لە کارگێڕانەوەی، بەردی تەواو بۆ دروست کردنەوەی ئاشەکە کۆ بکاتەوە.

شــەوێکی درەنگ وەخت لە وەرزی هاویندا، هەواڵێک هات کە باکسر کارەساتێکی بۆ پێشهاتووە. باکسر شەو بە تەنیا بۆ ڕاکێشانی بارێکی قورس

بۆ لای ئاشەکە چووەتە دەر. ئەو کات سەلامەت بوو بەڵام دوو کۆتر بە پەلە هەواڵیان هێنا کە باکسر لە سەر تەنیشت کەوتووە و ناتوانێ هەڵبستێتەوە. نیوەی زیاتری ئاژەڵەکان بەرەو لای ئاشەکە ڕێکەوتن. باکسر لە سەر ئەرزەکە کەوتبوو. بە جۆرێک ملی لە بەینی مااڵبێنی گارییەکەدا گیری کردبوو کە تەنانەت نەیدەتوانی سەریشی بەرز بکاتەوە. چاوی نووقاندبوو و هەموو لەشی شەاڵڵی ئارەقە ببوو. خوێنی لە دەم دەهات. کلوور لە تەنیشتیەوە چۆکی دادا و پرسی: «باکسر تۆ باشی؟» باکسر بە دەنگێکی کزەوە وەاڵمی دایەوە: «سییەکانم ئازارم دەدەن. بەاڵم گرنگ نییە. وا بزانم کاری ئاشەکە بێ منیش تەواو دەبێ. بە ڕادەی پێویست بەرد کۆ بووەتەوە. خۆ منیش هەتا یەک مانگیتر ئیشم دەکرد. گەر ڕاستیشت بوێ زۆر لە مێژ بوو بیرم لە کارگێڕانەوەم دەکردەوە. واشم لێکدابووەوە کە بنجامینیش پیر بووە و لە کار دەگێڕدرێتەوە و بۆ تەنیاییم هاودەنگم دەبێ». کلوور گوتی: «دەبێ زوو فریای کەوین. یەکێک بە پەلە بڕوات و سکوئیلەر خەبەر بکات». بۆ خەبەردار کردنی سکوئیلەر هەموو بە هەاڵدان ڕۆشتن. تەنیا کلوور مایەوە و بنجامین کە لە تەنیشت باکسرەوە دانیشت و بێ ئەوەی شتێک بڵێت بە کلکە درێژەکەی مێشەکانی لە باکسر دوور دەخستنەوە.

دوای چارەکە وەختێک سکوئیلەر بە شەڵەژاوی هات و گوتی: «هاوڕێ ناپلیۆن لەو ڕووداوە ناخۆشەی کە بۆ یەکێک لە دڵسۆزترین خزمەتکارانی قەاڵکە پێش هاتووە، بە داخ و کەسەرێکی زۆری دەزانێ و خەریکی ڕێ شێاڵنە بۆ ئەوەی بینێرێ بۆ نەخۆشخانەی ولینگتن». ئەم هەوااڵ تا ڕادەیەک بوو بە هۆی شەڵەژانی ئاژەڵەکان. بێجگە لە مالی و سنۆباڵ هیچ کام لە ئاژەڵەکان تا ئەو کاتە قەاڵکەیان جێنەهێشتبوو. هەروەها ئاژەڵەکانیش نەیاندەویست کە هاوڕێ نەخۆشەکەیان بچێتە ژێر چاودێری مرۆڤەکانەوە.

بەڵام سـکوتیلەر دەیگوت کە پزشکی ئاژەڵەکان باشتر دەتوانێ چارەسەری نەخۆشی باکسر بکات، هەر بۆیەش ئاژەڵەکان ڕازی بوون. دوای نیو کاتژمێر باکسر تا ڕادەیەک باشتر بوو. بە لارەلار و گێڕەگێڕ بەرەو تەوێلەکە ڕۆیشت. کلوور و بنجامین شوێنێکیان بە گیای وشک بۆ خۆش کردبوو.

باکسـر دوو ڕۆژ لە تەوێلەکە مایەوە. بەرازەکان شووشەیەکی گەورەی پڕ لە دەرمانێکی ڕەنگ سـووریان لە سـندوقە دەرمانەکـەی ناو ژووری خۆشووشـتنەکە دیبووەوە کە بۆ باکسریان نارد. کلوور ڕۆژی دوو جارێ لە دەرمانەکەی دەدا بە باکسر و شەوانەش لە لای دەمایەوە و قسـەی لەگەڵ دەکرد و بنجامینیش مێشەکانی لێ دەردەکرد.

باکسـر پێی دەگوتن لەو شتەی کە بە سـەری هاتووە نیگەران نییە. ئەگەر باش وەبێ دەتوانێ هیوادارێ کە سـێ ساڵیتر تەمەن بکات و هەر لـە ئێستاشـەوە بیر لەو کاتە پڕ لە حەسـانەوە دەکا کە لە گۆشـەیەکی لەوەڕگەکەدا دەیباتە سـەر. ئەمە بۆ یەکەم جار بوو کە باکسر مەجالی بیر کردنەوەی بۆ ڕەخسـابوو. دەیگوت بڕیـارم داوە لەو ماوەیەی کە ماویەتی ئەو بیست ودوو پیتەی تر فێر ببم.

بنجامین و کلوور تەنیا دوای ئیش دەیانتوانی لە لای باکسـر بمێننەوە. لە نیوەڕۆدا بوو کە بارکێشـەکە بۆ بردنی باکسـر هات. لەو کاتەدا هەموو ئاژەڵەکان لە ژێر چاودێری بەرازێکدا خەریکی بژار کردنی ناو شـێلمەکان بوون. هەموو بە بینینی بنجامین کە بە چوار نالّ و زەڕەزەڕ لە لای قەڵاکەوە دەهات، واقیان ورما. ئەمە یەکەم جار بوو کە بنجامین بەو شێوەیە دەبینرا و بە دڵنیاییەوە یەکەم جاریش بوو کە ئەویان لە کاتی چوار نالّ ڕۆیشـتن دەبینی. هـاواری کرد، پەلە کەن! خەریکن باکسـر دەبەن! ئاژەڵەکان بێ ئەوەی چاوەڕێی ئیزن دانی بەرازەکە بن، دەسـتیان لە کار کێشایەوە و بە

پەلە بەرەو خانووەکە هەلاتن. لەوێ، لە حەوشـــەی تەویلەکەدا بارکێشێکی گەورەی دوو ئەســـپە، کە بە دەوروبەریەوە نووسراوەی پێوە بوو، ڕاگیرابوو. پیاوێکی ڕوالەت شەیتانیش کە کڵاوێکی ڕەنگاوڕەنگی کورتی لە سەردا بوو، لە جێی لێخووڕەکەی دانیشتبوو. جێی باکسریش لە تەویلەکەدا چۆڵ بوو.

ئاژەلەکان لە دەوری بارکێشەکە خڕ بوونەوە و بە پۆل دەیانگوت: «خودا ئاگادارت بێ باکسرا».

بنجامین لە کاتێکدا کە سمکۆڵی دەکرد و جووتەی دەهاویشتن، هاواری کرد: «ئەی گەمژانە! نابینن لە دەوری بارکێشەکە چی نووسراوە؟»

ئـــەم ئاکارەی بنجامین، بـــوو بە هۆی ئەوە کە ئاژەلـــەکان بکەونە بیر کردنـــەوە. بێدەنگی هەموویانی داگرت. مۆریل پچڕ پچڕ دەســـتی کرد بە خوێندنەوەی وشەکان بەڵام بنجامین ئەوی لاناو بەمجۆرە خوێندییەوە :

«ئاڵفرد سیمۆندز، گا کوژ و دەباخی شاری ولینگدون، فرۆشیاری پێست و کوود و ئێسکی ئاژەڵ، دروســـتکەری کولانەی سەگ. ئێوە نازانن مانای چییە؟ خەریکن باکسر دەبەن بۆ کوشتارگا!!».

هاوارێـــک لـــە نیگەرانیەوە لـــە قورگی ئاژەلەکان هاتـــەدەر و هەر لەم کاتەدا ئەو پیاوەی کە لە جێی لێخووڕەکە دانیشـــتبوو بە قەمچییەکەی لە ئەسپەکانی دا و بارکێشەکە بە پەلە دوور کەوتەوە. کلوور هەوڵیدا بە چوار نالّ بڕوا، بەڵام دوا کەوت و هاواری کرد: «باکســـرا وەرە دەر، زووکە، وەرە دەرا گەرەکیانە بتکوژن».

هەموو ئاژەلەکان دووپاتیان کردەوە، «وەرە دەر باکســـر وەرە دەرا» بەڵام بارکێشـــەکە دوور کەوتبووەوە و ڕوون نەبوو کە باکســـر وتەکەی کلووری گـــوێ لێبووبێ. دوای ماوەیەک دەم و چاوی باکســـر لە بەر پەنجەرەکەدا نەماو دەنگی سمکۆڵەکانی لە ناو بارکێشەکەدا دەهاتە دەر. هەوڵی دەدا بە

لەقە رێگایەک بۆ چوونە دەرەوە وەدۆزێ.

لە ڕابردوودا چەند لەقەی باکسر بارکێشەکەی وەک قووتوی شەمچەیەک وردە دەکرد، بەڵام بە داخەوە کە ئەو هێز و تاقەتەی نەمابوو! دوای ماوەیەک چیتر دەنگی سـمکۆڵ کردنی باکسر نەبیسترا. ئاژەڵەکان لەوپەڕی هیوا بڕاویدا بە ئەسپەکانی بارکێشـەکەیان دەگوت: «هاورێیان! براکەی خۆتان بەرەو مردن مەبەن!».

بەڵام ئەوان نەزانتر لەوەی بوون کە لە ڕاستی رووداوەکە تێبگەن. بەس گوێچکەکانیان قوت کردبووەوە و خێراتر دەڕۆیشتن. ئیتر باکسر نەدەبینرا. ئاژەڵەکانیـش دەرەنگ بیریان لەوە کردەوە کە دەرگا پێنج پاشـکۆلییەکە دابخەن. بارکێشـەکە لە دەرگاکەوە گوزەرا و لە بەر چاو ون بوو. باکسر بۆ جارێکیتر نەبینرایەوە.

پاش سـێ رۆژ ڕاگەیەنرا کە سەرەڕای هەوڵی زۆر بۆ چارەسەر کردنی باکسر بە داخەوە لە نەخۆشخانەی ولینگدون مردووە!

سکوئیلەر هەواڵەکەی ڕاگەیاند و گوتی خۆم لە دواییین ساتەکانی ژیانیدا لە لای بووم. سـکوئیلەر چمکی بەرز کردەوە و چاوەکانی سـڕی و گوتی: «دڵتەزێنترین دیمەن بوو کە لە ماوەی ژیانمدا بینیومە. من تا هەناسـەی ئاخر بە سـەریەوە بووم. باکسر لە دواییین کاتەکانی ژیانی، بە دەنگێکی کز کە بە دژواری دەبیسـترا، بە گوێمدا چرپانـدی و گوتی کە تەنیا پەژارەم ئەمەیە کە پێش تەواو بوونی ئاشـەکە دەمرم». هەروەها سـکوئیلەر گوتی: «دواییین قسـەکانی ئەمانە بوون: هاورێیان بۆ پێشەوە، بە ناوی ڕاپەڕین بۆ پێشـەوە، هەر بژی یاسـای ئاژەڵان، هەر بژی هـاوڕێ ناپلیۆن و ناپلیۆن ڕاستە».

لێرەدا لە کتوپڕ هەڵس‌وکەوتی سـکوئیلەر گۆڕا. دوای ماوەیەک دەرەنگ

کـــردن و پێـــش ئەوە درێژە بە قســـەکانی بدات بە چـــاوە وردەکانی و بە شـــێوەیەکی دردۆنگانـــە و بە پەلە ســـەیری دەور و بەری کـــرد و گوتی: «ڕاپۆرتیان داوە کە کاتی ڕۆیشـــتنی باکسر پڕوپاگەندەی گەمژانە لە ئارادا بووە. گۆیا بە بینینی بارکێشـــەکەی ســـیمۆندزی گاکـــۆژ، وایان زانیوە کە باکســـر دەبردرێ بۆ کوشـــتارگا. باوەڕ ناکرێ کـــە ئاژەڵێک تا ئەم ڕادە بێ عەقڵ بێ». ســـووڕێکی بە کلکی دا و یەک دوو جـــاران ئەم بەر ئەو بەری کـــرد و بـــە ڕق و تووڕەییەوە هاواری کرد: «هاوڕێیان ئێوە دەبێ تا ئێســـتا ڕێبەرەکەی خۆتان ناسیبێت. ڕوون کردنەوەی ئەم شتە ئاسانە. ئەو کابرایە بارکێشـــێکی کڕیوە کە پێشتر ئی قەسابێک بووە و ئێستاش نووسراوەکانی پاک نەکردۆتەوە و هەر ئەمەش بۆتە هۆی ئەوە کە داڵغە دروست بکات بۆ پۆلێک ئاژەڵی گەوج».

ئاژەڵەکان بە بیستنی ئەم هەواڵە دڵنیا بوون و کاتێکیش کە سکوئیلەر بە وردی باســـی چاودێـــری و ئەو دەرمانە گـــران بەهایانەی بۆ کردن کە ناپلیۆن بێ دواکەوتن لە کیســـەی جوامێری خۆی کڕیبوونی، ئاژەڵەکان بە تەواوی ئاســـوودە بوون و هیچ دوودڵیان نەما. ئـــەو پەژارەش کە بە هۆی مردنی هاوڕێکەیان لە دڵیان خزابوو، بەو باوەڕەی کە هاوڕێکەیان لە دواییین ساتەکانی ژیانیدا دڵخۆش بووە، کەم بووەوە.

ناپلیۆن لە کۆبوونەوەی یەکشـــەممەی دواییدا، بەشداری کرد و بۆ ڕێز گرتن لە باکسر چەند وتەی ئاراستە کرد و گوتی کە گێرانەوەی لاشەکەی باکسر گوونجاو نەبوو بەڵام ئەمری کردووە تاجەگوڵینەیەک لە درەختەکانی باخەکە دروست بکەن و لە سەر گۆڕەکەی باکسر دایبنێن. هەروەها گوتی کە بەرازەکان دەیانهـــەوێ دوای چەند ڕۆژ میوانییەک بۆ بیرەوەری و ڕێز لێنانی باکسر پێک بێنن. ناپلیۆن وتەکانی بە بیر هێنانەوەی دوو دروشمی

سەرەکی باکسەر دوایی هێنا «من زیاتر ئیش دەکەم» و «هەموو کات وتەکانی ناپلیۆن ڕاستن» گوتیشی که جێی خۆیەتی ئەم دوو دروشمە ببێتە ئاوێزەی گوێی هەموو ئاژەڵێک. ڕۆژی میوانییەکە ماشینە باربەرەکەی دووکانەکەی وینگدون هات بۆ مەزراکە و چەکمەزەیەکی گەورەی دا بە بەرازەکان.

ئەو شەوە لە خانوو بەرەکە دەنگی گۆرانی دەهات و لە دواییش دا دەنگی زرینگە و شریخەی شکانی شیشە و پیالّە بیسترا. تا نیوەڕۆی ڕۆژی دوای ئەو شەوە لە قەڵاکەدا هات و چۆ نەبوو. بڵاو بووەوە کە بەرازەکان لە شۆێنێکی نەزانراوەوە پارەیان بۆ کرپنی چەکمەزەیەکی تر ویسکی، بەدەست هێناوە!

□

وەرزی ١٠

چەند ساڵ ڕابرد. وەرزەکان یەک بە دوای یەکدا دەهاتن و دەڕۆیشتن. تەمەنی کورتی ئاژەڵەکان بەسەر دەچوو. سات و وەختێک هات کە بێجگە لە کلوور و بنجامین و موزز و چەند بەرازی تر ئاژەڵێک نەبوو کە پێش ڕاپەڕینەکەی لە بیر بێت. مۆرێل نەمابوو. بلوبڵ و جسی و پینچڕیش هەروەها. جۆنزیش لە یەکێک لە خەستەخانەکانی نەخۆشە ئەلکوللییەکان گیانی لەدەست دابوو. باکسریش لە لای چەند کەسی دەگمەن نەبێ، هەر لە بیر نەمابوو. کلوور ببوو بە ماینەکی پیر کە بازووڵەکانی بێ هێز ببوون و چاوەکانی خەریک بوو ئاویان دەهێنا. دوو ساڵ لە تەمەنی لە کار گێڕانەوەی گووزەرابوو، بەڵام لە ڕاستیدا تا ئەم کاتە هیچ ئاژەڵێک لەکار نەگێڕدرابووەوە. زۆر لە مێژ بوو باسێک لەو زەوییە نەدەکرا کە بڕیار بوو تەرخانی کەن بە ئاژەڵە لە کار گێڕدراوەکان. ناپلیۆن ئێستا بەرازێکی یەکانەی پیر بوو بە کێشی سەد و بیست وپێنج کیلۆوە. سکوئیلەر بەڕادەیەک قەڵەو ببوو کە بە زەحمەت چاوەکانی بۆ هەڵدەهات. بەڵام بنجامین چۆن بیندرابوو هەر

وا مابـــوەوە. جگـــە لەوەی دەور و بەری لمبۆزی بـــۆز ببوو، گۆڕانێکی وای تێدا بەدی نەدەکرا و دوای مردنی باکســـریش مڕ و مۆچتر ببوو. کەمتر لە جارانیش دەدوا. هەر چەندە بەو جۆرەی کە لە ســـەرەتاوە چاوەڕوان دەکرا نەبـــوو، بەڵام تـــا ڕادەیەک ئاژەڵی مەزراکە زیادیـــان کردبوو. ئاژەڵانێک لە دایک ببوون کە ڕاپەڕین بە لایانەوە وەک ئەفسانەیەکی دوور وابوو کە دەم بە دەم پێیان گەیشـــتبوو. هەروەها ئاژەڵێتـــر کڕدرابوون کە پێش هاتنیان هیچ کات ئەم شـــێوە چیرۆکەیان نەبیستبوو. ئێستا مەزراکە جگە لە کلوور سێ ئەسپی دیکەی هەبوو. ئەسپەکان باش و بەرچاو بوون. بە باشی کاریان دەکرد و هاوڕێی باش بوون، بەڵام گەمژە بوون. هیچ کامیان لە فێر بوونی پیتەکان، لە پیتی «ب» ســـەر نەکەوتن. هەر شتێک کە لە بارەی ڕاپەڕین و بنەما ئاژەڵییەکانەوە بۆیان باس دەکرا، وەریان دەگرت. بە تایبەت کە لە لایەن کلوورەوە بوایە. وەک دایکێک ڕێزیان لە کلوور دەگرت، بەڵام پێتان وانەبێ شتێکی ئەوتۆیان لێ حاڵی ببوایە.

بار و دۆخی مەزراکە ڕێکتر و باشـــتر لە پێشوو بوو. تەنانەت بە کڕینی دوو پارچە زەوی لە ئاغای پیل کینگتن، بەربڵاوتریش ببوو. ئاشەکە دواجار بە سەرکەوتووانە دروســـت کرابوو و مەزراکە ئامێری گێرە کردن و وێنجە دروونی هەبوو. خانووبەرەی تازەی لێ ســـاز کرابـــوو. وێمپر ببووە خاوەنی گارییەکی یەک ئەســـپە. هیچ کات لە ئاشـــەکە بۆ دروست کردنی وزەی کارەبـــا بەهرە وەرنەگیرا. بەس بۆ هارینی دانەوێڵـــە کەڵکی لێ وەردەگیرا کە بەهرەیەکی باشـــی هەبوو. ئاژەڵەکان بە دڵ گەرمیەوە خەریکی دروست کردنی ئاشـــێکیتر بوون تا پاش تەواو بوونی، ئامێری دروست کردنی وزەی کارەبای تێدا بەکار بهێنن. باســـێک لەو ژیانە خەیاڵاوییەی کە کاتی خۆی سنۆباڵ مێشـــکی ئاژەڵەکانی پێ پڕ کردبوو، نەبوو. تەویلەی ڕووناک، ئاوی

سارد و گەرم لە تەویلەکاندا، سێ رۆژ کار کردن لە حەفتەدا، هیچ کام یاسیان لێ نەدەکرا. ناپلیۆن گوتبووی ئەم شتانە دژی بنەمای ئازەڵگەرین و کامەرانی لە کاری زۆر و ژیانی ساکاردایە. مەزراکە دەوڵەمەند ببوو، بێ ئەوەی ئازەڵەکان، بێجگە لە بەراز و سەگەکان، دەوڵەمەندیان پێوە دیار بێ. بۆی هەیە ئەم بار و دۆخەش بە هۆی ئەوەوە بێ کە ڕادەی سەگ و بەرازەکان زۆر ببوون. هەڵبەت وانەبوو کە ئەوان کار نەکەن بەڵام بە پێی توانا و یاسای خۆیان ئیشیان دەکرد. هەر بەو جۆرە کە سکوئیلەر مەسەلەکانی شی دەکردەوە و هیچ کاتیش ماندوو نەدەبوو، ئیدارە کردن و چاودێری مەزراکە پێویستی بە کاری زۆر نەدەکرد. جۆری کارەکەی وابوو کە ئەو ئازەڵانەی نەزانتر بوون، لە تێگەیشتنی بێ توانا بوون. سکوئیلەر بە ئازەڵەکانی دەگوت کە بەرازەکان دەبێ هەموو ڕۆژێک بۆ پۆلێ کاری مێشک ماندووکەر، کە بە «بەڵگە»، «ڕاپۆرت»، «پێش نووس» و «بەیاننامە» ناوی لێدەبردن، خۆ هیلاک بکەن. بەو مانایە کە هەموو ڕۆژێک لاپەڕەی گەورەی پەرتووکیان بە وردی لە نووسراوە پڕ دەکرد و لە پاشاندا دەیانسووتاند. سکوئیلەر دەیگوت ئەم کارە بۆ پێش بردنی کار و باری مەزراکە، بایەخدار و پێویستە.

بەڵام لە ڕاستیدا لە ئیشی بەراز و سەگەکان کە ڕادەشیان زۆر بوو و هەموو کاتیش ئیشتیای خواردنیان هەبوو، خۆراک بەرهەم نەدەهات. ژیانی ئازەڵەکانیتر هەر وەک پێشتر وابوو و هیچ گۆڕانێکی بە سەردا نەهاتبوو. زۆربەی کات برسی بوون. لە سەر لەوێچێ کا دەنوستن. لە ئەستێڵەئاوەکە دەیانخواردەوە. لە مەزراکە کاریان دەکرد. لە زستاندا بە هۆی سەرما و لە هاویندا بە هۆی مێشەوە لە ڕەنج و ناخۆشیدا بوون. ئەوانەی کە پیرتر بوون جار و بار هەوڵیان دەدا بە بیری بێنەوە کە لە یەکەم ڕۆژەکانی

ڕاپەڕینەکەدا، ئەو کاتەی کە تازە جۆنز لە مەزراکە دەرکرابوو، بار و دۆخەکە لە ئەمڕۆ باشـــتر بوو یان نا. بەڵام شتێکیان بیر نەدەهاتەوە و پێوەرێکی وا نەبوو کە ژیانی ئێســـتایان لەگەڵ کۆندا هەڵســـەنگێنن. بەس ڕاپۆرتەکانی ســـکوئیلەر بوون کە بە شـــێوەیەکی نەگۆڕدراو نیشانی دەدا هەموو شتێک بەرەو باشی دەڕوا. مەسەلەکە بۆ ئازەڵەکان وەک گرێ پووچکەیەک وابوو کە کردنەوەکەی دژوار بوو. لە لایەکیتریشەوە ئازەڵەکان کاتی بیر کردنەوەیان نەبوو. تەنیا بنجامین بوو کە دەیگوت هەموو کون و قوژبنی تەمەنی دریژی خۆی لە بیرە و دەزانێت کە هەموو شتێک هەر ئەوەیە کە پێشتر بووە و لە داهاتووشدا هەروا دەبێ. ژیان نە خراپتر دەبێ و نە باشتر. هەروەها دەیگوت کە برسیەتی و ماندوویی و ژێر چەپۆکی یاسای نەگۆڕدراوی ژیانن.

سەرەڕای هەموو ئەم شتانە هیچ کات ئازەڵەکان دڵسارد نەبوون. تەنانەت بۆ ساتێکیش خۆشی و مەزنی ئەوەیان لەبیر نەکرد کە یەکێک لە ئەندامانی کۆمەڵەی قەلای ئازەلانن. لە هەموو ئینگلیزدا مەزراکەیان تەنیا مەزرایەک بوو کە ئی ئازەلان بوو و هەر ئەوانیش بەڕێوەیان دەبرد.

هەمـــوو ئازەڵـــەکان و تـــازە هاتووەکانیش کە لە چەند فەرســـەخیەوە هاوردەی ئەوێ کرابوون، بە چاوێکی تێکەڵ بە ئافەرینەوە دەیانڕوانییە ئەم بابەتە. ئەو کاتەی دەنگی تەقینی تۆپەکەیان دەبیســـت و ئالا سەوزەکەیان بە شەکاوەیی دەبینی، ناخیان پڕ دەبوو لە خۆشی و سەری قسە دەکرایەوە و بـــاس لـــەو ڕۆژە پیرۆزانە دەکـــرا کە جۆنز دەرکرا و حـــەوت فەرمانەکە ڕاگەیەندرا و باسی ئەو شەڕانەش کە مرۆڤە شەڕ ئەنگێزەکان تێیدا شکست دەدران، وەک چیرۆکێکـــی پاڵەوانی دەگێڕدرانەوە. ئێســـتاش خەویان بەو ڕۆژانەوە دەدی و باوەڕیشـــیان بە وتەکانی مێجر هـــەر مابوو کە دەیگوت مرۆڤەکان ڕاو دەنرێن و کۆماری مەزرا سەرسەوزەکانی ئینگلیز دادەمەزرێ.

دەیانگوت ڕۆژێک ئەوە ڕوو دەدات، بەڵام لە وانەیە ئەو ڕۆژە لە داهاتوویەکی نزیکـــدا بێ. یاوەکوو لە ماوەی تەمەنی هیچ کام لە ئەواندا نەبێ. بەڵام ئەو ڕۆژە هەر دێت. ئێســـتاش ئاهەنگی ســـرووەی ئاژەڵانی ئینگلیز بە دزییەوە دەخوێندرایـــەوە. گەرچی نەیاندەوێرا بە بـــەرزی بیخوێننەوە، بەڵام هەموو ئاژەڵەکان ئەو ســـرووەیان دەزانی. ڕاســـتە کە ژیانیـــان دژوار بوو، هەموو ئاواتەکانیـــان بەدی نەهاتبوو. ئەشـــیانزانی کە وەکـــوو ئاژەڵانیتر نین. گەر برسین، بە هۆی بوونی مرۆڤەکانەوە نییە. گەر زۆر کار دەکەن بۆ خۆیانە و هیچ بوونەوەرێک لە ناویاندا نییە کە لەســـەر دوو پێ بڕوا. کەس بە ئەرباب بانگ ناکەن و هەموو چوار پێیەکان یەکسانن.

ڕۆژێکی ســـەرەتای هاوین، سکوئیلەر فەرمانی دا کە مەڕەکان لە تەکیا بچن بۆ زەوییە بەر بڵاوەکان کە دوور لە مەزراکە بوو و بە تەمام داپۆشرابوو.

مەڕەکان لە ژێر چاوەدێری سکوئیلەردا ئەو ڕۆژە بە لەوەڕین ڕایانبوارد.

سکوئیلەر شەو بە هۆی گەرم بوونی ئەو شوێنە گەڕایەوە بۆ مەزراکە و بە مەڕەکانیشی گوتبوو کە لەو شوێنە بمێننەوە. مەڕەکان یەک حەوتەی تەواو مانەوە و لەو ماوەیەدا ئاژەڵەکانیتر هەواڵێکیان لە مەڕەکان نەبوو. سکوئیلەر زۆربەی کات لەگەڵ ئەوان بوو و دەشیگوت کە خەریکە سرووەیکی تازەیان فێر دەکا و پێویستە ئەم ئەرکە لە شوێنی چۆڵ و بێدەنگدا بەجێ بهێنێ.

شـــەوێکی خۆش بوو. مەڕەکان تازە گەڕابوونـــەوە و ئاژەڵەکانیش تازە دەستیان لە کار کێشابووەوە کە دەنگی حیلکەی ئەسپێک لە حەوشەکەدا بیســـترا. ئاژەڵەکان بە ترسەوە لە جێی خۆیاندا وەستان. ئەو دەنگە دەنگی کلوور بوو. کلوور دیســـان حیلکاندی، هەر بۆیە ئاژەڵەکان تێکڕا بە چوارناڵ هێرشـــیان بردە ناو حەوشەکە. ئەوەی کە کلوور دیبووی، ئەوانیش بینیان. بەرازێـــک خەریـــک بوو لە ســـەر دوو قاچی دواوەی دەڕۆیـــی. بەڵێ ئەوە

سکوئیلەر بوو. وەک ئەوەی وابوو کە هێشتا بە سەر کارەکەیا زاڵ نییە و ناتوانێت لەشە قورسەکەی لەو شێوازەدا ڕابگرێ. تۆزێک نەزانانە خۆی بۆ ڕاگیرابوو و لە ناو حەوشەکەدا وردە وردە هەنگاوی دەنا. دوای ماوەیەک هەر بەراز بوو لە سەر دوو پێ دەڕۆیشت و لە ماڵەکە دەهاتە دەر و بە دوای سکوئیلەردا ڕیزەڵەیان دەبەست. هێندێکیان لە ئەوانیتر باشتر بوون. یەک دوو دانەیان نەیاندەتوانی خۆ ڕاگرن. وەک ئەوەی وابوو کە پێویستیان بە گۆچان هەیە. بەڵام هەموو بەسەرکەوتووانە بە چوار قوڕنەی حەوشەکەدا گەڕان.

دواتر حەوتەحەوتی سەگەکان و دەنگی زیقی کەڵەشێرە بچووکەکە بەرز بووەوە و ناپلیۆن بە شکۆوە لە کاتێکدا کە سەگەکان بە دەوریدا بازبازێنیان بوو ئەویش بە فیزەوە سەیری ڕاست و چەپی خۆی دەکرد، دەرکەوت. قامچیەکی بە دەستەوە بوو. بێدەنگییەکی مەرگاوی هەموو شوێنێکی داگرت. ئازەڵەکان بە ترس و سەرسوڕمانەوە دەیانڕوانییە زنجیرەی بەرازەکان. دەتگوت ژیان کۆتایی پێهاتووە. کاتی ئەوە بوو کە ئازەڵەکان سەرەڕای ترس لە سەگەکان ئەو بێدەنگییەی کە زۆر لەمێژ بوو پێی ڕاهاتبوون، بشکێنن و دەنگی نارەزایەتی بەرز بکەنەوە، بەڵام لە پڕ هەموو مەڕەکان یەکدەنگ بارەباڕی «چوار پی باش و دوو پێ باشتر، چوار پی باش و دوو پێ باشتر»یان دەست پێکرد. ئەم بارەبارە نیو خولەکی تەواوی خایاند و کاتێک بێدەنگ بوون چیتر مەجالی نارەزایەتی دەربڕینیان نەهێشتبووەوە. بەرازەکان گەڕابوونەوە بۆ ناو خانووبەرەکە.

بنجامین هەستی کرد لمبۆزێک لە شانی خشکا. سەری وەرسوڕاند، کلوور بوو. چاوەکانی لە پێشتریش کزتر ببوون. بێ ئەوەی وشەیەک بڵێ یاڵەکانی بنجامینی ڕاکێشا و ئەوی لەگەڵ خۆی برد بۆ دواوەی تەویلەکە.

ئەو شـــوێنەی کە حەوت فەرمانەکەی لێ نووســرابوو. یەک دوو خولەک لەوێ وەستا و سەیری نووسراوە سپی ڕەنگەکەی سەر دیوارەکەی کرد.

دواجـــار کلوور هاتە قســـە و گوتی: «چاوەکانم کز بـــوون، تەنانەت ئەو کاتەش کە گەنج بووم نەمدەتوانی نووسراوەکان بخوێنمەوە، بەڵام وام دێتە بەر چاو کە نووســـراوەکانی ســـەر دیوارەکە بە جۆرێک گۆڕاون. بنجامین پێم بڵێ بزانم، حەوت فەرمانەکە وەک پێشـــوون؟» بنجامین بۆ یەک جار لە ژیانیدا لە یاســـاکەی تێپەڕی و بە دەنگی بەرز ئەو شـــتەی خوێندەوە کە بە ســـەر دیوارەکەوە نووسرابوو. لە سەر دیوارەکە لە یەک فەرمان زیاتر شتێکیتر نەبوو.

«هەموو ئاژەڵەکان یەکسانن، بەڵام هەندێک یەکسانترن!»

لە دوای ئـــەم ڕووداوە چیتر بە لای ئاژەڵەکانەوە ســـەیر نەبوو کاتێک کـــە بینیشـــیان بەرازەکان ڕادیۆیـــان کرێوە و تەلەفون بـــەکار دەهێنن و ڕۆژنامە دەخوێننەوە. چیتر کاتێـــک ناپلیۆنیان دەدی کە هەنگاو دەنێت و سەبیلەیەکی بە دەمەوەیە، سەرسوورماو نەدەبوون. کاتێکیش کە بەرازەکان جل و بەرگی ئاغای جۆنزیان لە قەفەسەکان دەرهێنا و لە بەریان کردن و ناپلیۆن کۆتی ڕەش و چەکمەی چەرمی پۆشی و بەرازە مێیینە نازدارەکەی جل و بەرگی خانمی جۆنزی لە بەر کرد، واقیان وڕ نەما.

پاش حەفتەیەک، چەند گالیســـکەی یەک ئەسپە هاتنە ناو مەزراکەوە. لێژنەیـــەک لە جووتیار و خاوەن مولکەکانی دراوســـێ بۆ بینینی مەزراکە داوەت بـــوون. هەموو کون و قوژبنێکی مەزراکەیان پێ نیشـــاندان. ئەوان هەموو شـــتێک و هەموو شـــوێنێکیان بەلاوە خۆش و باش بوو. بە تایبەت ئاشەکە سەرنجیانی زۆر ڕاکێشا. ئاژەڵەکان بە وردی خەریکی بژار و ناوکۆڵی زەوی شێلمەکە بوون. تەنانەت سەریان بەرز نەدەکردەوە و نەیاندەزانی کە

لە بەرازەکان زیاتر دەترسن یان لە مرۆڤەکان.

ئەو شـــەوە دەنگی پێکەنین و گۆرانی لە ناو خانووەکەوە دەبیســـترا. لە ناکاو دەنگ و هەراکان ســـەرنجی ئازەڵەکانی ڕاکێشا. دەیانویست بزانن لەو شـــوێنەدا کە بۆ یەکـــەم جار مرۆڤ و ئازەڵ لە بار و دۆخێکی یەکســـاندا پێکـــەوەن، چی ڕوو ئەدا. هەموو بـــە مارەخزە و بە بێدەنگ بەرەو باخەکە ڕۆیشتن. لە بەر دەرگاکەدا هەموو بە ترسەوە وەستان. بەڵام کلوور پێشیان کەوت و ئازەڵەکان بە هێواشـــی بە دوایدا ڕۆیشـــتن و ئەوانەی کە بالایان بەرز بوو لە پەنجەرەکەوە ســـەیری ناو هۆڵەکەیان دەکرد. لەوێ بە دەوری مێزێکی درێژدا شەش مرۆڤ و شەش بەرازی پایەبەرز دانیشتبوون. ناپلیۆن لە ســـەرەوەی مێزەکە دانیشتبوو. وا دەهاتە بەر چاو کە بەرازەکان زۆر بێ کێشە لە ســـەر کورسیەکان دانیشـــتوون. دیار بوو خەریکی یاری پاسوور بوون و جارێ بۆ ماوەیەکی کورت دەستیان لە یاری کێشابووەوە، تا پێکێک بخۆنـــەوە. گۆزەیەکی گەورەیان گێڕا و پیاڵەکان پـــڕ کرانەوە لە ئاوی جۆ. کەس ئاگاداری ئەو ئازەڵە ترساو و ڕەنگ پەڕیوانەی پشت پەنجەرەکە نەبوو.

ئاغای پیل کینگتن، خاوەنی فاکس وود، پیاڵە بەدەست هەستا و گوتی پێش ئەوەی پێکەکانتان هەڵدەن، لە ســـەرمە چەند وشـــەیەکتان ئاراستە بکەم. گوتی، بۆ ئەو و بە دڵنیاییەوە بۆ هەموو ئەو کەســـانەی کە شەرەفی بەشـــداری کردن لەم کۆبوونەوەیان پێدراوە، جێی ئەوپەڕی خۆشـــحاڵی و شانازییە کە دەبینن ئەو ماوە درێژە پڕ لە دڕدۆنگی و بێ متمانەیی بەسەر چووە. وەختێک بوو کە ئەو و بەشـــدار بووان و تەنانەت کەســـانی تریش، هەرچەند دەتوانین بڵێین نەک بەچاوی دوژمنایەتییەوە، بەڵکوو بە چاوێکی دڕدۆنگانـــەوە دەیانڕوانییە خاوەنە بەرێزەکانی قەلای ئازەڵان. کارەســـاتی دڵتەزێن قەومان. بیر و بۆچوونی هەڵە دروســـت بـــوون. وا بیر دەکرایەوە

کە بوونی مەزرایەک بەخاوەندارییەتی بەرازەکان و ئاژەڵەکانیتر ناڕاستییە و لەوانەیە ببێتە هۆی ناڕامی لە مەزراکانی دراوسێدا. زۆربەی جووتیاران بێ پرس و لێکۆڵینەوە وایان دەزانی کە لە وەها مەزرایەکدا ڕۆحی هەرچی و پەرچییەتی فەرماندەر دەبێ. لە بابەت کاریگەری لە سەر ئاژەڵەکان و تەنانەت کرێکارەکان، شەڵەژاو و نیگەران بوون. بەڵام هەموو ئەم بیر و بۆچوونە هەڵانە ئێستا لە ناو چوون. ئەمڕۆ ئەو و هەموو ئەو دۆستانە بست بە بستی قەڵاکەیان بینی و بە چاوی خۆیان بینیان کە نە تەنیا ئامێری ئەمڕۆیی، بەڵکوو زۆر کار و پڕۆسەی جوانی لێ هەن کە بۆ هەمووان جێی سەرنجە.

ئەو بە دڵنیایی تەواوەوە توانی بڵێ کە ئاژەڵەکانی ئەم قەڵایە زیاتر لە ئاژەڵانی شوێنەکانیتر کار دەکەن و کەمتریش دەخۆن. لە ڕاستیدا ئەو و ئەم دۆستانەی کە ئەمڕۆ لەم مەزرایە چاوپێکەوتنیان هەبووە، دەیانهەوێ کە شێوەی کاری ئەوان لە زۆر بابەتەوە لە مەزراکانی خۆیان بەکار بهێنن.

لە دریژەی قسەکانیدا گوتی؛ بە پێداگرتن لە سەر ئەو هەستە دۆستانەی کە لە نێوان قەڵای ئاژەڵان و دراوسێکاندا هەیە و دەبێ دریژەشی هەبێ، کۆتایی بە قسەکانی دێنێ. لە نێوان بەراز و مرۆڤدا هیچ کات کێشە نەبووە و هۆکارێکیش نابینێ کە لەمە بەدواش هەبێت. کێشە و کۆسپی ئەوان هەموو یەک جۆرە. مەگەر کێشەی کرێکارەکان لە هەموو شوێنێک یەکسان نییە؟ دیاربوو ئاغای پیل کینگتن دەیویست نوکتەیەک بڵێ کە پێشتر ئامادەی کردبوو. ماوەیەک بۆ خۆی بە جۆرێک لەو نوکتەیە کە نیازی گێڕانەوەی هەبوو سەر نەشە کەوتبوو کە نەیتوانی بیگێڕێتەوە.

دوای ئەوەی چەند جاران هەناسەی وەستا و سوور هەڵگەڕا و بناگوێی سوور و بۆر بوون، گوتی: «ئەگەر ئێوە کێشەی ئاژەڵی پلەی خوارەوەتان

هەیە، بۆ ئێمەش خەڵکی پلە نزم کۆسپە!» بە بیستنی ئەم نوکتەیە هەموو دایان لە قاقای پێکەنین. ئاغای پیل کینگتن جارێکیتریش لە بابەتی کەمی خـــۆراک و درێژ بوونـــی ماوەی ئیش و بەتاڵپـــا بارنەهێنانی ئاژەڵەکان لە قەڵاکەدا، پیرۆزبایی لە بەرازەکان کرد.

لە کۆتاییشـــدا گوتی: «ئێستا داواتان لێدەکەم هەستن و پێکەکانتان پڕ بکەن و هەموو بە خۆشـــی پێشکەوتوویی قەڵای ئاژەڵان بیخۆنەوە!» هەموو هووڕایان کێشا و دەستیان کرد بە پێکوتان و سەما.

ناپلیۆن بە قســـەکانی پیل کینگتن بە جۆرێک ســـەر نەشە کەوت کە هەســـتا و پێش خواردنەوە پێکەکەی لە پێکی دا. کاتێک دەنگی هووڕاکان نزم بوونەوە، ناپلیۆن کە هێشـــتا بە پێوە بـــوو ڕایگەیاند کە ئەویش چەند وشـــەیەکی بۆ گوتن هەیە. وەکوو جارانی پێشـــوو ئەمجارەش کورت و بە کەڵک قســـەی کرد. گوتی ئەویش بە نۆبەی خۆی لە بەســـەر چوونی ئەو ســـاتە بێ متمانەییانە شادمانە. ماوەیەکی درێژ پڕوپاگەندەیەک لە ناودا بوو کە گۆیـــا ئەو و هاوڕێکانی نیازی خرابـــکاری و تەنانەت ڕاپەڕینیان هەیە. دیارە کە ئەم پڕوپاگەندانەش لە لایەن دوژمنە ناحەزەکانیانەوە کە هاندانی ئاژەڵانی مەزرای دراوســـێکان بۆ ڕاپەڕین بـــە قازانجی خۆیان دەزانن، بڵاو بوونەتەوە.

تەنیـــا ئاواتـــی ئەو، چ ئیســـتا و چ لە ڕابردوودا ئەمە بـــووە کە لەگەڵ دراوســـێکان لە خۆشی و ئاشتیدا بژین و لەگەڵ ئەوان لە بواری کەسابەتدا پێوەندیان هەبێ.

هەر وەها ئەم مەزرایەش کە ئەو شەرەفی ئیدارە کردنی هەیە مەزرایەکی فرە بەشییە کە بەڵگەی خاوەندارێتییەکەی بە ناوی هەموو بەرازەکانەوەیە. لە پاشـــاندا ئەوەشـــی گوت کە هەر چەند کە گومانی لەوەدا نییە کە بێ

متمانەیی و دڕدۆنگی پێشـــووی نێوانیان تەواو بووە، بەڵام بۆ دەرخســـتنی دڵپاکیمان لە حاست مرۆڤەکانی دراوسێ، لەم دواییانەدا لە شێوازی بەڕێوە بردنـــی مەزراکە گۆڕانکاریمان ئەنجـــام داوە. وەکوو ئەم نمونەیە کە تا ئەم ڕێکەوتە ئاژەڵەکانی ناو مەزراکە خوویەکی گەمژانەیان هەبوو کە یەکتریان بە هاوڕێ ناو دەبرد، بەڵام لەم کارە بەرگری کراوە. جا لەم خووە ســـەیرتر هەبوو کە بنەماکەی نادیارە! بەیانی هەموو یەکشـــەممەیەک ئاژەڵەکان لە بەردەم کاسەسەری بەرازێکی نێر کە لە سەر تیرەکێک دانرابوو، بە ڕێزەوە ڕۆیشتنی ســـەربازیان ئەنجام دەدا. لەم کارەش ڕێگری دەکرێ و ئێستاش ئەو کاســـە ســـەرە ژێر گڵ خراوە. بۆی هەیە میوانەکان ئەو ئاڵا سەوزەیان دیبێت کە لەســـەر دارێک هەڵدرابوو، پێم وابێ سەرنجتان دابێ کە سم و شاخێکی سپی کە پێشتر لە سەری کێشرابووەوە، ئێستا نەماوە و ئاڵاکە لەم کاتە بە دواوە تەنیا بە ڕەنگی سەوز دەبێت. گوتی لە سەر وتە دۆستانەکەی ئاغـــای پیل کینگتن، ڕەخنەیەکم هەیە و ئەویـــش ئەمەیە کە ئەو بەڕێزە قەڵاکـــەی بە قەڵای ئاژەڵان نـــاو برد. هەڵبەتە نەیدەزانـــی، ئاخر ئەمە بۆ یەکەمجارە کە ڕادەگەیەنرێت کە ناوی قەڵای ئاژەڵان کوێر بووەتەوە و لەمە بەدواوە بە مەزرای مانێر کە پێم وابێ ناوی ڕاســـتەقینەی شـــوێنەکەیە ناو دەبرێت. لە کۆتاییـــدا ناپلیۆن گوتی، بەڕێزان پێکەکانتان پڕ بکەن. منیش وەک ئاغای پیل کینگتن داوا لە بەشـــدار بووان دەکەم کە پێکەکانیان بە هیوای پێشکەوتنی مەزراکەمان بخۆنەوە.

بەم جیاوازییەوە کە دەڵێم بەڕێزان بە هیوای پێشکەوتنی مەزرای مانێر بخۆنەوە!

ئەمجارەش وەک جاری پێشـــوو هەموو هووڕایان کێشـــا و پێکەکانیان تـــا دوا چۆڕ خـــواردەوە. بەڕای ئەو ئاژەڵانەی کە لە دوورەوە ســـەیری ئەم

دیمەنەیان دەکرد، شتێکی تازە ڕووی داوە. لە ڕواڵەتی بەرازەکان چ گۆڕانکارییەک بەدی دەکرا؟

کلوور بە چاوە کزەکانی لەم ڕوخسارەوە بۆ ئەو ڕوخسار وردە دەبووەوە. هەندێکیان پێنج غەب غەبیان هەبوو، هەندێک چوار، هەندێک سێ. بەڵام شتێک کە لە تووانەوە و گۆڕاندا بوو چی بوو؟

دوای ئەوە کە چەپڵە لێدان و هووڕا کێشان تەواو بوو، پەڕەکانیان هەڵگرت و دەستیان کردەوە بە یاری و ئاژەڵەکانیش دانەدانە و بە بێدەنگی دوور کەوتنەوە. چەند هەنگاوێکیان هەڵ نەگرتبوو کە ڕاوەستان. هەراو هۆریایەک لە ماڵەکە بەرز بووەوە. بە پەلە گەڕانەوە و دیسان لە دەلاقەی پەنجەرەکەوە سەیریان کرد. دەمە قاڵەیەکی قورس بوو.

هاواریان دەکرد و مستیان لەسەر مێزەکە دەدا. بە خێسەوە سەیری یەکتریان دەکرد و قسەی یەکیان بە درۆ دەخستەوە. دیار بوو سەر چاوەی قڕەکە ئەمە بوو کە ناپلیۆن و پیل کێنگتن هەر دووکیان لە یەک کاتدا ئاسی پیکیان ڕوو خستبوو. دوازدە دەنگی تۆپ لە کتوپڕ بەرز دەبووەوە. ئیتر ئەوەی کە چ شتێک لە ڕواڵەتی بەرازەکاندا گۆڕاوە لە ئارادا نەبوو.

ئاژەڵەکانی دەرەوە، لە بەرازەوە بۆ مرۆڤ و لە مرۆڤەوە بۆ بەراز چاویان دەگواستەوە، بەڵام چیتر نەیان دەتوانی لێکیان بکەنەوە.

George Orwell

Animal Farm

Translated by
Abdolkhaleq Tavakoli

گوتار

9 786007 959480

نرخ: ۹۰۰۰ تمه‌ن